

Gardeners' World

Het is
lente!

De 17
beste tips
tegen
slakken

Pluktuintips

**Jennita kweekt
bloemen voor
haar bruiloft**

Biodiversiteit

**Zo verwelkom je
dieren in je tuin**

F&L

€ 7,99

Nieuw!

**Kweker Heleen
Calcoen opent het
moestuinseizoen**

De 12 beste geurplanten

**Alle geuren van
de regenboog**

Water doet leven: van vogelbad tot vijver • Begin met zaaien van groenten
Voorjaarsschoonmaak voor kamerplanten • Zorg voor jaarrond kleur in de tuin

HENCHMAN®

DÉ ULTIEME TUINLADDER

Ongelijke grond, verschillende hoogtes en een combinatie van zachte en harde bodem: de tuin heeft verschillende uitdagingen waar een gewone ladder geen goede oplossing voor heeft.

Een **HENCHMAN Tripod Ladder** is ontworpen om je veilig, stabiel en zelfverzekerd te laten werken. De verhoogde stabiliteit geeft je het vertrouwen om op hoogte te werken en maakt het trimmen van heggen en het snoeien van bomen makkelijk. Als je hem eenmaal hebt, zou je willen dat je hem eerder had aangeschaft.

Door het lichtgewicht ontwerp van de **HENCHMAN Tripod Ladder** is het prettig om hem te tillen en te gebruiken – perfect voor de lastig bereikbare klusjes in je tuin en in huis.

1. VEILIG WERKEN

Elk van de drie poten kan individueel versteld worden voor complete stabiliteit op ongelijke ondergronden.

2. COMFORTABEL WERKEN

De ingebouwde platformtrede en hoge leuning zorgen ervoor dat je makkelijk handsfree kunt werken.

3. ZELFVERZEKERD WERKEN

De klauwvormige voeten van de ladder zorgen voor extra stabiliteit op zachte ondergronden. De gratis rubberen voetjes houden je stabiel op harde ondergronden, zowel binnen als buiten.

PRIJZEN V.A. € 349 . MATEN 1,8 - 4,8 M
GRATIS VERZENDING . 5 JAAR GARANTIE

"Kwalitatief hoogwaardige producten die ervoor zorgen dat je met vertrouwen werkt op hoogtes!" Daniel. G

4,9

Op basis van meer dan 3000 reviews in het VK

DE ONGEËVENAARDE
VEILIGHEIDSKENMERKEN
VAN DE HENCHMAN
TRIPOD LADDER ZIJN
ONDER MEER:

2,4 M
3 VERSTELBARE
POTEN

Krijg 5%
korting met de
code NL03GW25

NEEM ZELF EEN KIJKJE!
Scan de QR-code om meer te weten
te komen over alle HENCHMAN-ladders

BESTELLEN OF MEER INFORMATIE:

www.henchman.nl

Als een mals voorjaarsbuitje

Het is avond en ik doe exact wat ik van plan was niet te doen: het journaal kijken. Een beetje misselijk van het walgelijke taalgebruik van een zeer select maar veel te machtig groepje witte mannen van een zekere leeftijd, doe ik de tv uit. De Amerikaanse vlag, en die van best veel landen waaronder die van ons, kan ik even niet meer zien. Ik neem me weer eens voor het nieuws niet meer te kijken en me in alle macht te concentreren op de – kleine maar wezenlijke – verschillen die ik zelf kan maken om de wereld een beetje mooier te maken. Het is momenteel niet makkelijk om de moed niet te verliezen, maar ik put hoop uit een tekst van Virginia Woolf, die ik toch al zo hoog had zitten door haar romantische affaire met tuin-grootheid Vita Sackville West:

Wat er ook gebeurt, blijf in leven.

Sterf niet voordat je dood bent.

Verlies jezelf niet, verlies de hoop niet, verlies de richting niet. Blijf in leven, met jezelf, met elke cel van je lichaam, met elke vezel van je huid.

Blijf in leven, leer, studeer, denk, lees, bouw, creëer, spreek, schrijf, droom, ontwerp.

Blijf in leven, blijf in je leven, blijf in leven ook buiten, vul jezelf met kleuren van de wereld, vul jezelf met vrede, vul jezelf met hoop.

Blijf in leven met vreugde.

Er is maar één ding dat je niet moet verspillen in het leven, en dat is het leven zelf ...

– Virginia Woolf

Wat ik hier aan zou willen toevoegen, is: laat je niks wijsmaken en laat ronkend taalgebruik van je afglijden als een mals voorjaarsbuitje. Denk niet dat een vierkante meter tuintje met bijenplantjes niets uithaalt. Dat doet het wél. Dus blijf zaaien, blijf planten, en blijf geloven dat je wel degelijk het verschil maakt, want dat doe je. Binnen onze tuingemeenschap, met tuiniers en tuinen in alle kleuren van de regenboog, zijn we met veel. Concentreer je op al die gelijkgestemden tuiniers samen en blijf leven, of moet ik zeggen tuinieren? Eigenlijk hetzelfde, toch?

Liefs,

Anne

Anne is ook op Instagram te vinden:
@anne_wiegers

Welkom

maart 2025

Seizoen

- 10 Wij houden van maart**
In de meest wisselvallige maand moet je van elke zonnestraal genieten.
- 15 The Full Monty**
Het plezier van tuinieren is het allerbelangrijkst, aldus Monty.
- 16 Topkeuze**
Dwergnarcissen: klein maar fijn.
- 18 Red de bij**
Tips van de Bijenstichting.
- 20 Tuingast van de maand**
Geelgerande watertor (*Dytiscus marginalis*).
- 22 Seizoensbak**
Jouw maandelijkse inspiratie voor plantcombinaties in potten en bakken.
- 24 Kweken en eten**
Kweek, bereid en conserveer je eigen voedsel.
- 30 En toen was er licht!**
De vroege lente is voor Heleen Calcoen van Kwekerij Kweek een magische tijd.
- 34 Kweken in de klei**
In de moederbedden van kwekerij Kleikracht begint het al te groeien.
- 78 Moeiteloos oogsten**
Het voorjaar breekt aan: tijd om binnen en buiten in actie te komen.
- 82 Bloemen kweken voor een bruiloft**
Jennita geeft tips voor de grote dag.
- 87 Inheemse held**
Knoopkruid (*Centaurea jacea*).
- 88 Toegankelijk tuinieren**
Ralph Stooë bouwt verder aan zijn rolstoelvriendelijke tuin.
- 92 Bouwen voor bijen**
Govert gidst je langs alles wat zoemt in de tuin.

Aan de slag

- 98 Algemene tuintaken**
- 101 Bloemen**
- 104 Dahlia's stekken**
- 105 Plant een klimhortensia**
- 106 In de kas**
- 109 Groente & fruit**

En verder

- 6 Prikbord**
- 8 In de tuin van**
- 108 Puzzel en win**
- 112 Colofon**
- 113 Kweekgids**

Groene school

- 38 Geurig geluk**
Monty vertelt je wat de beste planten zijn voor geur in je tuin.
- 43 Jouw snoeimaand**
Tom Brown laat zien hoe je laatbloeiende clematissen snoeit.
- 46 De beste tips tegen slakken**
Wij vroegen lezers welke oplossingen jullie hebben tegen slakken.
- 48 Plant maar dan anders**
Zaai *Daucus carota* 'Dara'.
- 50 Je voelt het aan je water**
Water is onmisbaar in de tuin, voor planten, tuindieren en het milieu.
- 54 Vraag het Anne**
Anne geeft antwoord op tuinvragen.

Inspiratie

- 60 Geheimen van een kleurrijke tuin**
Met de juiste planten kun je het hele jaar genieten van bloemen, blad en bessen.
- 66 In harmonie met de natuur**
Tips om tuindieren een warm welkom in je tuin te bieden.
- 72 Gids voor blijde kamerplanten**
Houd je planten in topconditie met een snelle opfrisbeurt.

OP DE COVER

FOTO: VALENTIN LAURENTIU

- 30 Kweker Heleen Calcoen opent het moestuinseizoen
- 38 Alle geuren van de regenboog
- 46 De 17 beste tips tegen slakken
- 50 Water doet leven: van vogelbad tot vijver
- 60 Zorg voor een jaarrond kleur in de tuin
- 66 Zo verwelkom je dieren in je tuin
- 72 Voorjaarschoonmaak voor kamerplanten
- 78 Begin met zaaien van groenten
- 82 Jennita kweekt bloemen voor haar bruiloft

Anne Wieggers hoofdredacteur

Anne is het liefst van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat in de tuin. Komt geregeld aan op de redactie met snoeischaar in de tas en modderige voeten, terwijl ze haar pen en agenda vergeten is. Kweekt zich suf waardoor zij en haar gezin jaarrond uit de tuin eten, en doet niets liever dan anderen net zo enthousiast maken over duurzaam tuinieren als zij. Gardeners' World is de plek waar ze dit allemaal bij elkaar brengt.

Lizanne Croonen redacteur

Lizanne kreeg tuinieren met de paplepel ingegoten. Die lepels maakt ze inmiddels zelf, want houtbewerken als hobby is echt haar ding. In haar weelderige stadstuinje kan ze naar hartenlust experimenteren: van planten vermeerderen tot een insectenhotel of bladkorf maken. Komen de schuttingen op haar af, dan gaat ze wandelen, haar andere grote passie.

Jos Heijmans redacteur

Jos is gek op tuinieren, met een speciale voorliefde voor vurig gekleurde esdoorns, spetterende kniphofia's en schoenen met bloemenpatronen erop. Lees je een leuke woordgrap in ons magazine, dan komt die waarschijnlijk van hem. In zijn schilderachtige tuin (werk-in-uitvoering) aan de IJssel kweekt hij tomaten in zijn kas, zoekt hij de beste plek voor jasmijn en *Hibiscus* (XL) en denkt hij na over het leven (en een mini-boomgaard).

Iona van den Dries redacteur

Ondanks dat ze in het hart van een drukke stad woont, tuiniert Iona erop los. Op haar dakterrastuin experimenteert ze met allerlei planten, van eetbare soorten tot plukbloemen. Ook haar appartement staat vol, aangezien ze met haar groene vingers menig kamerplant stekt en ze altijd wel plek weet te maken voor nog één plant. Haar liefde voor taal en tuinieren komt goed van pas bij Gardeners' World.

Govert de Jong redacteur

De natuurgids van onze redactie. Doen we een wandeling tijdens de lunch, dan duikt hij geregeld de bosjes in om een bijzonder beestje te onderzoeken. Maakte thuis een prachtige natuurtuin met (inheemse) planten waar het ene na het andere zeldzame diertje zich laat zien. In zijn vrije tijd leidt hij mensen rond in de natuur.

Volg ons ook op onze socials en zoek op @GardenersWorldNL

Prikbord

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

Volg ons ook op onze socials en zoek op @GardenersWorldNL

Wat een plaatje!

Hij straalt ons tegemoet, het prachtige pimpelmeesje (*Cyanistes caeruleus*) op de cover. Van nature is dit een echte bosvogel en hij heeft zich, net als de koolmees, fantastisch aangepast aan de menselijke omgeving. Grote kans dat op het moment dat je dit leest, het vrouwtje druk bezig is met het maken van haar nest, waarin ze zachte materialen verwerkt als veren, gras, mos en haren. Het pimpelmeesje is niet monogaam en het gebeurt vaker dat in het legsel jongen te vinden zijn van meerdere mannetjes.

Vanaf eind maart begint het broeden en wordt het vrouwtje gevoerd door de man. Zodra de jongen (gemiddeld leggen ze 10 eieren) uitgekomen zijn, worden ze door beide ouders nog 2 à 3 weken gevoerd, waarna ze hun eigen weg kunnen gaan. Kleine vogels zoals het pimpelmeesje krijgen vaak veel jongen, waarvan uiteindelijk maar een klein deel volwassen wordt. Gelukkig kun je broedende vogels, zoals het pimpelmeesje, helpen in de tuin met onze tips hiernaast!

Meer prachtige foto's?

Deze prachtige foto is gemaakt door **Valentin Laurentiu**. Meer van zijn werk kun je vinden op zijn Flickr.com: www.flickr.com/people/123516006@N05/

Ruik je de rozen al? Abonnees opgelet!

Lieve abonnees, Valentijn brengt dit jaar ook het maartnummer naar jullie toe én een extra cadeautje. We hebben een mooie kaart voor jullie gemaakt en eentje die je kunt geven aan jouw favoriete tuinmaatje, omdat we zo blij zijn met jullie en we erin geloven dat samen tuinieren extra fijn is. Met de kortingscode kun je terecht bij biologische rozenkwekerij **De Bierkreek** (bierkreek.nl), zodat jij een mooie roos kunt planten die jaar op jaar bloeit. Plant jouw roos en laat ons weten hoe deze groeit en bloeit via @GardenersWorldNL en #MijnGardenersWorld op Instagram en Facebook! Of stuur een mail naar onze redactie via redactie@gardenersworldmagazine.nl o.v.v. 'Rozenliefde'. Veel liefs!

Dit waren jullie favoriete rozen in 2024

Vorig jaar hebben jullie goed gebruik gemaakt van jullie valentijnskorting en prachtige rozen geplant! We zijn benieuwd waar jullie dit jaar voor kiezen. Dit waren de favorieten van 2024:

1. Rosa 'Scent from Heaven'
2. Rosa 'Pomponella'
3. Rosa 'Checkmate'

Zo kun je broedende vogels helpen

Met deze tips kun je broedende vogels het naar de zin maken in de tuin:

- In de broedperiode zijn de ouders vooral op zoek naar eiwitrijk voedsel, dus als je regelmatig (gedroogde) meelwormen of andere insecten kan aanbieden, zijn ze je zeer dankbaar!
- Zorg voor (pimpelmees)nestkastjes en bevestig die op een rustige plek en het liefst op het (noord)oosten, uit de wind. Hang de kast niet op het zuiden, omdat dit erg warm kan worden in de zon. Zorg voor een vrije aanvliegroute en hang verschillende nestkastjes een eindje uit elkaar. Zo voelen de vogels zich veilig.
- Houd – als het even kan – de kat binnen tijdens het broedseizoen, zodat de vogels al hun energie in de jongen kunnen steken en jonge vogels niet bejaagd worden.
- Heb je honden of katten en gebruik je een anti-vlooiemiddel? Probeer dan te voorkomen dat uitgekamd haar in de tuin of natuur terechtkomt. Veel jonge mezen sterven aan dit gif omdat deze haren in nesten worden verwerkt.
- Zorg voor schuilplekken in de tuin, zoals hagen, struiken, bomen, klimop, rozen en andere planten waar vogels zich in kunnen verstoppert.
- Niet onbelangrijk: maak een drinkplek in de tuin. Dit kan variëren van een vogelbadje met (dagelijks) vers water tot een hele vijver waar ze ongemoeid kunnen drinken.
- En boven alles, vergeet niet te genieten van het schouwspel!

Het tv-team is terug!

Monty deelt het laatste nieuws vanaf Longmeadow en de andere GW-presentatoren bereiden zich voor op een dynamisch jaar.

Het is bijna zover: *Gardeners' World* op televisie is terug! Vanaf vrijdagavond 14 maart om 21.00 uur is het programma te zien op BBC Two. Dit jaar is nog specialer, omdat het twintig jaar geleden is dat Monty startte met de presentatie van het programma, en 15 jaar geleden dat hij zijn tuin, Longmeadow, met de kijkers deelde. Naast het feit dat Monty je het hele jaar op de hoogte houdt van de ontwikkelingen op Longmeadow, zal hij zich ook richten op een andere speciale tuin.

Voor het eerst in de geschiedenis van de Chelsea Flower Show, werkt hij samen met de Royal Horticultural Society en BBC Radio 2 om twee van zijn (en Britse) passies – honden en tuinieren – te combineren in een speciale tuin met hondenthema tijdens de show van dit jaar.

FOTO'S: BBC STUDIO'S; GARY BROADHURST

GW TV volgt Monty met zijn ontwerp voor een hondentuin voor de Chelsea Flower Show.

Kijk hoe Nick zijn showtuin maakt in de aanloop naar BBC Gardeners' World Live.

Arit verkent de bloeiende wereld van de plukbloemen.

Een andere GW-presentator die zich deze zomer op tuinontwerp richt, is Nick Bailey. In navolging van Frances in 2023 en Adam vorig jaar, zal Nick dit jaar zijn talenten laten zien en de showtuin creëren voor BBC Gardeners' World Live in juni. De vorderingen van Monty en Nick gaan we volgen in het programma.

We gaan ook terug naar Adams tuin in Rutland, om uit te vinden welke spannende plannen hij dit jaar heeft voor zijn perceel. Elke week delen we favoriete tuinpresentatoren de allerbeste tuintips en -adviezen, bezoeken ze enkele van de meest inspirerende tuinen in het Verenigd Koninkrijk en ontmoeten zij kwekers en tuiniers met een gedeelde passie voor planten.

Vorig jaar liet Carol ons zien hoe je gratis planten kunt kweken en dit jaar vertelt ze alles over het aanleggen van borders en bedden, die barsten van kleur en het hele seizoen blijven sprankelen. Het team blijft je tips geven hoe je tuinert ondanks de uitdagingen van een steeds veranderend klimaat, en laat de fascinerende relaties zien tussen de planten, dieren en insecten die van vitaal belang zijn voor het behoud van gezonde, evenwichtige ecosystemen in onze tuinen. Andere hoogtepunten zijn Arit die de populariteit van plukbloemen bekijkt en Joe die tuiniers ontmoet in het hele Verenigd Koninkrijk. En zoals altijd krijg jij ook de kans om je tuin in het programma te laten zien!

Carol laat zien hoe je verschillende planten in borders kunt combineren voor een maximaal effect.

Ga mee met Adam in zijn tuin in Rutland, waar hij je vertelt over zijn plannen voor het komende tuinseizoen.

Helemaal opnieuw beginnen

Bij de start van een nieuw seizoen *Gardeners' World* op tv, vertelt Monty Don over zijn plannen voor Longmeadow's iconische Jewel Garden.

Er zal veel veranderen, maar de Jewel Garden blijft altijd uitbundig en levendig vol seizoenskleuren.

De eerste stap bij het heroverwegen en vernieuwen van de Jewel Garden, was het leeghalen van de tuin. Toen het filmen eind oktober was afgelopen, begonnen we direct met het systematisch rooien van alle kruidachtige planten, het splitsen van alle planten die meer dan drie of vier jaar oud waren en het plaatsen van de nieuwe gedeelde planten in kweekbedden. Honderden planten stonden in rijen, verspreidden zich naar de moestuin en vulden tientallen potten. Toen er steeds minder ruimte was, werden we steeds meedogenlozer in wat we hielden en wat naar de composthoop ging. Desondanks hebben

we nog steeds honderden planten die wachten om in de lente opnieuw geplant te worden.

Ik ben ook meedogenloos geweest in het verwijderen van struiken waarvan ik vind dat ze er niet meer thuishoren.

Verschillende pioenrozen, seringen, vlinderstruiken, vlieren, *Ribes*-soorten en zelfs een paar rozen zijn opgegraven en versnipperd. Maar wees gerust: we hebben van alles stekken genomen en uitlopers, plus alles wat klein genoeg is om het verhuistrauma te doorstaan, hebben we opgepot.

Uiteraard is het leeghalen slechts een klein, voorbereidend deel van het proces. Het belangrijkste is om alles weer op te bouwen, maar dan beter. Tot op zekere hoogte betekent dat teruggaan naar de basis en terugkeren naar de geest van de oorspronkelijke tuin, op basis van het enorme archief aan foto's die ik de afgelopen dertig jaar van de tuin heb gemaakt. Maar het betekent ook toepassen wat we in al die jaren hebben geleerd en aanpassen aan onze eigen, veranderende smaak en het veranderende klimaat.

Sommige delen van de Jewel Garden zijn schaduwwrijker dan andere, sommige lijken kouder te worden en sommige staan bijna de hele dag in de volle zon. Het is mijn bedoeling om grotere groepen te maken en ze meer over de tuin te verspreiden, terwijl ik me aanpas aan de verschillende omstandigheden.

Ik zal zeker meer winterse structuur toevoegen en ook meer bollen. Maar, zoals

altijd op Longmeadow, de drijfveer is om planten te kiezen waar de tuin om vraagt, en niet slechts een plek om te genieten van het kweken van planten. Ik weet dat veel mensen hun planten kiezen omdat ze ervan houden en er een plek voor vinden. Maar geen enkele individuele plant groeit bij Longmeadow alleen omdat we hem mooi vinden. Het moet ook een collectief doel dienen, zodat de som van de planten groter is dan hun delen. Wat je weglaat is net zo belangrijk als wat je erin stopt.

Ik heb ook nooit een beplantingsplan. Ik verzin het terwijl ik bezig ben. Ik heb een kleurthema (in dit geval sieraden- en metaalkleuren) en een grondige kennis van de plek en de grond. De rest is instinctief en kneedbaar, en ik heb geen behoefte aan een border of tuin die 'af' is. Sterker nog, ik geloof hier zelfs niet in. Ik verplaats altijd planten, pas ze aan, verander en experimenteer. Dit proces is natuurlijk iets wat ik de komende maanden met de kijkers zal delen.

De Jewel Garden voordat het zelfs maar een tuin was.

Zelfs zonder planten is de opzet van de Jewel Garden onmiskenbaar.

“t Is al Maart, de dagen lengen
En de zon begint alvast,
Op de wei wat kleur te brengen
Met een lichte schilderskwast.”

JACQUELINE VAN DER WAALS

Wij houden van maart

Je zou de maand maart de meest wisselvallige maand van het hele jaar kunnen noemen. Het ene moment lijkt het voorjaar zich aan te dienen, maar nét op het moment dat je de winterjas naar zolder wilt brengen, wordt het gierend koud. Niet voor niets luidt een bekende weerspreuk: maart roert zijn staart.

Volgens website *weer.nl* komt maart echter in aanmerking voor de titel 'saaiste maand van het jaar'. In het recente verleden is er op weergebied namelijk niets opvallends gebeurd, op de winterse uitspatting in het jaar 2013 na.

Hoe dan ook: geniet van elke zonnestraal, maar ga niet van huis zonder sjaal. Om er maar eens een zelfbedachte spreuk tegenaan te gooien.

Ster van de maand

Narcissus 'Tête-à-Tête' en
Pulmonaria officinalis

Dit is precies wat we nodig hebben om uit de winterslaap te komen en in de startblokken te staan van het aankomende tuinjaar. Geel en blauw is altijd een goede combinatie, of het nu gaat om de zon en de lucht, het Zweedse nationale voetbalelftal of een simpel gebakken eitje op een blauw bord. In deze tijd van het jaar hebben we veel gele narcissen en die kunnen worden gecombineerd met een hele reeks blauwe voorjaarsplanten. Niet alleen *Pulmonaria* (longkruid) maar ook druifhyacinten, *Omphalodes cappadocica*, sneeuwroem, grote maagdenpalm en zelfs de oude vertrouwde winterviooltjes.

Narcissus 'Tête-à-Tête'

Een populaire kleine en delicate veelbloemige narcis die het uitstekend doet in borders of potten.
Hoogte x Breedte 20 cm x 5 cm

Pulmonaria officinalis

Een goede plant voor bijen omdat hij rijk is aan nectar en net bloeit wanneer de bijen voedsel nodig hebben.
H x B 20 cm x 25 cm

Generatieplant

Iedereen heeft wel een plant die al jaren in de familie zit. Gestekt uit planten die overgingen van oma op mama en van opa op papa, of variaties hierop. We hebben allemaal familiebanden met planten en verhalen die van generatie op generatie worden doorgegeven. Op een of andere manier zit er altijd wel een camelia tussen.

Camellia x williamsii 'Sayonara'

Doe als je (voor)ouders en neem halverwege tot laat in de zomer stekken. Elk stekje moet ongeveer 10 cm lang zijn en net onder een bladknop worden afgesneden.

H x B 4 m x 2.5 m

▲ Kers op de taart

Zoals we allemaal weten, zijn bomen heel belangrijk voor het milieu en we zouden er zoveel mogelijk moeten planten. Maar in een kleine tuin kun je niet beginnen met het planten van een woud, of zelfs een bosje! Als je maar ruimte hebt voor één kleine boom, dan is deze kers een geweldige keuze. Hij heeft een interessante treurvorm, lentebloemen en uitstekende herfstbladeren.

Prunus pendula 'Pendula Rosea'

Liefst in de volle zon, maar verdraagt de meeste gronden, behalve drassige. Alleen snoeien in extreme omstandigheden (gebroken of misvormde takken).

H x B 4 m x 4 m

► Blijvertje

Dit is echt een plant die blijft presteren. Misschien heb je er in de herfst al een pot of bloembak mee gevuld toen je bollen plantte. Tegen deze tijd van het jaar zullen de puntige, groene scheuten van veel bollen voller worden en hun kopjes door de grond steken. Het viooltje is niet langer alleenheerser, maar toch blijft hij bloeien. Drie hoeraatjes voor zijn blijvende vrolijkheid.

Viola 'Starry Night'

Ga door met koppen voor een blijvende bloei. Vergeet ook niet om water te geven. Soms denken we dat de winterse neerslag genoeg is, maar vaak is dat niet het geval.

H x B 15 cm x 20 cm

► Niet alleen voor Camelot

In tegenstelling tot haar inheemse vriend (waar we het hierna over zullen hebben) is dit geen plant om in een border weg te stoppen of tussen struiken te proppen. Kijk naar die prachtige gele hartjes. Bewonder het roze van de bloemen dat afsteekt tegen het donkere loof. Ze is zeker een eigen pot waard op een prominente plek!

Primula 'Guinevere'

Niet briljant in de volle schaduw. Deel de planten na de bloei. De bladeren blijven lang mooi.

H x B 25 cm x 25 cm

▲ Toppertje in pot

Geloof het of niet, dit is een madeliefje, maar dan anders dan die je doorgaans in het gras ziet. Deze zijn dubbel en veel groter dan een gewoon madeliefje. Toch is dit een goede manier om wat kleur te brengen in een vroege lentepot. Combineer met bollen of onze oude vriend het viooltje.

Bellis perennis 'Monstrosa'

Zaai zaden onder glas in de winter of in de vollegrond in de zomer en herfst. Regelmatig koppen.

H x B 15 cm x 15 cm

► Gouwe ouwe

We kijken allemaal uit naar de opkomende bloei van bloembollen en allerlei exotisch lenteleuks, maar laten we de eenvoudige sleutelbloem niet vergeten. Geliefd bij iedereen die haar tegenkomt, prachtig in heggen of borders, en perfect in een pot of op vaas. Ze zijn ook geliefd bij bijen en vlinders.

Primula vulgaris

Geschikt voor de meeste schaduwrijke plaatsen. Zaaït zichzelf uit in perken en borders. Planten kunnen gemakkelijk worden verplaatst in de lente of herfst.

H x B 20 cm x 35 cm

The Full Monty

Of je jezelf nu ziet als tuinier of horticultuurist, het gaat om het plezier van tuinieren, aldus **Monty**.

Ik merk dat ik in kranten, online en, voor zover ik weet, in gesprekken steeds vaker 'horticulturist' word genoemd. Dit irriteert me. Niet zozeer omdat het fout is – daar kom ik zo op – maar omdat ik mezelf absoluut zie als niets anders dan tuinier.

Het is een woord dat ik niet was tegengekomen tot een paar jaar geleden, toen ik een programma over Amerikaanse tuinen maakte. We stonden op het punt om een briljante en charismatische man te interviewen die een prachtige tuin van 30 hectare in South Carolina beheerde, en we vroegen hem welke functietitel we moesten gebruiken. "Senior Horticulturist", was het antwoord. Het resultaat was onmiddellijke consternatie. Niemand van ons kende die uitdrukking. De regisseur wees er beleefd op dat 'Hoofd Hovenier' veel herkenbaarder zou zijn voor het tv-publiek. Daar was hij het niet mee eens, dus het werd Senior Horticulturist.

Nu kun je zeggen dat dit gewoon weer een voorbeeld is van hoe verdeeld door een gemeenschappelijke taal de Britten en Amerikanen zijn ('tomahto' versus 'tomayto', weet je wel). Maar er is veel meer aan de hand en dat vind ik fascinerend, omdat het te maken heeft met hoe we taal gebruiken.

Het blijkt dat 'tuinier' al sinds 1300 algemeen gebruikt wordt, terwijl het woord 'horticultuur' voor het eerst werd opgetekend in de jaren 1670. Nog eens 150 jaar later werd 'horticulturist' voor het eerst toegepast.

Het is veelzeggend dat 'horticultuur', dat toch vooral veel 'toegepaste wetenschap' en 'leren' uitstraalt (en zich duidelijk onderscheidt van 'landbouw'), voor het eerst werd gebruikt toen The Royal Horticultural Society net een paar jaar oud was. De leden van deze club verrichtten baanbrekend werk met het delen van wetenschappelijke experimenten, en daagden de tot dan toe heersende wetten van de religie uit.

In de 18e eeuw zette dit proces zich voort en tegen 1818 – met de komst van de eerste horticultuurist – kwam er een gestage stroom nieuwe planten vanuit de hele wereld naar Groot-Brittannië die nieuwe verzorgings- en studiemethoden vereisten. Tuinieren werd in deze eerste helft van de 19e eeuw ook enorm populair bij de groeiende middenklasse. De grote John Claudius Loudon publiceerde (en schreef vooral) The Gardener's Magazine, in 1826 het eerste tijdschrift gewijd aan horticultuur. Zijn vrouw, Jane Loudon, was de eerste die veel schreef voor vrouwelijke tuiniers. Met andere woorden: tuinieren breidde zich in deze periode enorm uit over een steeds breder deel van de samenleving.

Tegen het einde van de 19e eeuw waren onze tuinen en het aanbod aan planten die we erin konden kweken, veranderd en dit enorme aanbod vereiste een speciaal soort kennis. Dus in 1881 – wat mij ongelooflijk recent lijkt – werd er een nieuw woord bedacht: 'plantenman'. Om dat in een persoonlijke context te plaatsen: al mijn grootouders waren op die datum al geboren.

Ik tweette over deze naamgeving en ja hoor, zoals je van sociale media mag verwachten, leverde het een voorspelbare golf van verontwaardiging op van zowel horticultuuristen als tuiniers. Eigenlijk was het de bedoeling om mijn verbijstering te delen en te zien waar mensen zich prettig bij voelden. Ik ben me heel goed bewust van de mogelijkheid dat het aan mij ligt. Ik ben namelijk niet zo op de hoogte van wat tegenwoordig geaccepteerde taal is (en van trouwens veel meer zaken).

Ik heb een bepaald kennisniveau en expertise, en het grootste deel van mijn werkzame leven heb ik besteed aan het schrijven, praten of filmen van tuinen. Je zou me dus 'horticulturist' kunnen noemen, maar ik verdien mijn geld niet met tuinieren. Ik ben vooral een amateurtuinier. De laatste keer dat iemand me betaalde om te tuinieren was bijna 50 jaar geleden, toen ik nog studeerde.

Ik denk dat de reden dat ik niet bekend wil staan als horticultuurist is dat het te praktisch is. Het is een woord waar een certificaat in verpakt zit. Maar tuinen zijn voor mij magische plekken die altijd de belofte van schoonheid en waarheid en een diep spiritueel welzijn bevatten. Ik ben altijd op zoek naar poëzie in een tuin, niet naar de perfectie van planten.

Voor mij is er geen hogere roeping dan tuinier te zijn. Het maakt niet uit of ik er goed of slecht in ben, of mijn tuin groot of klein is. Wel is het zo dat kennis en kunde dat doel enorm versterken en bevorderen, maar alleen als middel om een mooie tuin te maken. Dus ik respecteer en bewonder alle horticultuuristen ter wereld. Maar zelf ben ik erg blij dat ik gewoon bekend sta als tuinier.

Monty

"Voor mij is er geen hogere roeping dan tuinier te zijn."

Anne: In Nederland en België bestel je biologische bloembollen - zoals ook narcissen - makkelijk online bij Natural Bulbs en Huiberts bloembollen.

Topkeuze

Dwergnarcissen

Deze bekroonde narcissen zijn klein, maar fijn.

Narcissen zijn er in allerlei kleuren en variëten. De Britse Royal Horticultural Society (RHS) heeft er wel 8000 in haar database staan. Waar moeten we in hemelsnaam beginnen?

Laten we ons richten op de dwergvariëteiten. Elke tuin of balkon en elk terras heeft ruimte voor narcissen die niet hoger worden dan 35 cm, en het toeval wil dat de RHS afgelopen winter haar lijst met dwergnarcissen die zijn bekroond met de felbegeerde Award of Garden Merit (AGM) heeft bijgewerkt. Dit zijn de allerbeste.

De RHS plantte 70 verschillende soorten naast elkaar in haar tuin in Wisley en riep een panel van amateur- en professionele experts bijeen om ze te beoordelen. De best presterende kregen de AGM.

Natuurlijk betekent de toekenning van een AGM aan een variëteit weinig, als we het land moeten afstruinen om iemand te vinden die deze variëteit verkoopt. Dus uit de 27 soorten die de AGM hebben gewonnen, kozen we vijf dwergnarcissen die niet alleen voor het eerst de award hebben gewonnen, maar die ook niet moeilijk te vinden en te bestellen moeten zijn om in oktober te planten.

■ **Standplaats** Liefst in volle zon of gedeeltelijke schaduw, in rijke maar goed drainerende grond. Ze zijn allemaal winterhard.

■ **Planten** Sommige soorten houden van kalkrijke grond, terwijl andere zure omstandigheden verkiezen.

■ **Verzorging** Geef ze direct na de bloei een vloeibare voeding, terwijl het blad nog groen is. Verwijder het dode loof en hark over het gebied om de ontstane gaten op te vullen met aarde. Dit helpt schade door narcissenvliegen te voorkomen.

■ **O.a. hier te koop:** rijssentuin.nl; verberghe.nl; sterkebollen.nl.

1 'Tête Bouclé'

Volledig dubbel met één of twee gele bloemen op nette, stevige stelen.

H x B 25 cm x 10 cm **B** mrt-apr

2 'Winter Waltz'

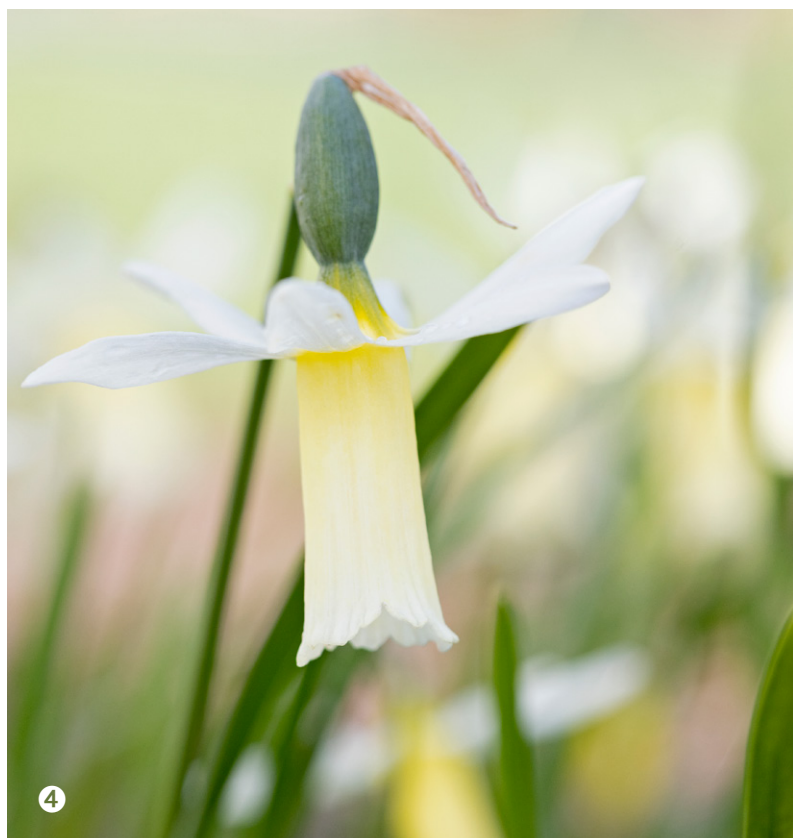
Geurige bloemblaadjes. De zalmkleurige trompet wordt donkerder in sommige grond.

H x B 25 cm x 10 cm **B** feb-mrt

3 'Angel's Whisper'

Tot vijf zoet geurende bloemen met een nette, iets donkerdere hoepel en teruggevouwen bloemblaadjes.

H x B 15 cm x 10 cm **B** mrt-apr

4 'Snipe'

Elegant en geurend, met teruggevouwen bloemblaadjes en een lange, crème-gele trompet.

H x B 15 cm x 10 cm **B** feb-mrt

5 'Tiny Bubbles'

Draagt twee of drie sierlijke, sterk geurende, langwerpige, goudgele bloemen.

H x B 15 cm x 10 cm **B** apr

Dwergnarcissen

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Plant bollen												
Bloei												

De zwart-rosse zandbij

De zwart-rosse zandbij is een vrij grote bij en waarschijnlijk de vroegst vliegende zandbij. Het vrouwtje is over haar hele lijf dichtbehaard en te herkennen aan een roodbruin borststuk (bovenkant) en roodbruine achterpoten. Ze heeft een zwart behaard achterlijf en buik, en een zwarte kop. Het mannetje is iets kleiner en heeft afstaande beharing, bruine haren op het borststuk en iets lichtere haren op de rest van zijn lijf en kop. De haren van zijn achterpoten zijn oranjeachtig.

De lengte van het vrouwtje is 14 millimeter en het mannetje is 11 millimeter. De zwart-rosse

zandbij is een vrij algemene soort en wordt niet bedreigd. De vliegtijd is van eind februari tot begin mei.

De nesten van deze bijen zijn te vinden aan bosranden, bospaden en open plekken in het bos. Mannetjes zoeken in de buurt van nestlocaties en nestingen naar vrouwtjes om te paren. Vrouwtjes nestelen in kleine groepen. Ze graven in zandige bodems verticale nestgangen met korte zijgangen waaraan enkele broedcellen liggen. Vrouwtjes zijn tot begin mei met de bevoorrading bezig. Na het verlaten van het nest wordt de nestgang netjes afgesloten.

Red de bij

Iedere maand geeft de Bijenstichting ons de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.

Scan de QR-code voor
meer informatie over hoe
bijen nestelen.

Nestelgelegenheid

Vele bijen zoeken bovengronds een nest om hun eitjes in te leggen, maar wist je dat nog meer soorten ondergronds nestelen? Het is eenvoudig om bijen te helpen bij het vinden van nestelgelegenheid. Plaats bijvoorbeeld in maart een bijenhotel in je tuin of op je balkon. Wil je ook ondergrondse nestelplekken creëren? Laat dan wat open, zandige stukjes grond

op een zonnige plek onbegroeid en ongestoord. En als je van plan bent om bestrating in je tuin aan te leggen, kies dan voor een bestrating met brede voegen ertussen. Giet daar geen cement in maar leg de tegels gewoon in het zand.

Zorg ervoor dat voedsel en nestelgelegenheid dicht bij elkaar liggen. Foeragerende honingbijen kunnen wel 2 tot

5 km afleggen, maar solitaire bijen leggen maximaal 100 tot 300 meter af. Dus je moet zorgen dat voedselplanten voor deze bijen dicht in de buurt van het nest staan.

Wil je meer weten over hoe bijen nestelen? Kijk dan via de QR-code (of ga naar [bijenstichting.nl/nestelgelegenheid](https://www.bijenstichting.nl/nestelgelegenheid)) en download het gratis e-book van de Bijenstichting.

De Bijenstichting

zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratie-tuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemenborders. www.bijenstichting.nl

De boswilg wordt graag bezocht door vroege bijen.

Tuingast

van de maand

In maart hebben tuindieren het lastig. Er zijn maar weinig bessen en zaden overgebleven, en de grond is vaak nog te koud om wormen en andere ongewervelden te eten.

Toch moet iedereen in goede conditie zijn voor het broedseizoen. Je kunt helpen door fruit en zaden achter in de borders te laten liggen voor kleine vogels zoals winterkoninkjes en roodborstjes, en vogelbaden bij te vullen met vers water.

Als het nieuwe kweekseizoen begint, kijk dan wat je kunt verbeteren voor tuindieren: heb je genoeg voorjaarsbloemen voor vroege bestuivers? Zijn er voldoende zaadhoofden van afgelopen herfst om beschutting te blijven bieden tegen de kou? Kun je inheemse struiken zoals meidoorn toevoegen voor nachtvlinders, om hun eitjes op te leggen, zodat vogels de rupsen aan hun jongen kunnen voeren? Want hoe meer we kunnen doen om tuindieren te helpen, hoe meer tuindieren er zullen zijn.

Dit kun je tegenkomen

Geelgerande watertor,

Dytiscus marginalis

Deze kever komt voor in tuinvijvers en andere watermassa's. Het is een van de grootste kevers van Nederland en België, met een olijfbroin, ovaal lichaam dat tot 3 cm lang kan worden. Ze zijn gemakkelijk te herkennen als ze naar de oppervlakte komen om hun luchtvoorraad aan te vullen, die ze onder hun vleugels opslaan. De larven zijn geelbruin en worden tot 5 cm lang. Zowel de volwassenen als de larven zijn vraatzuchtige roofdieren en eten andere waterinsecten, kikkervisjes en

De gewone sachembij begint in het vroege voorjaar met fourageren.

worden afzonderlijk in vijverplanten gelegd. De larven groeien snel en verlaten de vijver aan het eind van de zomer, waar ze zich ingraven in vochtige grond in de buurt, om zich te verpoppen. Volwassen kevers komen halverwege de herfst uit hun poppen, maar blijven tot de lente in de grond en keren dan terug naar het water om te paren. Ze kunnen wel drie jaar leven.

Kijk ook uit naar

■ Roodborstjes in paren, klaar om te nestelen. Het vrouwtje slaat haar vleugels uit naar het mannetje en het mannetje voedt haar.

■ Gewone sachembijen op primula's en druifhyacinten. Ze lijken op hommels maar zijn eigenlijk solitaire bijen. De vrouwtjes zijn zwart met oranje poten en de mannetjes zijn kleiner en grijsbruin.

■ Padden die naar hun paaivijvers trekken, vooral als het regent en boven de 5°C is. De grotere vrouwtjes dragen mannetjes op hun rug.

“Geelgerande watertorren zijn vraatzuchtige
roofdieren, die andere waterinsecten,
kikkervisjes en kleine vissen eten.”

Kijk in je vijver uit naar
de geelgerande
watertor, die vanaf het
vroeg voorjaar actief is.

Seizoensbak

Elegante alpineplanten en winterharde vetplanten vormen een aantrekkelijk minilandschap dat bestuivers aantrekt.

Rotstuin in het klein

Gebruik *Saxifraga x arendsii*, sedums en andere alpineplanten zoals zeevenkel, *Armeria maritima* 'Splendens', om een mini-rotslandschap te creëren boordevol levendige kleuren. En bestuivers zijn er dol op. Deze droogtetolerante planten doen het goed in ondiepe bakken, zoals een oude stenen bak of houten trog, waarin je een bergachtig landschap kunt nabootsen met rotsen in lagen. Plaats overhangende sedum, zoals *Sedum rupestre*, dicht bij de rand zodat het naar be-

neden valt. Je alpines moeten vanaf april gaan bloeien. Deze planten zijn onderhoudsarm en verdragen harde wind en waterschaarste.

Wees niet bang om ze te delen en te verplanten als het te vol wordt. De planten hebben er geen moeite mee als je creatief wordt met je microlandschap: voeg een kleine rechtopstaande steen toe en help de afwatering met een laag decoratief grind. Zet deze bak in de volle zon en hij trotseert met gemak de elementen.

Tips

Breng een toplaag van grind aan. Dit voorkomt dat de planten drassig worden en verbetert de afwatering.

Afgebroken sedum-stengels met jonge wortels kun je rechtstreeks in de potgrond planten. Ze zijn sterk genoeg.

Wij gebruikten

- 1 *Saxifraga x arendsii*, roze x 3
- 2 *Saxifraga x arendsii*, lichtgroen x 1
- 3 *Sedum rupestre* 'Angelina' x 1
- 4 *Sedum rupestre* 'Silver' x 2
- 5 *Armeria maritima* 'Splendens' x 1
- 6 Lage, houten plantenbak x 1

Deel 1

Kweken en eten

In dit eerste deel van een driedelige serie deelt chef-kok Gaz Oakley zijn enthousiasme over het kweken van je eigen voedsel, samen met heerlijke manieren om dat te bereiden en te conserveren.

Welkom! In deze serie vertel ik je over zelfgekweekt voedsel en hoe je daarvan kunt smullen. Ik ben Gaz Oakley, oorspronkelijk chef-kok uit Wales en inmiddels net zo'n fanatieke tuinier als kok.

Al zo lang ik me kan herinneren, voel ik me sterk aangetrokken door voeding en natuur, maar pas toen ik de rijpe leeftijd van 28 bereikte, ontdekte ik mijn groene vingers en begon ik mijn eigen voedsel te kweken. Aanvankelijk was dat noodgedwongen. Tijdens de corona-lockdowns voelde ik me bijna opgesloten in Londen en verlangde ik hevig naar natuur, mijn geboortestreek en de glooiende heuvels van Wales. Ik voelde me ook een beetje hulpeloos. Ik ben nogal een *control freak* (op een productieve manier, moet ik erbij zeggen) en om de een of andere reden drong het tot me door dat ik nauwelijks wist waar mijn eten vandaan kwam. Ik was de verbinding ermee kwijt en at aardbeien in januari die waren ingevlogen van de andere kant van de wereld. Ik besepte hoe afhankelijk ik was van het voedselsysteem en dat het roer om moest. Dus vertrok ik uit Londen naar het Welshe platteland.

Voordat ik verhuisde, had ik me ingeschreven bij de 'Universiteit van YouTube' en natuurlijk heel wat edities van *BBC Gardeners' World magazine* gelezen om alles te weten te komen over het kweken van voedsel. Grote inspiratiebronnen waren mijn nieuwe helden: Charles Dowding, Mo-thin Ali (*My Family Garden*), Huw Richards, Ben Vanheems (*GrowVeg*) en vele anderen.

Zodra ik verhuisd was, begonnen mijn vader, een echte klusser, en ik verhoogde bedden te maken. In maart 2021 zaaide ik mijn eerste zaden. Mijn eerste oogst (radijs en sla natuurlijk) was een fantastisch

■ Gaz Oakley is een kok, schrijver en tuinier uit Wales. Als professioneel chef-kok begon hij zijn recepten en voedselfilmpjes te delen op YouTube en inmiddels heeft hij 2,5 miljoen volgers. @gazoakleychef en @gazoakley

PHOTOS: JASON INGRAM

Knip losse blaadjes van snijsla en er blijven heerlijke nieuwe blaadjes komen.

moment en ik was meteen verkocht. Sindsdien blijf ik mijn vaardigheden ontwikkelen en moedig ik mijn volgers op YouTube via filmpjes aan zich weer te verbinden met de natuur en voedsel te kweken, oogsten, bereiden en conserveren. Doe mee en neem een kijkje in mijn moestuin in Wales.

Mijn jaar begint nu pas

Maart is één van mijn favoriete maanden voor in de tuin. Elk jaar voelt het alsof ik een eeuwigheid op deze maand heb gewacht, maar nu is het dan toch lente. In feite is dit pas echt mijn Nieuwjaar. Ik heb me altijd al afgevraagd waarom het jaar in januari begint: de donkerste, koudste maand. Maar los van de kalender, wat ik doe in maart is bepalend voor het succes van het groeiseizoen. Dit is de tijd waarin ik plantenlijsten maak, mijn zaden regel, labels orden (dit jaar zal ik echt mijn best doen planten goed te labelen – ik heb mijn lesje geleerd!), zaaibakken schoonmaak en mijn bedden voorbereiden.

Mijn leven is compleet veranderd sinds ik voedsel kweek. Ik begon ermee om meer verbinding te krijgen met het voedsel dat ik eet, maar het is een ware transformatie geweest. Om te beginnen is mijn fysieke en mentale gezondheid door het tuinieren drastisch verbeterd. Buiten zijn, handen in de aarde, zaailingen zien groeien en mijn eigen eten oogsten, is helend voor de geest. Het voelt gewoon goed. Gezien de stress van het moderne leven, vraag ik me vaak af waarom niet meer mensen van mijn leeftijd het doen. Ik ben ervan overtuigd dat

Tomaten langer bewaren

Gebruik melkzuurgisting om te conserveren

Hier is een simpel recept om je te stimuleren tomaten te zaaien. Ik fermenteer mijn zelfgekweekte tomaten graag, vooral als ik er een heleboel heb. Zo blijven ze een paar maanden lang goed. **Melkzuurgisting** (ook wel lactofermentatie genoemd) zorgt voor ongekende smaak. Tegenwoordig eet ik mijn tomaten zo zelfs het liefst.

Het enige wat je nodig hebt, is **tomaten** en **zeezout**. Snij je tomaten in hapklare stukjes en weeg ze in een grote mengkom. Bereken wat 2 procent van het gewicht van de tomaten is en voeg die hoeveelheid zeezout toe aan de mengkom. Roer het mengsel heel goed om en bedek het met een schone theedoek.

Laat de tomaten minstens twee uur staan, zodat het vocht eruit kan trekken. Doe ze dan in een **steriele pot** en zorg dat het van nature gevormde pekelnat de tomaten ongeveer 1 cm bedekt. Gebruik een **fermentatiegewicht** zodat de tomaten ondergedompeld blijven. Je kunt daarvoor zelfs een schone kiezelsteen gebruiken. Het is heel belangrijk dat de tomaten tijdens het fermenteren onder het pekelnat blijven, anders kunnen ze bederven.

Laat de tomaten maximaal zeven dagen fermenteren. Na een dag of twee beginnen

zich luchtballen te vormen, dus doe de pot af en toe open om die te laten ontsnappen. Proef de tomaten na vijf dagen. Als je duidelijk **umami** proeft en ze pittig smaken, zijn ze klaar; zo niet, laat ze dan nog wat langer fermenteren.

Als de tomaten zo pittig zijn als je ze wilt hebben, verhuis je ze naar de koelkast, wat de fermentatie vertraagt. Smul ervan wanneer je wilt, **tot drie of vier maanden**. Zorg er alleen voor dat alles onder het pekelnat blijft.

Melkzuurgisting kun je toepassen op veel zelfgekweekte groenten. Ik fermenteer tegenwoordig zo'n beetje alles. Hoe meer ik ging kweken, hoe meer ik moest conserveren en gefermenteerd voedsel is goed voor je. Daar komt nog bij dat de smaak van groente en fruit getransformeerd wordt tot ongekende hoogten.

Ik gebruik deze techniek ook heel graag bij **komkommers**. Snij ze in schijfjes van 3 mm, voeg wat **kruiden**, zoals dillebloemen, en wat **gekneusde knoflook** toe, en volg dan de fermentatiemethode met zeezout die ik hierboven beschrijf. In februari dit jaar heb ik nog steeds van mijn gefermenteerde komkommers gegeten. In één woord goddelijk.

Probeer eens geconserveerde tomaten op geroosterd brood met hummus.

Gaz begint in maart te zaaien in
zaaibakken met vakjes en een
deksel.

je eigen voedsel kweken en de voedzame, biologische oogst die dat oplevert, voor iedereen goed is.

Ik heb er vaak spijt van dat ik niet eerder ben begonnen. Zelfs al had ik in Londen maar een klein balkonnetje, er hadden zonder meer een paar potten kunnen staan en ik had de verticale ruimte kunnen benutten. Een belangrijke les die ik in dit hele proces heb geleerd, is dat je op het kleinste plekje iets kunt kweken. Als je geen buitenruimte hebt, kun je een volkstuintje of gemeenschappelijk groenproject overwegen. Die zijn er volop. Of probeer eens microgroenten, sla en kruiden op je vensterbank, het hele jaar door.

Tijd om te zaaien

Dit jaar zet ik nog een tandje bij: ik zaai meer variëteiten en meer hoeveelheden, met als doel meer te kunnen opslaan voor in de wintermaanden. In maart begint het met het zaaien van alle belangrijke gewassen. Meestal zaai ik mijn zaden in zaaibakken met vakjes. Mijn ervaring is dat de zaden dan beter ontkiemen en ik heb er op die manier ook meer controle over. Vorig jaar hebben mijn vader en ik een kas gebouwd. Daarin heb ik een kleine werktafel gezet, waarop ik al mijn zaden zaai. Maart kan nog aan de koude kant zijn voor ontkiemen, dus de extra bescherming in de kas is ideaal. Je kunt ook je vensterbanken in huis gebruiken. Een paar zaden zaai ik in maart in de vollegrond: meestal radijs, wortel,

Oogst rabarber in de lente en vroege zomer als de stengels 30-50 cm lang zijn.

Gaz blijft zijn groeiruumte uitbreiden en vult nieuwe verhoogde bedden met potgrond.

Bij elkaar gezochte smaken

Daslook en brandnetels wildplukken

Maart is een van mijn favoriete maanden om te **wildplukken**. Dat is in mijn ogen een verloren gegane kunst in het VK. Ik herinner me nog hoe ik als 17-jarige kok in de lente, 's ochtends voor het werk, door de chef-kok eropuit werd gestuurd om **daslook** te zoeken.

Ik had nog maar net mijn rijbewijs en was zo trots als een pauw op mijn Fiat Punto, maar na een paar weken daslook plukken in de bossen rond Cardiff, kon geen luchtverfrisser de knoflooklucht meer uit mijn auto verdrijven. Jarenlang moest ik er niets meer van hebben. Maar sinds kort ben ik weer fan.

Zozeer zelfs, dat ik online daslookbollen heb besteld en ze in mijn tuin heb geplant. Maar het groeit in overvloed in **bossen** overal in het Verenigd Koninkrijk. Veel bossen in Wales in de buurt waar ik woon zijn bezaaid met daslook. Je kunt het al van verre ruiken als je door het bos loopt. Het is heerlijk in **soepen, stoofpotjes** of gewoon even **gesauteerd**. Vorig jaar heb ik een ongelooflijk lekkere **daslookfalafel** gemaakt. Ooit dacht men dat daslook hielp bij het vinden van liefde ... Dus misschien was het toch niet zo slecht dat mijn auto naar daslook rook!

In maart komen ook **brandnetels** op. De jonge blaadjes smaken heerlijk als je ze stoomt of even aanbraadt. Brandnetels zitten **vol vitaminen en mineralen**, dus die horen absoluut op het menu. Draag wel beschermende handschoenen als je ze plukt, of (als je het aandurft) klem de blaadjes stevig tussen je vingers, want alleen als je tegen de blaadjes strijkt, prikken ze.

Brandnetelthee zou helpen tegen hooikoorts, dus laat wat jong blad trekken in kokend water en genieten maar.

Jos: Daslook mag sinds een paar jaar weer geplukt worden, maar beperk je tot het hoognodige, zodat die niet weer op de rode lijst terecht komt.

BOVEN Draag handschoenen om je tegen brandnetels te beschermen. **LINKS** Je ruikt daslook in het bos al voordat je het ziet. Gebruik het in soepen en stoofpotjes.

“Het voelt goed om buiten te zijn en je handen in de aarde te steken.”

pastinaak, bepaalde slasoorten en spinazie. In mijn afgedekte zaaibakken zaai ik boerenkool, sla, regenboogbietjes, kool, koolrabi, rode biet, uien, broccoli, bosuien, prei, zonnebloemen, erwten, Oost-Indische kers, spruitjes, koriander en paksoi.

Ik begin ook met het zaaien van meer vorstgevoelige planten, maar dan in huis voor het raam, ook in zaaibakken. Aubergine, paprika, quinoa, sojabonen, kikker-

erwten, tomaten, selderij en okra staan allemaal op de lijst om op deze manier gezaaid te worden.

Er moeten in mijn tuin nog steeds veel groenten van vorig jaar worden geoogst, die de winterkou hebben overleefd. Als je nog nooit Asturische boomkool hebt gekweekt, zet hem dan voor dit jaar op je lijstje. Die van mij zit al bijna een jaar in de grond en doet het nog steeds goed. Ik

oogst ook paarse spruitbroccoli, boerenkoolspruitjes, knolselderij, 'Cavolo Nero' en ga in het wild op zoek naar een van mijn favorieten: daslook.

Dat ik zoveel gewassen kweek, is niet alleen vanwege de smaak, maar ook omdat het gezond is om heel gevarieerd te eten. Zo'n mengelmoes van planten is bovendien goed voor tuindieren en de tuin ziet er prachtig uit.

Wool Pots

Als je minder plastic wilt gebruiken in je tuin, dan zijn Wool Pots een goede oplossing. Deze potjes zijn gemaakt van overgebleven schapenwol en verrijken je grond.

De mensen achter het Britse bedrijf Wool Pots, stoorden zich er al heel lang aan dat vele kilo's prachtige schapenwol verbrand werden in plaats van hergebruikt. Ze gingen aan de slag en na jaren van testen en ontwikkelen was de 'wool pot' geboren.

In een wool pot gaan wortels niet draaien zoals in plastic, maar maakt de plant gewoonweg een nieuwe wortel aan wanneer hij het einde van de wol tegenkomt. Sterke wortels zijn het resultaat. Zaailingen en planten kun je met pot en al uitplanten in de vollegrond. Het randje van de pot laat je net een stukje boven de grond uitkomen, wat slakken ontmoedigt. Het potje zelf zorgt ook nog voor voeding. Na een tijdje vergaat hij en wordt het een humusrijk hapje voor de plant. Het resultaat? Prachtige gezonde planten, zonder slakkenvraat!

www.wool-pots.eu

GRATIS Wool Pots en zaden

Als je nu een abonnement neemt op Gardeners' World magazine voor 12 nummers, ontvang je 10 Wool Pots + een zakje 'Zaden uit Zalk' voor prachtige bloemen! Kijk snel op pagina 64 voor deze speciale actie voor nieuwe abonnees.

Zaden uit Zalk

In 2016 begon Brenda Gruppen in Zalk aan de metamorfose van een kale vlakte bij het huis, tot een weelderige tuin vol leven en kleur. Stap voor stap legde ze eigenhandig een tuin aan met vaste plantenborders, fruitbomen, struiken, een gemengde haag en moestuin, met als kers op de taart: een pluktuin van ongeveer 60 m².

Zo begon Brenda haar tuin, die nu de basis vormt voor kwekerij Zaden uit Zalk, waar nu rond de veertig soorten zaden voor plukbloemen te vinden zijn.

Brenda werkt op natuurlijke wijze zonder gebruik van bestrijdingsmiddelen of kunstmest, in samenwerking met de natuur. Zaden uit Zalk: dat zijn schone bloemenzaden, geoogst van zelfgekweekte, onbespoten bloemen. Je vindt hier zaden om je eigen bloementuin of pluktuin mee te starten.

Met bijbehorende zaaitips. De zaden zitten in een gezellig zakje, wat ze leuk maakt om te geven.

www.zadenuitzalk.nl

NIEUWE RUBRIEK!

Kiemen is leven

Over Heleen van Kwekerij Kweek

Heleen Calcoen leeft dag in dag uit haar droom door te zaaien, kiemen, kweken en groeien op haar eigen kwekerij in de Vlaamse stad Gent (Drongen). Haar bijzondere, zelf gekweekte zaden (helemaal natuurlijk, natuurlijk) hebben een ongeënd hoge kiemkracht. In het voorjaar kweekt ze uit haar eigen zaden biologisch plantgoed op dat ze samen met de zaden verkoopt op plantenbeurzen. Alle zaden zijn ook jaarrond verkrijgbaar in de webshop kwekerijkweek.be.

'Kiemkracht' is een term die echt bij Heleen past. Daarbij refereert ze aan een citaat van Vincent van Gogh: 'In ieder mens zit als in een graankorrel kiemkracht. Wat de kiemkracht in het graan is, is de liefde in ons.' Zo zijn zaadjes voor Heleen een metafoor voor het leven, want ... kiemen is leven.

En toen was er licht!

De vroege lente is voor Heleen Calcoen van Kwekerij Kweek een magische tijd: ze kruipt de serre in om plantgoed op te kweken, gewassen worden voorgezaaid en verspeend en de bedden zijn bijna klaar voor het nieuwe moestuinseizoen.

Ze is klaar voor 'buitenspeeltijd'.

Maart is de maand waarin er het meeste daglicht bij komt. Het gaat razendsnel. Van begin tot eind maart winnen we maar liefst twee volle uren licht. Op de kwekerij zijn we in de eerste drie maanden van het jaar voornamelijk bezig met het inpakken en opsturen van alle zaadjes die we via de webwinkel verdelen. Ik heb de gewoonte om te spreken in de we-vorm, maar dat is eigenlijk niet correct. Ik run de kwekerij voorlopig nog alleen. Ik verschans mij enkele weken in mijn donkere kantoor (want zaadjes houden niet van licht) en vul met behulp van zaadlepeltjes duizenden zaadzakjes aan mijn eigenste lopende band. Elke order die binnenkomt, heb ik graag de dag nadien uit de deur. Dat houdt het ritme lekker strak.

Mijn werk als kweker zwelt aan en krimpt in met het verloop van de lichturen. In de vroegste lente kruip ik in de serre om plantgoed op te kweken en kom ik buiten om de bedden met de gewassen voor de zaadteelt uit te planten. Terwijl iedereen in het begin van het jaar plannen maakt voor het nieuwe moestuinseizoen, gun ik mezelf tussen het verwerken van alle orders door ook wat 'buitenspeeltijd'. Dan mag ik zaaien, bedden voorbereiden en klimconstructies bouwen uit bamboe.

Bamboe-klimconstructies voor de erwten en reukerwten.

Een vrolijke tray met verspeende slaatjes klaar om uit te planten.

“Uit de nog vlakke akker ontspruiten de eerste beloftes van de lente.”

Uit de nog vlakke, winterse akker ontspruiten de eerste beloftes van de lente. Alles wat je in februari gezaaid krijgt, kan je in lichtbaken maart uitplanten om in april al van te genieten. Dan heb ik het over geur-erwt, sla, ui, koriander, peterselie, koolrabi, raap, knolvenkel, paksoi, spinazie, bietjes, bladmosterd ... Die zaai je best nog even voor in een zaaiakje of in een zaaitray die je op een beschutte plaats zet: dat kan in de serre of aan het raam thuis. Die beperkte zaai-inspanning van februari breekt jouw lente open.

Vruchtgewassen zaaien

De klaarte van maart biedt de ideale omstandigheden om je vruchtgewassen voor te zaaien. Ik hanteer daar strikte zaaidata voor. Noteer in jullie moestuinagenda: op 1 maart zaai je alle paprika's en pepers, en op 15 maart zaai je alle tomaten, *Physalis* en basilicum. Hanteer je mijn zaaidata, dan heb je in het weekend van de IJsheiligen gegarandeerd compacte, stevige plantjes die mee op het natuurlijke ritme van de lengende dagen zijn uitgegroeid.

Zaai je vroeger, dan krijgen je plantjes onvoldoende daglicht en groeien ze slap en slungelig uit. Het is niet omdat je een maand vroeger zaait, dat je een maand vroeger tomaten oogst. Je wint hoogstens een week, terwijl je wel een extra maand voor gestresseerde plantjes hebt moeten zorgen. Leuk is dat niet. Enkele weken later zaaien kan wel nog, maar twijfel voor aubergine en pepers niet al te lang. Ik zaai bijvoorbeeld begin april nog een tweede ronde tomaten.

Door je gewassen in rijtjes in een zaai bak te zaaien, bespaar je ruimte en zaai grond.

Zaaien met warmte

Zaaien van vruchtgewassen doe ik in grote zaai bakken die op de kweektafel op verwarmde matten rusten. Zaaigrond erin, zaaigleufjes en labeltjes maken en zaaien maar. Een transparant dekseltje op de bak houdt de warmte wat langer vast. Wie jaarlijks vruchtgewassen zaait, heeft baat bij een verwarmd zaai bakje. Sommige modellen hebben een ingebouwde thermostaat, opdat de zaaigrond z'n constante temperatuur van 18 à 20 °C behoudt. Bakjes met verwarmde bodem maar zonder thermostaat, voorzie je best zelf nog van een thermostaat. Ben je beperkt in het budget, dan kun je een zaai bakje ook op de (vloer) verwarming neerzetten.

Zaden van aubergine, tomaat en paprika hebben warmte nodig om te kiemen. Van zodra ze ontkiemd zijn, kunnen ze ook verder met minder warmte (kamertemperatuur). Tijdens het kiemen hebben de zaden geen licht nodig. Zet die zaai bak dus even goed op een warme, maar donkere plaats. Na het kiemen zet je de zaai bak snel op een lichter plaats.

“Zaden oogsten voelt voor mij aan als een goddelijke handeling.”

Plantjes pesten

Kiemplantjes hebben twee kiembladjes en ontwikkelen nadien hun eerste twee 'echte' of soorteigen blaadjes. Van zodra die twee soorteigen blaadjes stevig ogen, is het tijd om je kiemplantjes te pesten. Ik bedoel: verspenen. Je wriemelt je plantje voorzichtig uit de zaaigrond van je zaai bak en je duwt ze, zonder dat ze breken, met een potlood diep in een zaaitray. Zo diep dat enkel nog hun 'echte' blaadjes bovengronds komen.

Doe je dit voor het eerst, start dan met het verspenen van tomaten. Die kampioenen vinden het helemaal prima als je hun stelen in bochten en lussen in een ondiepe tray plooit. De stengelcellen komen door het verspenen ondergronds te liggen en herprogrammeren zich tot wortelcellen: ongelooflijk vind ik dat. Dankzij het verspenen motiveer je de plant om opnieuw energie te sturen naar de ontwikkeling van hun wortelstelsel, alvorens ze zich te veel toeleggen op bladvorming. Die extra inspanning levert rijk gewortelde plantjes op die beter aarden.

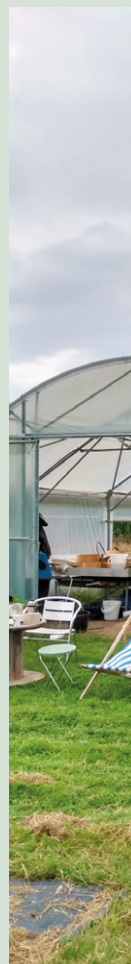
Na het verspenen geef ik de planten de nodige groeitijd in hun zaaitray, om dan pas rond 20 april alle planten op te potten zodat ze in een plotse rotvaart doorgroeien tot aan de IJsheiligen.

Elk plantje wordt verspeend naar een eigen vakje in een tray.

Blij paprika- en peperplantjes na het oppotten, begin mei, bijna klaar om uit te planten.

De levenskracht van eenjarigen

Ik heb een voorliefde voor eenjarige moestuinplanten. De transformatie die eenjarigen op enkele maanden tijd klaarspelen getuigt van een indrukwekkende levenskracht.

Kiemen, groeien, groeien, groeien, zaad afzetten en dan weer voorbij, tijd voor iets nieuws (doei!). Zaden oogsten voelt voor mij aan als een goddelijke handeling. Nog leuker is het om zaden te oogsten van rassen die tuinieren naar een hoger niveau tillen. In het bijzonder de aubergines, tomaten, paprika's en pepers die in ons klimaat buiten, en dus zonder behulp van een kas, topprestaties neerzetten, liggen me nauw aan het hart. Ik vergelijk de rassen onderling en enkel de beste halen mijn assortiment.

De kas eind mei: de kweektafels maken plaats voor alle eenjarige planten.

“Dankzij stro kan ik de kwekerij zelfstandig onderhouden.”

Favoriete eenjarigen voor in de moestuin

Deze vier rassen zijn geschikt voor buiten-teelt én potteelt. Ze nemen genoeg met minder zonder in te boeten op productie, smaak en schoonheid en zijn daarom de aller-strafste onder de eenjarigen.

Rode puntpaprika 'Early Perfect Italian'.

Een lage struik die je niet hoeft te ondersteunen en die wekenlang kilo's zoete vruchten op je bord tovert.

Tomaat 'Ida Gold'. Geeft de allervroegste, heerlijke oranje tomaatjes aan lage, compacte struikjes.

Aubergine 'Early Black Egg'. Met voor-sprong de mooiste plant uit je moestuin met zijn paars-groene bladeren en git-zwarte, druppelvormige vruchten.

Komkommer 'Midwest Peace'. Een compacte groeier met een heel hoge en opvallend zoete opbrengst komkommers.

De kas in augustus: een groen paradijs met levenskrachtige eenjarigen.

Van binnen naar buiten

In maart keren we ons steeds meer van binnen naar buiten. Dat weerspiegelt zich mooi in de moestuin. We genieten nog van de beschutting van de serre en zaaien daar naarstig voort, maar zetten ook onze eerste avonturen buiten verder.

De moestuinbedden op de kwekerij liggen jaarrond onder een dekentje of mulch van stro en hooi. We gebruiken eigen maaisel en vullen aan met vervallen hooi en stro van paardenhouders en koeboeren uit de buurt. Om een grasveld om te toveren tot moestuinbed, reken je gemiddeld zes maanden bedekking met hooi of stro. Vooraf aan het planten of zaaien haal ik het stro

ervan, bewerk de bodem met de woelvork en verkruiemel ze met een hak.

Het voordeel van het mulchen is veelzijdig: het is een volledig natuurlijke werkwijze die je de noeste arbeid van spitten bespaart, je doet aan bodemopbouw in plaats van bodemverstoring, je bodem heeft jaarrond bescherming tegen droogte en hitte, je hoeft amper nog te wieden en dat ellendige gevecht met tuinslangen laat je ook achterwege. Daarnaast oogt zo'n strobbedje ook gezellig. Dankzij stro kan ik de kwekerij zelfstandig onderhouden: mijn buitenwerk wordt beperkt tot het minimum. Wil ik zaaien of planten, dan veeg ik de mulch aan de kant en ga in de bodem aan de slag. Van zodra de plantjes stevig geworteld zijn, dek ik de bodem er rond weer toe met de mulch die nog netjes aan de kant lag. Wie meer wil leren over mulchen met hooi en stro, raad ik de publicatie van Ruth Stout aan: *Gardening Without Work*. Het biedt je tonnen moestuinwijsheid in een humoristisch jasje.

VOLGENDE KEER Heleen geeft tips voor IJsheiligen.

Kweken in de klei

Het is eindelijk lente! Begrijp ons niet verkeerd, de winter is een prachtig seizoen, maar ondertussen zijn we wel blij dat het maart is. De zon staat heerlijk op de kas en de zaailingen steken hun kopjes uit hun zaaitrays. Ook in de moederbedden zie je voorzichtige tekenen van groei.

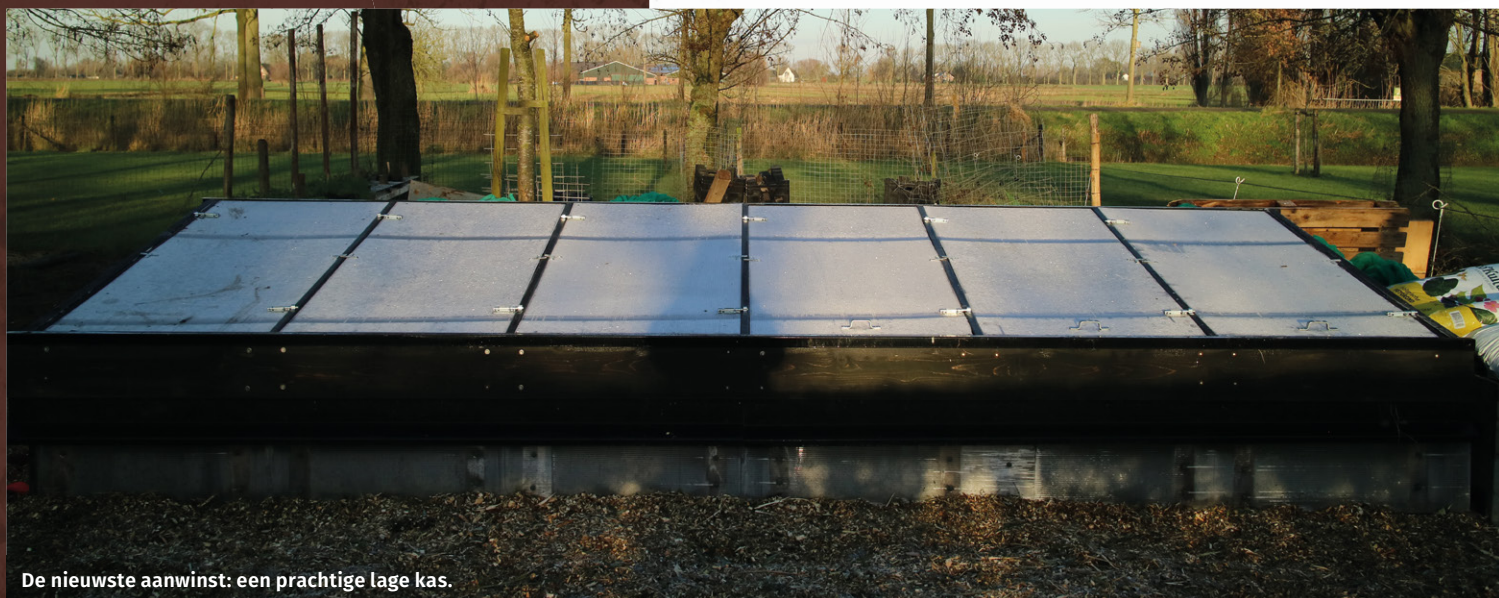
Winterklussen

We zaten de afgelopen maanden bepaald niet stil. Behalve al het werk rondom de zaden en de planten, waren er ook grote klussen te doen: paden uitgraven en vullen met houtsnippers, een pottenveld bouwen én nieuwe moederbedden aanleggen. Ook was er ruimte voor creatieve projecten op het land, zoals het bouwen van insectenhotelletjes!

De kwekerij krijgt steeds meer vorm. We dromen van een grote kas waar we in kunnen werken, maar zijn hierbij

afhankelijk van vergunningen. Daarom tikten we via Marktplaats een prachtige lage kas op de kop. Met polycarbonaat platen en metalen handvaten maakten we ramen. Op deze manier kunnen we ongeveer vijfenvijftighonderd zaailingen in de kas laten opgroeien!

Ook werkten we aan een eigen ontwerp voor een pottenveld. We zijn alle drie niet bepaald fan van worteldoek, omdat het slierten plastic loslaat die in de natuur belanden. Het liefst zouden we zo min mogelijk plastic gebruiken, en dus

De nieuwste aanwinst: een prachtige lage kas.

Over kwekerij KleiKracht

Wij zijn Jordy, Rowenna en Pien. Samen zijn we kwekerij KleiKracht, een vasteplantenkwekerij in Culemborg. Ons doel is om mensen te voorzien van gezonde, mooie en bovenal gifvrij gekweekte planten. In ons assortiment vind je veel wilde inheemse soorten, maar ook een aantal cultivars en exoten die een positieve bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Je vindt KleiKracht ook op Instagram: [@kwekerij_kleiKracht](#).

Zo ziet de lage kas er van binnen uit.

De met boompalen, balken en betongaas gemaakte pottentafel.

proberen we hier bij onze keuzes rekening mee te houden. Al denkend over een oplossing ontwierpen we met boompalen, balken en betongaas een 'pottentafel', en we zijn trots op het resultaat! Hopelijk zorgt de hoogte er ook voor dat er nét iets minder slakken aan de planten zullen knagen ...

Stratificeren kun je leren

In de avonduren en op de dagen dat het écht te vies weer was, doken we de boeken in en speurden we het internet af om meer te leren over het kwekersvak. Wat valt er veel te leren! Voor elke vraag waar we een antwoord op vinden, komen er misschien wel tien bij. Zo leerden we over het proces van stratificatie, oftewel een periode van kou die sommige zaden nodig hebben om hun kiemrust te doorbreken. Door ze in de koude maanden te zaaien, vergroot je de kans op succesvolle en gelijkmatige ontkieming in de lente. Door dit te leren, begrijpen we beter waarom sommige soorten vorig jaar soms maar moeizaam (of zelfs niet!) opkwamen.

We experimenteren erop los en kijken er nieuwsgierig naar uit wat de resultaten zullen zijn.

Mocht je thuis ook weleens planten zaaien en ertegenaan lopen dat de kieming niet fantastisch is, dan zou je eens kunnen proberen om thuis te stratificeren. Met een keukenpapiertje, een plastic zakje en wat water kun je al aan de slag. Leg een paar zaadjes van je plant naar keuze op een keukenpapiertje, maak het papiertje goed vochtig en stop het in het zakje. Laat het zakje een paar weken in je koelkast liggen. Het verschilt per plantsoort hoeveel

“In de kas kunnen we ongeveer 5500 zaailingen laten opgroeien!”

weken nodig is, deze informatie is vaak goed te vinden op het internet. Controleer af en toe of het papiertje nog vochtig is. Als de periode verstreken is, kun je de zaadjes zoals normaal zaaien in wat zaai- en stekgrond. Komende winter hoeft je

de koelkast niet te gebruiken, maar kun je de zaden meteen voorzaaien in de zaaitray en op een koude maar beschutte plek zetten, zoals in een kas. Als je geen kas hebt kun je ook een kleine zaaitray met plastic kap gebruiken en deze buiten in de tuin zetten.

Tijd voor het echte werk

Het zaaien in de winter en het vullen van de kas voelde voor ons zowel enorm spannend als geweldig. We denken terug aan vorig jaar: de concrete plannen van de kwekerij kregen vorm op papier en in onze fantasie, en in de achtertuin werd voorzichtig een 24-gaats zaaitray gevuld. Nu zaaien we in aantallen van honderd en liggen er ontzettend veel zaadjes in de kas te wachten op het perfecte moment om te ontkiemen. De moederbedden staan op het punt om uit hun slaapstand te komen en te gaan groeien. Terwijl we aan het werk zijn, zien we steeds meer voor ons hoe we bezoekers zullen ontvangen, en bij die gedachte krijgen we kriebels in onze buik. Nu is het menens!

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien, tot het vergroten van je moestuinoogst. In deze rubriek komt het allemaal aan bod.

Deze maand

- 38 Geurig geluk**
Monty vertelt je wat de beste planten zijn voor geur in je tuin.
- 43 Jouw snoeimaand**
Zo snoei je laatbloeiende clematissen.
- 46 De beste tips tegen slakken**
Wij vroegen lezers welke oplossingen jullie hebben tegen slakken.
- 48 Plant maar dan anders**
We stellen deze maand *Daucus carota* 'Dara' aan je voor.
- 50 Je voelt het aan je water**
Water is onmisbaar in de tuin, voor planten, tuindieren en het milieu.
- 54 Vraag het Anne**
Anne geeft antwoord op tuinvragen.

Geurig geluk

Je kunt het niet zien of aanraken, maar geur voegt zoveel toe aan een tuin.
Je hoeft alleen maar de juiste planten te gebruiken, zegt **Monty**.

Jaren geleden, in de wilde jaren '80, voor de crisis van 1988, werkten we aan het ontwikkelen van een 'Monty Don'-parfum om naast onze sieraden te verkopen. Tot productie is het nooit gekomen, maar de research was leuk (en ontzettend ontmoedigend). We wilden uiteraard iets wat heerlijk en onweerstaanbaar was, maar dat was nog niet zo makkelijk te definiëren en

uiteindelijk subjectief: wat de een 'heerlijk' vindt, doet de ander huiveren. Ik ben bijvoorbeeld dol op de muskusgeur van keizerskroon, maar veel mensen vinden die ruiken alsof een vos er zijn geurvlag tegen heeft uitgezet. Over smaak valt niet te twisten. Als het om kleuren gaat, hebben we een absolute standaard geleerd, en al wordt die standaard soms tamelijk willekeurig toegepast, we begrijpen wat

er bedoeld wordt met 'rood' of 'groen'. Maar een geur beschrijven we bijna altijd in termen van iets anders, omdat verrassend weinig dingen een herkenbare geur hebben. In de tuin zijn dat bijvoorbeeld peren, buxus, tomaten en vers gemaaid gras. Maar als we de geuren moeten beschrijven aan iemand die ze nog nooit geroken heeft, komen we niet verder dan wat onbeholpen gehakkel.

FOTO: JASON INGRAM

“Een goede tuinier mengt
aroma's even zorgvuldig
en doelbewust als
een parfumeur.”

Monty zet op Longmeadow
geurende planten bij elkaar om per
seizoen geuraccenten te creëren.

Geur, hoe je die ook beleeft, is essentieel in elke tuin en een goede tuinier creëert geurende plekjes en mengt aroma's even zorgvuldig en doelbewust als een parfumeur. Simpel gezegd willen we verkwikkende, lichtgeuren in de ochtend, willen we overdag verrast worden door de geur rond sommige planten en 's avonds verleid worden door zwaardere, lomere geuren.

Focus op geur

Een plek in de tuin om 's avonds te zitten, moet uitkijken op het westen, beschutting bieden, geplaveid zijn en het liefst bij een (bak)stenen muur liggen. Deze oppervlakken houden de warmte vast als de lucht afkoelt, waardoor geuren intenser worden en het langer aangenaam is om buiten te zitten.

Er valt veel voor te zeggen om geur in bepaalde delen van de tuin te concentreren in plaats van her en der geurende planten neer te zetten. De meest voor de hand liggende plaatsen zijn dan bij een zithoekje, op een terras of bij een deur naar de tuin. Maar langs een smal pad, zodat je door een geurende tunnel loopt, werkt ook goed.

Bij het kiezen van een geurenpalet gaat het er vooral om planten te kiezen die zo lang mogelijk gedurende het jaar geuren, en niet zozeer om het mengen van verschillende planten om zo als een parfumeur je favoriete geur te creëren. Bekijk allereerst wanneer en hoe je je tuin gebruikt. Als je gewoonlijk buiten een laatste kopje thee drinkt voor je naar je werk gaat, is het logisch dat je iets plant dat op dat moment het lekkerst ruikt. Maar als je meestal pas 's avonds als je thuiskomt de tuin in gaat, is het verstandig om planten te kiezen die hun geur 's avonds afgeven.

Nachtgeurende bloemen zijn vaak wit of lichtgekleurd, waardoor ze beter zichtbaar zijn, en geven hun geur vrij als de lucht afkoelt. Door deze aanpassing hoeven ze minder te concurreren om bestuivers te lokken en is de kans groter dat een bestuivend insect van de ene plant uit een bepaalde familie naar de andere gaat. Allebei vergroten ze de kans op evolutionair succes. Planten die 's nachts het sterkst geuren, zijn onder meer *Nicotiana sylvestris*, violieren, kamperfoelie en witbloeiende heesters zoals boerenjasmijn, sering, schijnhulst en sneeuwbal.

Ik hou met name van bladeren die hun geur verspreiden als je ze aanraakt, vooral ook omdat dat een directere uitwisseling met de plant is dan wanneer je de geur alleen maar opsnuift. Geurende pelargoniums zijn er in verbazend uiteenlopende geuren, die allemaal andere planten nabootsen, zoals *Pelargonium tomentosum* die naar pepermunt ruikt of

Zaai één zakje lathyruszaad en in juni geurt je hele tuin.

de dennengeur van *P. fragrans*. Rozemarijn, munt, basilicum en lavendel geuren meteen als je ze kneust, net als laurier- en citrusblaadjes. De geur van warme buxusblaadjes roept bij mij een sterke reactie op. Als je deze dingen eenmaal begint op te merken, sta je er versteld van hoeveel planten niet alleen hun eigen specifieke geur hebben, maar ook hoe betekenisvol ze voor je zijn en direct allerhande herinneringen oproepen.

Kamperfoelie is ideaal tegen een muur of hekwerk bij een plek waar je 's avonds graag zit. Hij is makkelijk en ruikt heerlijk fruitig. *Lonicera periclymenum* 'Belgica' is een schoonheid die je overal ziet. *L. x americana* ruikt sterk naar kruidnagel en *L. japonica* 'Halliana' is heel geschikt voor een muur in de schaduw of zelfs op het noorden.

“Er valt veel voor te zeggen om geur in bepaalde delen van de tuin te concentreren.”

Nachtjasmijn op pagina 41

Anne: Deze plant wordt ook wel de 'dame van de nacht' genoemd en is een van mijn favorieten. Wel staat ze in mijn kas, want onze winters overleeft ze zonder beschutting niet.

Voor overvloedige geur in de late zomer zijn lilies een goede keus.

Monty's favoriete geurplanten

Lentegeur

Zorg voor geur met vroeg bloeiende bollen, heesters en klimplanten.

▼ *Clematis armandii*

Bloei mrt-apr

Hoogte x Breedte 5 m x 3 m

Avondgeur

Vaak witte of lichtgekleurde bloemen die geur verspreiden als de lucht afkoelt.

▼ Tabaksplant, *Nicotiana sylvestris*

B jul-sep

H x B 1,5 m x 60 cm

Geurende klimplanten

Veel geurende klimplanten groeien hard en zijn erg makkelijk te onderhouden.

▼ Kamperfoelie, *Lonicera similis delavayi*

B jun-sep

H x B 4 m x 2,5 m

Geurende rozen

Bij deze toppers hoeft je niet te kiezen tussen geur en schoonheid.

▼ Rosa 'Henri Martin'

B jun-jul

H x B 1,5 m x 1,25 m

▼ Sleutelbloem, *Primula vulgaris*

B mrt-mei

H x B 20 cm x 35 cm

▼ Nachtijasmijn, *Cestrum nocturnum*

B jul-sep

H x B 2 m x 1,2 m

▼ Toscaanse jasmijn, *Trachelospermum jasminoides*

B jun-aug

H x B 9 m x 6 m

▼ Rosa 'William Lobb'

B jun-jul

H x B 2 m x 2 m

▼ Wilde narcis, *Narcissus pseudonarcissus*

B mrt

H x B 30 cm x 10 cm

▼ Teunisbloem, *Oenothera biennis*

B jun-aug

H x B 1,2 m x 60 cm

▼ Lathyrus, *Lathyrus odoratus*

B jun-aug

H x B 2 m x 40 cm

▼ Rosa 'Alba Semiplena'

B jun-jul

H x B 2,2 m x 1,5 m

Plant *Viburnum tinus* 'Spirit' voor geurende bloemen vanaf het eind van de winter.

“Voor betoverende geur zijn oude rozen de beste keus.”

vast te houden. Mosrozen, damastrozen, Franse rozen: voor betoverende geur zijn alle oude rozen de beste keus.

Ik houd van lelies in potten, niet in de laatste plaats omdat je ze zo kunt neerzetten dat hun verbazend gevarieerde geuren optimaal tot hun recht komen. De madonna-*lelie*, *Lilium candidum*, is misschien het makkelijkst te kweken: zolang de afwatering goed is, doet hij het prima in een pot. Hij heeft een karakteristieke honingachtige geur. *Lilium regale* is ook een makkelijke plant en de weelderige trompetvormige bloemen geuren overvloedig. Die van ons staat in een zonnige hoek, bij *Acanthus spinosus* en de roos 'Charles de Mills'. In hoogzomer is dit hoekje een maand lang zo overdadig als een Engelse tuin maar kan zijn, maar de planten weerstaan zonder moeite alle regen, kou en wind waarmee deze tuin elke winter te maken heeft.

In de winter is geur extra waardevol en er gaat wat dat betreft niets boven de kleine witte bloemetjes van de struikkamperfoelie, *Lonicera fragrantissima*. Dat is een rommelige, houtige heester, maar zijn bloemen en betoverende geur maken dat helemaal goed. *Daphne mezereum alba* vraagt wat meer moeite, maar die is hij waard omdat de witte, ongelofelijk lekker ruikende bloemen soms al ver voor kerst opengaan. Winterzoet (*Chimonanthus praecox*) is een feest voor de neus maar kan wat lastig zijn, vooral op een natte, koude plek als Longmeadow. Hier heeft hij een muur of schutting op het westen of zuiden nodig. Hij doet het het best op goed doorlatende grond en houdt, net als het peperboompje, erg van kalkgrond.

In de Damp Garden hebben we de toverhazelaar, *Hamamelis x intermedia* 'Diane'. Dit is niet de toverhazelaar die het sterkst geurt (dat zijn *H. mollis* en *H. vernalis*) maar hij heeft wel een subtiele, fijne geur.

Waarschijnlijk heb ik niet de planten genoemd die jij onmisbaar vindt in een geurtuin, maar dat is precies waarom we van geuren houden: ze zijn heel persoonlijk en in wezen niet onder woorden te brengen, en ze raken ons op een instinctief niveau. Maar welke planten je ook kiest, geur voegt een essentiële dimensie toe aan het genot dat je tuin je geeft, een dimensie die op geen enkele andere manier geëvenaard kan worden.

Rosa 'Carnea' heeft ruimte nodig, maar beloont je met weelderige geur.

Clematis armandii, met zijn bloesemachtige witte bloemen tussen grote, groenblijvende bladeren, heeft de beste geur van alle clematissen. De variëteit 'Apple Blossom', waarvan de bloemen een vleugje roze hebben, geurt sterk naar vanille. Jasmijn is altijd goed: een mooie klimplant die de avondlucht vult met zijn zware geur. Lathyrus kan niet geurend genoeg zijn, maar helaas hebben te veel moderne variëteiten veel te weinig geur. Kies mengsels van *Lathyrus grandiflorus* of cultivars zoals 'Painted Lady'.

Een schot in de roos

Rozen horen net als lathyrus altijd geur te hebben. Alle albarozen ruiken heerlijk en hebben een lichte kleur, meestal met blauwachtig blad. Mijn favoriet is *Rosa x alba* 'Alba Semiplena', die wit en bijna enkelbloemig is, verrukkelijk ruikt en mooi grijsgroen blad heeft. *R.* 'Great Maiden's Blush' en 'Königin von Danemark' zijn allebei zacht-roze en hebben een nostalgische geur. Van centifoliarozen, of honderdbladvige rozen, is zowel de bloem als de geur weelderig. Hun geplooid bloemblaadjes lijken het aroma

VOLGENDE MAAND Monty's favoriete exotische planten voor schaduwhoekjes in de tuin.

Wees niet bang

Het is moeilijk om al die sterke groei van het afgelopen jaar te zien en dan bijna alles weg te halen, maar dat is precies wat een later bloeiende clematis nodig heeft. Als je de plant nu stevig snoeit, heeft hij genoeg tijd om terug te groeien en blijft hij netjes, met bloemen daar waar je ze kunt zien! Geef hem wel een mulch of wat mestkorrels om hem groeikracht te geven.

Jouw snoeimaand

Haal alles uit je laatbloeiende clematis met de simpele snoeitips van tuinbaas **Tom Brown**.

In de lente ontwaken onze tuinen uit hun winterslaap. Knoppen zwellen op en dat is het teken voor tuiniers om in actie te komen. Planten die we kweken om hun blad of gekleurde stengels en planten die later in de zomer bloeien, moeten nu als eerste worden gesnoeid. De winter kan lang duren in de tuin, maar dit is de uitgelezen tijd om dood, beschadigd of ziek hout te verwijderen, zodat de plant een heel groeiseizoen heeft om te herstellen.

Een plant die tuiniers vaak erg spannend vinden, vanwege de schijnbaar ingewikkelde indeling in groepen en de snoeiregels die daarmee samenhangen, is de clematis. Het voorjaar is de beste tijd om groep 3-clematissen zoals *Clematis viticella* te snoeien. Je knipt dan de meeste groei van het afgelopen jaar weg.

Globaal genomen hangt de timing van het snoeien af van hoe een plant zich gedurende het jaar gedraagt. Het is nu je laatste kans om heesters te snoeien die heel vroeg (in januari, februari) bloeien, want die moeten meteen na de bloei worden gesnoeid. Als je ze nu snoeit, heeft de plant de maximale tijd om te groeien, rijpen en de bloemen voor volgende winter te dragen. Als je ze nog niet hebt kunnen snoeien, doe het dan nu, want hun snoeiseizoen is bijna voorbij.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM LOCATE: WEST DEAN GARDENS, WEST SUSSEX

Snoei deze planten nu ook

Een lekker zonnig weekend in maart is het perfecte moment om je snoeischaar te slijpen en een paar favorieten in je tuin een verjongingsbeurt te geven.

BUDDLEJA DAVIDII Om een vlinderstruik compact te houden, moet je hem flink terugsnoeien tot gezonde knoppen of jonge uitlopers onderaan.

HYDRANGEA PANICULATA Snoei de pluimhortensia tot je nog maar een paar knoppen van vorig jaar hebt, dan krijg je extra grote bloemen.

WINTERHARDE FUCHSIA'S Terugsnoeien tot een paar centimeter boven de grond stimuleert gezonde groei en vertraagt de bloei nauwelijks.

CATALPA BIGNONIOIDES 'AUREA' Wil je de hele zomer spectaculair, groot, licht blad, snoei de gouden trompetboom dan stevig terug.

Nu niet snoeien

De bruidsbloem luidt de zomer in met sneeuwwitte bloemen, maar niet als je haar nu snoeit.

De heesters die je nu niet moet snoeien, zijn de heesters die op het punt staan te gaan bloeien in het late voorjaar en de vroege zomer, zoals bruidsbloem, koninginnesstruik, sering, boerenjasmijn en weigela. Als je nu snoeit, bestaat het risico dat je al die bloemknoppen weghaalt en je dus nog minstens een jaar moet wachten op nieuwe bloemen. Het doet vroegbloeiende heesters goed als je ze na de winter en net voor de bloei wat extra kracht geeft in de vorm van universele mestkorrels. Wacht tot deze heesters zijn uitgebloeid en snoei ze dan met ongeveer een kwart terug.

Laatbloeiende clematis snoeien

Clematissen zijn ingedeeld naar hun bloei-periode. Clematissen in groep 1 bloeien meestal aan het eind van de winter, groep 2 bloeit vroeg in de zomer en groep 3 later in de zomer. Wanneer je snoeit, hangt daarvan af.

Bij groep 3-clematissen (zoals deze *Clematis viticella*) kun je het beste alle groei van het

afgelopen jaar weghalen. Anders krijg je zo'n lelijk 'vogelnest' van stengels, die de plant in feite verzwakt en waardoor je de bloemen die nog komen niet goed kunt zien.

Het is niet erg als je groep 3-clematis al begint uit te lopen: snoei gewoon terug tot een sterk knoppenpaar onderaan.

Noteer de maanden waarin clematis bloeit, zodat je voortaan weet wanneer je moet snoeien.

STAP VOOR STAP

1 Controleer of je plant rotte stengels heeft of beschadigingen laat zien die veroorzaakt zijn door dieren. Mocht dit het geval zijn, knip die stengels dan helemaal tot aan de voet terug.

2 Verwijder alle groei van vorig jaar tot zo'n 15 cm boven de grond, maar als er wat tere uitlopers verschijnen, snoei die dan voorzichtig terug tot een laag knoppenpaar.

3 Bind nieuwe scheuten met jute-touw aan metaaldraad of een steun. Doe dit in de vorm van een 8, zodat je de stengels niet beschadigt. Strooi na afloop wat mestkorrels rond de plant.

Tip!

Op beschutte plekjes met goed doorlatende grond kun je *Penstemon* (schildpadbloem) laten overwinteren, door de plant in de herfst tot de helft terug te snoeien. Zo blijft er bovenaan nog wat bescherming over, maar beperk je het risico op windschade. Als het eenmaal lente is, snoei je alle oude stengels terug tot de grond. Na een paar jaar moet je schildpadbloemen vervangen, omdat ze hun kracht verliezen en houtig worden. Neem hiertoe in de zomer halfharde stekken.

Snoei alle uitgebloeide stengels van schildpadbloemen weg.

Snoei zo ook

Overblijvende clematissoorten zoals *Clematis integrifolia*, *C. recta* en *C. heracleifolia* kun je allemaal net zo snoeien als *C. viticella*.

C. tangutica, met zijn aantrekkelijke zaadhoofden in de winter, kun je nu flink snoeien, maar dan niet bijna tot de grond, maar tot je een sterk raamwerk overhoudt. Deze clematis komt vaak pas laat op gang, maar geen zorgen: hij zal binnenkort flink uitlopen.

Groep 3-clematissen

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bloei												
Snoeien												

VOLGENDE MAAND Tom laat zien hoe je jasmijn door goed te snoeien gezond en mooi houdt.

Een ridder vecht tegen een slak in het veertiende-eeuwse, Franse manuscript *Li Livres dou Tresor*.

Laat de strijd beginnen!

De 17 beste tips tegen slakken

Door de zachte temperaturen en vele regen vierden slakken vorig jaar hoogtij en dat betekende weinig goeds voor onze tuinen. Afgekloven blad, compleet weggevaagde zaailingen ... de misère was groot. Daarom raapten we naast slakken ook de beste tips van jullie én de redactie bij elkaar, zodat we dit jaar vol goede moed aan de slag kunnen in de tuin.

Iona: "Het valt me op hoeveel we van elkaar kunnen leren als tuiniers, juist op momenten dat onze planten het moeilijk hebben. Superbedankt aan iedereen die tips heeft ingestuurd!"

Een eeuwenoude strijd

Het onderwerp 'slakken' raakt een gevoelige snaar bij menig tuinier. We begrijpen best dat deze diertjes ook moeten eten en dat ze nuttig zijn, maar moeten ze nou net die mooie dahlia-zaailingen opeten of een hap nemen uit elke aardbei? Het klinkt soms als een ware strijd tussen tuinier en slak, waarbij onze planten op het spel staan.

Het doet denken aan een bijzondere middeleeuwse trend in manuscripten. In de kantlijnen van verschillende Europese teksten uit die tijd vind je namelijk tekeningen van ridders die met slakken vechten. De ene keer beeft de ridder van angst bij de aanblik van zijn vijand, de andere keer

gaat hij het dier dapper te lijf. De reden voor deze middeleeuwse trend is tot op de dag van vandaag een raadsel. Sommigen opperen dat de slakken symbool staan voor één of verschillende eigenschappen, of voor groepen waarmee de ridders vaker vochten. Anderen denken dat de slakken een grappige noot toevoegen aan de wat saaie teksten. Aangezien de monniken die de manuscripten versierden, ook vaak in de kloostertuinen werkten, zou het ook goed kunnen dat slakken een dagelijks probleem vormden voor hen. Misschien voelden zij, net als wij soms, zich ook als ridders die strijden voor hun tuin.

FOTO'S: JASON INGRAM; MARSHA ARNOLD; SARAH CUTTLE

Julie 12 tips tegen slakken

1 Tuinier Jess: "Permacultuur for the win! Veel biodiversiteit, veel afwisseling in beplanting, veel mulchen en weinig slakken. Aan het begin heb ik een paar avonden slakken geraapt en verhuisd, daarna namen de kikkers en andere dieren het over. Superblij met onze kleine en minivijvers."

2 Tuinier Margot: "Merels (nu met een nestje) vinden de naaktslakken heerlijk."

3 Tuinier Truus: "Vul een bakje met water en leg daar één of meer bakstenen of iets dergelijks in. De stenen mogen de rand niet raken. Het zijn dus 'eilanden'. Zet de plantjes die je wilt beschermen, zoals jonge zaailingen, op de stenen. Slakken houden niet van zwemmen en kunnen zo niet bij de plantjes komen."

4 Tuinier Astrid: "Ik leg Chinese koolbladeren in de tuin bij mijn planten. 's Avonds even een rondje in de tuin en je hebt grote vangst. Ik zet de slakken wel in een park neer daarna."

5 Tuinier Cok: "Raap de slakken zoveel mogelijk uit je tuin en gooi ze in de gft-bak, waar al wat afval in zit. Maar laat de deksel open. De slakken zullen onderin in bij het afval blijven en mee worden gecomposteerd als als de bak geleegd wordt door de ophaaldienst. Als je de gft-bak dichtdoet, zitten ze de volgende dag allemaal tegen je deksel geplakt, brrrr!!!"

6 Tuinier Lisa: "Ik heb er van de week een paar op een paal gezet waar veel eksters op zitten. Niet veel later waren de slakken weg. Geen oplossing om van honderden af te komen, maar het gaf een klein voldaan gevoel dat ik in ieder geval weer wat vogels gevoerd heb."

7 Anonieme tuinier: "Leg kippengrit rond de meest slakgevoelige planten."

8 Tuinier Marjolein: "Ik heb de hosta's in potten gezet, dat scheelt, en ik vermijd verder planten waar slakken erg aan knabbelen. Die zet ik gewoon niet in mijn tuin."

9 Tuinier Inge: "Gebruik aaltjes! Dit heeft vorig jaar bij ons heel goed gewerkt. We konden precies zien waar we de grond hadden besproeid en waar niet."

10 Tuiniers Mireille en Anke: "Leg een plank in de tuin, iets hoger dan de grond. Daar schuilen de slakken onder en dan kun je ze weghalen en uitzetten."

11 Tuinier Peter: "Een natuurproduct is dé oplossing, namelijk schapenvacht. Een prima product, niet duur en wel natuurlijk."

12 Tuinier Hugo: "Leg na het eten van een meloen de schillen hiervan op verschillende plaatsen in je tuin. Ga bij het donker worden op zoek en je zult zien dat de slakken hier graag op afkomen. Zo laten de slakken je planten met rust en heb je ze zo voor het oprapen."

5 SLAKKENTIPS van de redactie

Hoofdredacteur Anne: "Ik ben letterlijk de lucht ingegaan met mijn moestuinplanten. Ik bouwde een boog van gaas en leidde al mijn pompoenplanten, bloemen en (klim)courgettes ferm omhoog. De slakken concentreerden zich op de planten dichtbij de grond. Ook kun je planten laten uitzaaien. Zo stonden er al massa's juffer-tjes en Oost-Indische kers voordat ik mijn kostbare zaailingen aan de grond toevertrouwde. Genoeg afleiding voor de slakken, dus. En als laatste: kippengrit (oestergruis) voor de meest kwetsbare planten. Slakken kunnen er overheen, maar als er een makkelijkere prooi is, gaan ze daar voor."

Redacteur Iona: "Check je zakken met potgrond, zeker als ze al open zijn, om de zoveel tijd. Dit is dé plek waar ik slakken en ook slakkeneitjes terugvond. Het is er donker, beschut en wat vochtig – een perfect plekje om te schuilen."

Redacteur Govert: "Ik heb eigenlijk wel veel bewondering voor deze slijmerige beestjes en bovendien zijn het ook heerlijke hapjes voor amfibieën, egels, lijsters en parasieten. Maar eerlijk is eerlijk, ook ik heb wel eens last van deze jongens. Mijn oplossing is een wildere tuin (er is tenslotte meer eten) en ik check regelmatig de onderkant van rozetten van planten die ik liefheb. Daaronder zitten een hoop baby-slakjes verstopt!"

Redacteur Jos: "Een andere methode is om de slakken te vangen door het hele jaar door bier-vallen te plaatsen. Graaf potjes in op strategische plekken in je tuin en vul die met bier. Slakken zijn dol op de zoetige geur en zullen op je val afkomen. Controleer en leeg de val elke ochtend en ververs wekelijks het bier. Maar let wel: alcoholvrij bier gaat helaas niet werken."

Redacteur Lizanne: "Knip de bodem van een plastic kweekpotje, zodat je een ring van ca. 3 cm overhoudt. Knip aan de scherpe rand inkepingen van steeds 1 cm diep – dit wordt de bovenkant. Dit vouw je een beetje naar buiten als een waaier en leg je om (met name jonge) planten heen. Slakken kruipen niet graag over de scherpe randjes."

Deze maand stellen we aan je voor:

Daucus carota 'Dara'

Dit geweldige neefje van de wortel is een aanwinst voor elke zomerborder en een makkelijke snijbloem voor binnen. Het is zo'n fijne plant, dat iedereen hem zou moeten proberen.

D*aucus carota* is de wilde versie van de wortel. De plant komt algemeen in het wild voor in de Benelux, maar de variëteit 'Dara' zie je niet vaak in tuinen staan.

De wat grillige schermbloemen geven je tuin of boeket een losse, natuurlijke uitstraling. Wilde peen lijkt op akker-scherm, maar is er in allerlei kleuren (van wit tot roze tot wijnrood) die akker-scherm niet heeft.

Officieel is het een tweejarige plant, maar hij doet het ook prima als je hem als een winterharde eenjarige behandelt. Zaai het zaad in maart, dan bloeit hij in juli en augustus. Zaai je in mei, dan heb je bloemen in de vroege herfst.

Vers zaad ontkiemt goed, binnen 14-21 dagen. Bedek het zaad lichtjes met een halve centimeter potgrond. Je kunt zowel in vakjes als in de vollegrond

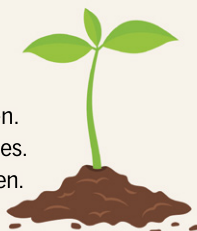
zaaien. Planten die in de vollegrond zijn gezaaid, zijn sterker omdat hun nog groeiende wortels niet verstoord worden tijdens het verplanten. Maar zolang de wortels niet klem zitten in hun vakje, kun je zaailingen goed verplanten.

Het is een fantastische plant voor bestuivers, met name zweefvliegen, bijen en kevers. Bedenk wel dat hij gevoelig is voor dezelfde plagen en ziekten als de wortelen in je moestuin (zoals de wortelvlieg), die de groei kunnen belemmeren.

Het bloemhoofd krult naar binnen als de plant zaad zet. Als je de boel onder controle wilt houden, zorg dan dat je de bloemen afsnijdt voordat dit stadium voorbij is. Doe je dat niet, dan zaait de plant zich overvloedig uit! Maar de stengels met gedroogde zaadhoofden zijn wel heel decoratief.

Waarom *Daucus carota* 'Dara'?

- Trekt bestuivers aan, die graag dineren op de grote bloemschermen.
- Jarenlang kleur dankzij zaailingen. Laat de plant zaad vormen, dat is alles.
- Past dankzij het fijne, kantachtige blad makkelijk tussen andere planten.

Zaaien in de vollegrond

Maak een zaaigeul door een bamboestok in de grond te duwen of een schop langs een gespannen touw te trekken. Zorg dat de zaaiplek goed voorbereid en onkruidvrij is.

Giet voor het zaaien water in de zaaigeul, dan kunnen de zaden goed contact maken met het water. Als je vooraf giet, voorkom je dat je de zaden verschuift en uit de geul spoelt.

Strooi wat zaden in je hand en zaai ze vervolgens in de geul. Geef ze 5 cm tussenruimte en dun de zwakste zaailingen later uit. Veeg tot slot met een hark, een schop of met je hand voorzichtig wat aarde over de zaden.

ILLUSTRATIE: GETTY / FOTO'S: SARAH CUTTLE, RICHARD DAWSON, PAUL DEBOIS

O.a. te koop bij:

- Do it yourselves bloemzaden
www.doityourselves.nl
- Tuinkabouter Chrisje (België)
tuinkabouterchrisje.com
- Vitale rassen
vitalerassen.be

Wat plant jij anders?

Stuur ons foto's van welke 'andere' plant jij kweekt. Het kan een zeldzame parel zijn, of gewoon eentje die nieuw en anders is voor jou. Deel die op socials met de hashtag #plantanders of in de opmerkingen bij onze berichten over bijzondere planten. Je kunt ze ook sturen naar redactie@gardenersworldmagazine.nl o.v.v. 'Plant anders'.

**Doe
mee met
plant
anders!**

VOLGENDE MAAND Een groenblijvende plant die je in april plant.

Een heel simpel waterelement
kan de sfeer van je tuin bepalen
en een aantrekkelijke,
rustgevende oase creëren.

Je voelt het aan je water

Water is onmisbaar in de tuin, en niet alleen voor planten.

Arit Anderson legt uit waarom water goed is voor tuindieren en het milieu in het algemeen.

Toen ik naar mijn nieuwe woning verhuisde, dacht ik niet echt aan 'water'. Maar nu, twaalf jaar later, ben ik zo blij dat ik maar zeven minuten lopen van de Theems vandaan woon.

De nabijheid van water, vooral in dit veranderende klimaat, heeft me veel geleerd. Als het vloed is en de rivier buiten zijn oevers treedt, overstroomt het park in de buurt. Dat wordt dan meteen drassig land, dat allerlei wilde vogels en waterminnende planten aantrekt: het hele ecosysteem verandert. En op een verzengend hete dag daalt de temperatuur zodra je bij de rivier aankomt, dankzij het verdampende water. Water in een tuin, ook al is het maar weinig, kan net zo'n enorm verschil maken.

Klimaatverandering

Door het veranderende klimaat hebben we vaker te maken met extreem weer, zoals langdurige stortbuien met onweer, gevolgd door aanhoudende droogte. Onze behoefte aan water loopt vaak niet synchroon met de beschikbaarheid ervan: we hebben te veel water als het nat is en te weinig als het droog is. De oplossing is een soort 'stormvloedkering' te maken, zodat je planten op een duurzame manier water geeft, zonder kraanwater te gebruiken of plensbuien onbenut te laten wegspoelen door de regenpijp.

Allereerst is het belangrijk de stortvloed te remmen. Dat kan op veel manieren. Je kunt je tuin vol zetten met planten waarvan de wortels water kunnen opnemen. Je kunt bomen in je tuin zetten die het regenwater opvangen en gebruiken in hun bladerdak. En je kunt zorgen voor een gezonde bodem vol organisch materiaal dat meer water vasthoudt, zodat het ondergronds beschikbaar blijft en niet wegspoelt. Regentuinen zijn bedoeld om een teveel aan water te verzamelen in ondiepe kuilen. Deze tijdelijke reservoirs houden water na een storm zo'n 48 uur vast, waardoor het overtollige water langzaam kan wegsijpelen in de grond. Een regentuin heeft vochtminnende moerasplanten nodig die zo lang in water kunnen staan, en aan de randen meer droogtebestendige planten.

Regentuinen hebben verzonken delen waar overtollig water langzaam de bodem in kan sijpelen.

Deze slimme regenton vangt onderin water op en is bovenop beplant.

Het geluid van stromend water kan straatlawaai helpen wegfilteren.

In de tweede plaats is het belangrijk regen op te vangen. Meestal kun je dit kostbare water opslaan in een regenton die aan een regenpijp is bevestigd. Vervolgens gebruik je het om tuin- of kamerplanten te begieten.

Regentonnen kunnen groot en functioneel zijn, maar ook klein en decoratief: ik heb bakken van hergebruikt metaal gezien, die steeds werden bijgevuld door de regen en waarin zuurstofplanten stonden. Het hangt er allemaal van af hoe groot je tuin is, maar water opvangen kan op allerlei creatieve en visueel aantrekkelijke manieren!

Sfeer

Waterelementen geven een tuin een extra dimensie. Ze focussen onze zintuigen, beïn-

vloeden onze stemming en creëren op die manier sfeer. Ik had ooit een klant die een rustig plekje wilde waar ze 's ochtends vroeg een kop thee kon drinken, omringd door natuurgeluiden. Ze had een klein bloemenweitje, dus ontwierp ik een smalle watergeul bij het huis die de hemel erboven weerspiegelde, waardoor de ruimte groter leek.

Waterelementen kunnen stil en rustig zijn of bestaan uit een waterval vol energie en beweging. Voor een jong stel heb ik eens met veel plezier een watermuur ontworpen: het geluid herinnerde hen aan de watervallen in hun vaderland, Maleisië. In de stad kan het geluid van water een mooie afleiding zijn van het lawaai in de buurt en zo kun je de aandacht weer op de tuin richten.

Sterke planten verzachten de randen en helpen dieren iven uit de vijver te komen.

Een thuis voor tuindieren

Tuinen zijn enorm belangrijk voor tuindieren, vooral in stedelijke gebieden, en een vijver is een prima manier om de biodiversiteit van je lapje grond te vergroten. Water geeft leven en als er waterplanten in staan, zoals zuurstofplanten, drijfplanten en oeverplanten, vormt het een geweldig netwerk van onderling verbonden habitats voor planten, insecten en andere dieren. Die planten houden de vijver ook gezond.

Zuurstofplanten produceren niet alleen zuurstof, maar bieden ook beschutting aan talloze vijverdieren. Drijfplanten houden zonlicht tegen, waardoor het water koeler blijft en algen minder kans krijgen. En ongewervelde dieren maken er gebruik van als vervoermiddel. Oeverplanten verzachten de randen van een vijver, maar hebben niet alleen een esthetische functie: ze bieden insecten en amfibieën die in en uit de vijver komen bescherming.

Essentieel is dat je voorziet in de behoeften van verschillende dieren. Sommige leven in of op het water, zoals schaatsenrijders en bootsmannetjes. Andere leven maar tijdelijk in water: als eitjes en kikkervisjes blijven kikkers in het water, maar eenmaal volwassen leven ze op het land, waar ze geweldige slakkenbestrijders zijn.

Naarmate er in en om je vijver meer leven ontstaat, zul je een verandering opmerken. Amfibieën zijn blij met lang gras en bodembedekkers, rotsblokken in de vijver vormen schuilplaatsen voor watersalamanders, en misschien zie je wel bijen die zitten te drinken op een drijfplant, of juffers en libellen die voorbijflitsen. Je zult meer vogels in je tuin zien en in de avondschemer komen vleermuizen zich tegoed doen aan de vele insecten – een teken dat je vijver gezond is.

FOTO'S: ALAMY/FLORALIMAGES; PAUL DEBOIS; GETTY/RICHARD HEATH; TEINE; JASON INGRAM; PAUL DEBOIS

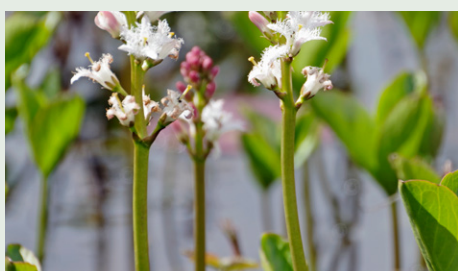
Nuttige vijverplanten

Creëer een gevarieerde habitat met uiteenlopende water- en oeverplanten.

Oeverplanten

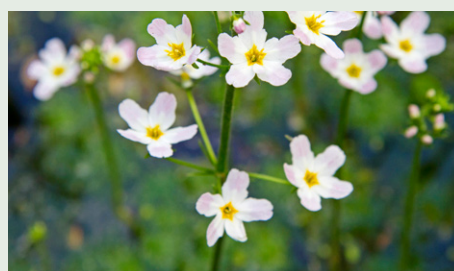
Menyanthes trifoliata (waterdrieblad)

Deze sterke, lage vaste plant heeft in de zomer gerafelde witte bloemen en prachtig gespreid blad. Kikkers en watersalamanders gebruiken de plant als een vlot om de vijver over te steken.

Alisma plantago-aquatica (grote waterweegbree)

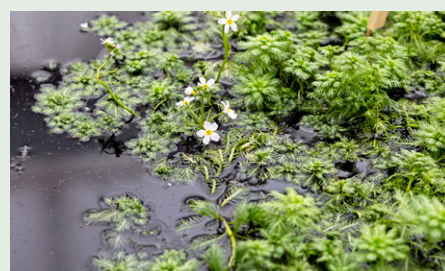
De tere witte bloempjes trekken juffers en libellen aan en daardoor ook de amfibieën die deze eten. Door zijn hoogte (75 cm) geeft de plant diepte aan de vijver.

Zuurstofplanten

Hottonia palustris (waterviolier)

Fluweelachtige, varenachtige bladeren die zich over de vijver uitspreiden. Een goede plek voor vissen om eitjes te leggen en voor kleine dieren om in te schuilen.

Een vijver aanleggen en onderhouden

Met de volgende tips maak je een vijver om trots op te zijn en houd je die in topvorm.

Locatie en grootte

Om tuindieren te lokken en te zorgen dat waterplanten het goed doen, is de plek van de vijver belangrijk. Idealiter ligt je vijver beschut tegen koude wind en minstens een halve dag in de zon, zodat planten en tuindieren zoals kikkervisjes en libellen kunnen gedijen.

Als er een lager gelegen stuk in je tuin is, kan dat een natuurlijke verzamelplaats voor water zijn. Als je een vijver in een border graaft, zorg dan dat alle kanten even hoog zijn. De diepte hangt af van wat je met je vijver wilt doen. Wil je kleine vissen toevoegen, dan moet de vijver 60-100 cm diep zijn. Voor een vijver zonder vissen is 60 cm genoeg. Zorg in elk geval voor ondiepe stukken en hellingen, zodat tuindieren makkelijk in en uit het water kunnen.

Materialen

Voor het waterdicht maken van je vijver kun je kant-en-klare of op maat gemaakte vijverbakken van hard plastic of glasvezel gebruiken, maar die kunnen scheuren als het erg koud is. Rubberfolie heeft vaak de voorkeur: die is makkelijk in de gewenste grootte en vorm van de vijver te plooiën en past zich aan eventuele beweging in de bodem aan.

Hou planten in toom, zodat de vijver gezond en mooi blijft.

Het meest duurzame materiaal om een tuinvijver mee te bekleden, is bentonietklei, maar dit hangt af van je bodemgesteldheid. En als je tuin, net als die van mij, nauwelijks ruimte heeft om een vijver uit te graven, kun je altijd een groot, waterdicht vat als vijver gebruiken. Ik heb een ondiepe watertank van gegolfd metaal, maar een oude gootsteen is genoeg – niets is te klein!

Verzorging

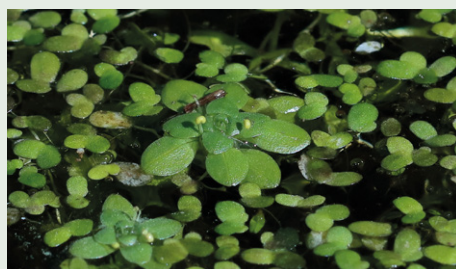
Vul je vijver het liefst met regenwater. Als je kraanwater gebruikt, voeg dan pas na minimaal 24 uur planten toe. Idealiter laat je een vijver

zoveel mogelijk met rust als hij eenmaal klaar is, zodat de natuurlijke balans en de tuindieren niet verstoord worden, maar regelmatig onderhoud houdt hem gezond.

De lente is een goede tijd om planten toe te voegen of te delen, omdat het water dan warmer wordt. Dun in de zomer overvloedige zuurstofplanten uit en verwijder verwelkte bloemen en blaadjes. Schep in de herfst gevallen bladeren uit de vijver en knip dood plantenmateriaal terug. Laat ongewenst materiaal 24 uur langs de kant liggen, zodat eventuele diertjes daarin terug naar de vijver kunnen.

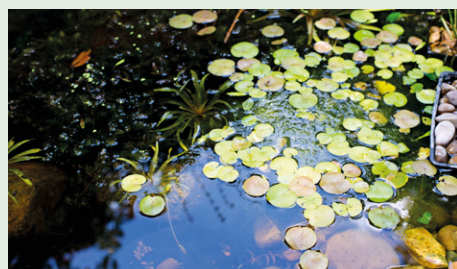
Callitriche stagnalis (gevleugeld sterrenkroos)

De stervormige blaadjes onder water bieden beschutting aan ongewervelde dieren en kikkervisjes. Deze inheemse plant blijft groen in de winter. Heeft kleine witte bloemen in de zomer.

Hydrocharis morsus-ranae (kikkerbeet)

Via de ronde blaadjes kunnen amfibieën in en uit het water komen. De hangende wortels halen voedingsstoffen uit het water. Sterft af tot knoppen, die in de winter zinken. Komt in de lente weer op.

Nymphoides peltata (watergentiaan)

Komt tot 45 cm diep en heeft de hele zomer gele bloemen met rafelrandjes. De bladeren bieden schaduw en beschutting onder water. Groeit snel, dus heel geschikt voor een nieuwe vijver.

Vraag het Anne

Heb jij prangende tuin vragen voor Anne? Stel ze via redactie@gardenersworldmagazine.nl o.v.v. *Vraag het Anne*. Het is heel fijn als je ook een foto mee kunt sturen.

V Dag Anne, sinds een tweetal jaren houd ik een moestuin in de tuin van mijn ouders. Ik bemest deze ieder najaar met compost. Als ik plantjes in de grond zet, giet ik er koeienmestkorrels bij. Echter heb ik de indruk dat de opbrengst van mijn moestuin schaars is. Pompoenen blijven klein, preistammetjes en ajuinen worden niet dik ... Ik vind het zo jammer! Maar het is hier arme grond. Voordat mijn papa hier een huis bouwde, diende dit perceel om kerstbomen te telen, ik vermoed dat er daarom weinig voedingsstoffen in de bodem zitten, en papa heeft nooit de grond bemest. Het is hier een soort van zandgrond. Wij zetten ook al onze bloemen in potten, omdat als we deze rechtstreeks in de grond planten, komt er weinig uit van bloemetjes. In mijn volkstuintje aan mijn appartement, gaat het wat beter maar er is zeker ruimte voor verbetering.

Nu mijn vraag: wat kan ik eraan doen om de grond terug vruchtbaarder te maken? Of toch tenminste mijn stukje moestuin verbeteren? Ik heb al zoveel geprobeerd.

LIEFS, EVELIEN

A Hallo Evelien, Wat ben je goed bezig! Ik denk dat je al heel goed op weg bent. Wat ik je zou aanraden is de grond op pH-waarde te testen. Het klinkt alsof deze een beetje zurig zou kunnen zijn. Veel bomen die worden gebruikt als kerstboom, houden wel van een wat zure grond, dus het kan zijn dat de kweker om die reden dennen en sparren is gaan kweken. Veel moestuinplanten zijn daar minder gek op, en dat in combinatie met het zanderige karakter van de bodem, zouden de teleurstellende resultaten kunnen verklaren.

Mulchen met compost doe je supergoed. Mocht de grond zurig zijn, is het aanbrengen van (biologische) champost een goed idee. Dit is kalkrijk, en zou de pH-waarde wat meer alkalisch kunnen maken. Mocht je daar niet aan kunnen komen is 'gewone' compost ook prima, met bijvoorbeeld een keer een klein handje kalk. Wat ik niet meer zou doen is koeienmestkorrels direct in het plantgat gooien. Mest kan wortels van planten verbranden, of ze maken een ongezonde groeispurt, in plaats van een gedegen groei die oogst oplevert.

HEEL VEEL SUCCES! ANNE

V Ik heb de volgende vraag: ik heb in mijn voortuin een groenblijvende magnolia staan, sinds ongeveer 3 jaar. De magnolia heeft nog niet gebloeid en ik vroeg mij af of dit komt omdat deze staat in mijn voortuin, die op het noordwesten is. De magnolia krijgt alleen aan het eind van de middag zon. Ik wil de magnolia daarom gaan verplaatsen naar mijn achtertuin, waar veel meer zon is. Is dit verstandig?

MET VRIENDELIJKE GROET, BEA

A Beste Bea, een groenblijvende *Magnolia grandiflora*, ook wel beverboom genoemd, bloeit vooral in warme, zonnige zomers. De afgelopen jaren hebben we veel regen gehad, in tegenstelling tot de jaren daarvoor, toen hadden we droogte en heel veel zon. Ik kan mij voorstellen dat deze beverboom het eerste jaar even moest aanslaan. Na het aanplanten moet een boom zich soms nog even een beetje acclimatiseren. De daaropvolgende jaren waren niet zo warm. Ik zou hem daarom nog even een kans geven op de huidige standplaats. Komt er een warme en zonnige zomer voorbij en gebeurt er dan nog niets, dan is verplaatsen een optie.

SUCCES! ANNE

Een magnolia moet na het aanplanten nog een beetje acclimatiseren.

V Hai Anne! Ik wil net als jij een mimosa in mijn tuinkas, maar ik weet niet zo goed wanneer ik die buiten in de tuin zet, of juist in de kas. Ik vind het best een aankoop, en ik wil het niet verpesten. (Ik ben bang dat ik behoorlijk wat planten heb laten hemelen door gewoon maar wat te doen.)

LIEVE GROET! SAM

A Ha Sam, ten eerste: als je geen fouten maakt, leer je niet. Denk maar zo, iedere dode plant is een les geleerd. Ten tweede: 'Maar wat doen' is in mijn ogen juist waardevol. Zo leer je goed te kijken en voelen, en op intuïtie te tuinieren. Er zijn namelijk net zoveel tuiniers als er meningen en methoden zijn om tot een resultaat te komen, en dan zijn jouw eigen onderbuikgevoel, en alle lessen die je leerde, een belangrijke basis.

Wat jou zal helpen, is je een beetje te verdiepen in de plant die je voor je hebt. Waar komt deze vandaan? Hoe warm is het daar? Zijn er wisselende seizoenen of is het er altijd gematigd? Staat een plant in zijn natuurlijke habitat beschut door bomen of bij stormkracht intens op een berghelling? Zo kan je gaan proberen de omstandigheden na te bootsen die bij de plant passen. In het geval van de mimosa (*Acacia dealbata*), die komt van oorsprong uit Australië/Tasmanië. Hij is wintergroen, en dat betekent dat hij wat kwetsbaarder is in de winter. Hij heeft immers veel blad om die winter door te loodsen. Er wordt wel gezegd dat mimosa redelijk winterhard is, maar ik zou het risico niet nemen. De mijne staat daarom het hele jaar buiten, tot in de herfst en winter. In het voorjaar gaat hij weer het terras op. Grote voordeel hiervan is dat hij in de beschutte omstandigheden van de kas in de winter al kan gaan beginnen met bloeien, en dat is toch wel erg knus. Zet 'm op Sam!

GROETJES, ANNE

Mimosa is wintergroen en dat maakt de plant kwetsbaar in de winter.

FOTO'S: JASON INGRAM, PENNY/PIXABAY

Deel je tuin op door bijvoorbeeld een overdekt gedeelte met een pergola toe te voegen.

V Beste Anne, onze achtertuin is vooral breed en niet zo diep. Ik heb al van alles geprobeerd, maar het lukt niet om er een mooie, knusse tuin van te maken. De standaard ontwerptips werken niet, omdat die vooral op diepe, smalle tuinen gericht zijn. Bij ons is het juist omgekeerd! Heb jij ontwerptips die voor onze situatie zouden kunnen werken? De tuin ligt op het zuid-westen en is omringd door een hoge beukenhaag. Ondanks de ligging is een deel behoorlijk schaduwachtig, vanwege hoge eiken in de omgeving.

GROET, MARIJKE

A Hallo Marijke, ik snap je dilemma. Veel tuinen in Nederland en België zijn lange, slanke kavels. De ontwerptips passen dan net niet. Wat ik zou doen als ik jou was, is ervoor zorgen dat niet direct de volledige tuin te overzien is. Deel hem bijvoorbeeld op door een overdekt gedeelte met een pergola toe te voegen, die je afschermt met een groen. Werk bijvoorbeeld met trellisschermen om de zichtlijnen te breken, en laat deze, en de pergola, begroeien met klimmers die wel wat schaduw kunnen hebben, zoals chocoladerank (*Akebia*) en klimop. Ook verhoogde bedden kunnen voor sfeer zorgen. Zo geven ze een prettig, beschut gevoel wanneer je er een zitje naast maakt. Je zit dan al snel helemaal tussen de planten.

VEEL SUCCES! ANNE

“Verhoogde bedden zorgen voor sfeer.”

V Hallo Anne, ik ben sinds drie jaar druk in de weer om mijn eigen compost te maken. Mijn konijnen en kippen doen goed hun best, en samen met het snoeiafval uit de (moes)tuin, maak ik in mijn beleving rijke compost. Nu we zoveel slakken hebben gehad, kom ik ze ook wel eens tegen in de composthoppen. Ik ben huiverig om de compost in mijn moestuinbakken aan te brengen, omdat ik bang ben dat er misschien slakkeneitjes of kleine slakken in zitten. Is die angst terecht? En zo ja, hoe voorkom je dat in je composthoppen slakken een aangenaam onderkomen vinden?

MET GROET! ALETTA

A Hallo Aletta, ik begrijp je dilemma volledig. Er is niets zo goed voor de tuin als eigengemaakte compost, maar we zijn allemaal behoorlijk getraumatiseerd door de afgelopen slakkenjaren. Op p. 46 lees je de tips van de redactie en onze lezers. Wie weet helpt dat al een beetje. Wat betreft jouw composthoop: als het composteren goed verloopt, komt er een flinke warmte

Er is niets zo goed voor de tuin als zelfgemaakte compost.

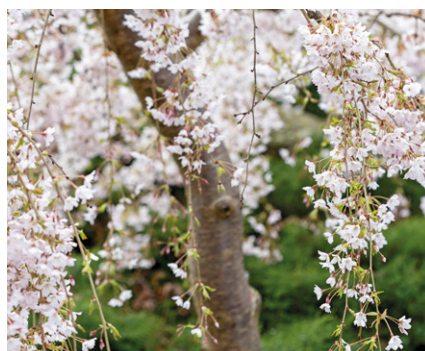
bij vrij. Vandaar dat je composthoppen vaak ziet dampen op koude dagen of frisse ochtenden. Een actieve composthoop bereikt zulke hoge temperaturen dat slakkeneitjes het hierin niet redden. Slakken begeven zich vaak aan de randen van de hoop, waar het koeler is. De truc is om de hoop goed te keren. Oftewel, met een spitvork of riek omzetten. Hierdoor komt er lucht bij, en dat brengt zuurstof in de hoop, waardoor het composteren goed op gang komt, en daarmee de hitte ook. Slakken gaan er dan weer snel vandoor en zullen koelere plekken gaan zoeken om eitjes te leggen. Iedere keer als de hoop afkoelt, kan je hem keren om het proces weer op gang te brengen, tot de compost klaar is en er geen hitte meer vrij komt. Tegen die tijd is de compost minder interessant voor slakken, aangezien het groenaafval dan verteerd is. Wellicht dat wat extra keren, en een controle voordat de boel de moestuinbedden in gaat, jouw probleem oplost.

SUCCES ANNE

V Hallo Anne, wij hebben een paar jaren geleden een amandelboom en een Japanse sierkers gekocht, beide geënt op een stam van ongeveer een meter hoog. Ik weet niet of er iets over te zeggen is, maar hoe hoog kunnen deze twee eigenlijk worden? In boeken lees ik alleen over niet-geënte versies.

ALVAST BEDANKT, ROBERT

A Hallo Robert, hoe hoog de stam is op het moment dat er geënt wordt, bepaalt niet hoe groot de boom uiteindelijk wordt. Wat wel uitmaakt is om wat voor stam het gaat. Er zijn namelijk halfstam, hoogstam, laagstam en zelfs dwergstammetjes waar naarstig op geënt wordt, zodat vrijwel iedere boom in vrijwel iedere situatie past. Al deze genoemde stammen kunnen nog verder groeien, maar hoe ver, dat ligt dus aan de soort stam. Ik vermoed, want die

De geënte stam van een Japanse sierkers kan verder groeien.

worden het meest verkocht, dat het ging om halfstam-bomen. Zij bereiken een hoogte van tussen de 4 en 6 meter. Schrik daar vooral niet van, want dat betekent de totale hoogte, niet alleen de stam. De kruin, die voor een groot deel de hoogte bepaalt, laat zich prima snoeien. Zo zijn de bomen goed in toom te houden. Succes!

GROETJES, ANNE

V Dag Anne, wij hebben een oude kersenboom en voor het eerst kwam hij heel slecht in bloesem en blad, en had hij minimaal kersen, die bovendien erg klein en onrijp bleven. Ongezien in al die jaren, en wij zijn dan ook erg verbaasd! In de stam zien wij omkrullend schors en binnenin lijkt het op een aandoening. Ik heb er foto's van gemaakt en hoop dat jij weet wat er aan de hand is met de kersenboom en vooral: wat wij eventueel kunnen doen?

VRIENDELIJKE GROET, INGRID

A Hallo Ingrid, wat vervelend dat jullie boom het ineens wat minder goed doet. Aan de hand van de foto kan ik concluderen dat er een keer schade is geweest, maar niet of er een ziekte in de boom zit. Het kan zomaar zijn dat er jaren geleden een keer een wond is ontstaan door een maaimachine of zaag, en dat die nu langzaam erger wordt door ouderdom. We vergeten het soms, omdat wij mensen bomen (helaas) zelden tot volle wasdom en ouderdom laten komen, maar ook bomen kunnen bejaard raken. Het kan zijn dat dit mooie oude langzaam aan het einde van zijn leven komt. Dat hoeft natuurlijk niet zo te zijn. Je zou kunnen proberen om met wat verjongingssnoei weer wat vitaliteit in de boom te brengen. Vanaf half april is een goed moment. Veel sterkte! Het is nooit leuk een boom te zien kwakkelen.

VRIENDELIJKE GROET, ANNE

V Beste Anne, allereerst complimenten voor het magazine. Ik ben iedere maand weer blij als het op de mat ligt! Mijn vraag gaat over slakken en eenjarigen. Dit jaar is het me eindelijk goed gelukt om van eigen zaad leuke eenjarige op te kweken en heb ik ze in de vollegrond uitgeplant. Maar helaas zitten er wel erg veel slakken in m'n tuintje en worden ze nu allemaal opgegeten. Ik wil graag zo biologisch mogelijk tuinieren, dus zelf zaad oogsten en geen slakkenkorrels gebruiken. Alle eierschalen, koffiedik en koperdraad ten spijt: alles wordt opgegeten. Ik zou dus graag weten welke eenjarigen ik volgend jaar kan zaaien, die niet worden opgegeten door slakken. Kun je me raad geven? Alvast bedankt!

HARTELIJKE GROET, CHRISTINE

A Hallo Christine, Dankjewel voor het fijne compliment, daar doen we het voor. Dan over jouw vraag: eenjarigen waar slakken minder gek op zijn, daar zullen meer mensen naar op zoek zijn! Laat ik allereerst beginnen met het feit dat slakken gek zijn op mals blad, en welk blad is malser dan van een zaailing? Heesters en vaste planten hebben het wat makkelijker met slakken dan eenjarigen, want hun blad is al sneller wat steviger in het voorjaar, en hun volwassen wortels hebben een grotere groeikracht dan net opgekweekte plantjes. Het kan lonen jouw net gezaaide planten iets later aan de grond toe te vertrouwen dan je normaal zou doen, zodat ze wat meer bestand zijn tegen een eventuele slijmaanval, en wellicht toch ook nog wat vaste planten toe te voegen. Hier een lijstje, hopelijk heb je er iets aan:

Eenjarigen: Oost-Indische kers, goudsbloem, schildpladbloem.

Twee-jarigen: vingerhoedskruid, akelei.

Vaste planten: lavendel, wolfsmelk, vrouwenmantel.

GROET EN SUCCES! ANNE

Eenjarigen waar slakken minder gek op zijn: goudsbloem.

FOTO'S: TIM SANDALL, PAUL DEBOIS, TORIE CHUGG.

Nat weer kan keizerskroon parten spelen.

V Ha Anne, deze keizerskroon heeft mij ruim 35 jaar van een prachtige bloem voorzien. Jaarlijks kwam ze op dezelfde plek weer op in haar vlammeend oranje kleur. Het vorige jaar kreeg ik er vier zaaddozen aan en die vielen na een aantal weken in de aarde. Maar wat schetst mijn verbazing? Dit jaar geen keizerskroon meer. En dat terwijl ze van mijn in 1993 overleden zus was – die toevallig ook Anne werd genoemd. Wellicht ten overvoede: mijn hondje heeft veel in die border gegraven, maar de keizerskroon kwam daar dan wel weer op.

Kunt u mij informeren waarom ze verdwenen is? Op die plek is niets veranderd. Op internet kom ik er niet achter. P.S. Met mijn overleden zus keken we altijd samen naar *Gardeners' World* op tv, gepresenteerd door Geoffrey. Alvast mijn hartelijke dank.

MET VRIENDELIJKE GROET, LIENEKE (GEB. IN 1932, DIE ALTIJD HET VOORRECHT HEEFT GEHAD OM TUSSEN HET GROEN TE LEVEN.)

A Geachte mevrouw Halle, ach wat verdrietig dat deze keizerskroon het niet meer doet. Ik heb het even voorgelegd aan een biologische bollenkweker. Hij stelt dat een keizerskroon niet hoeft op te houden met leven wanneer hij zaad heeft gezet. Dit zal het probleem dus niet zijn. Wat ik mij kan voorstellen is dat het natte weer van de afgelopen jaren dit bolgewas parten heeft gespeeld. Keizerskroon houdt niet van natte voeten, vandaar dat je ze op de zijkant poot, zodat er geen water in de holle top kan blijven staan. Heeft u toevallig de zaden geoogst? Dan kan het lonen deze warm voor te zaaien. Wat ik zelf zou proberen is de grond waar de keizerskroon altijd heeft gestaan voorzichtig op te graven en te zoeken naar de oude bol. Soms vind je daaromheen kleine 'dochterbolletjes' die je verder kan opkweken. Ik duim voor u! En mocht het bovenstaande niets worden, dan zou ik aankomend najaar nieuwe bollen potten, (wellicht ter ere van wijlen uw zus Anne) maar dan wel op een ander plekje dan waar deze voorheen stond.

HEEL VEEL SUCCES! LIEVE GROET, ANNE

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

Deze maand

- 60 Geheimen van een kleurrijke tuin**
Met de juiste planten kun je het hele jaar genieten van bloemen, blad en bessen.
- 66 In harmonie met de natuur**
Tips om tuindieren een warm welkom in je tuin te bieden.
- 72 Gids voor blij kamerplanten**
Houd je planten in topconditie met een snelle opfrisbeurt.
- 78 Moeiteloos oogsten**
Het voorjaar breekt aan: tijd om binnen en buiten in actie te komen.
- 82 Bloemen kweken voor een bruiloft**
Pluktuinexpert Jennita Jansen kweekte bloemen voor haar grote dag.
- 87 Inheemse held**
Knoopkruid (*Centaurea jacea*).
- 88 Toegankelijk tuinieren**
Ralph Stooë bouwt verder aan zijn rolstoelvriendelijke tuin.
- 92 Bouwen voor bijen**
Govert gidst je langs alles wat zoemt in de tuin.

Geheimen van een kleurrijke tuin

Kies de juiste planten en je kunt het hele jaar genieten van bloemen, blad en bessen. **Nick Bailey** laat zien hoe.

Deel 3 Een boeiende tuin in elk seizoen

Veel mensen weten niet goed hoe ze het voor elkaar moeten krijgen dat er het hele jaar kleur is in hun tuin. Maar het kan wel degelijk! Ik durf zelfs te beweren dat je met de juiste mix van planten elke maand van het jaar alle denkbare kleuren in je tuin kunt hebben. Door lang bloeiende planten te combineren met planten die het hele jaar gekleurd blad hebben of steeds van kleur veranderen, kun je 365 dagen genieten van kleur. Met de volgende tips creëer je, door een zorgvuldig samengestelde combinatie van bloemen, gebladerte, schors en vruchten, continu kleur die de seizoenen overbrugt.

Simpel en eenvoudig

Verrassend genoeg zijn de meeste plantkleuren, hoe complex en gevarieerd die ook zijn, terug te voeren op maar vier basispigmenten. Die worden door planten gemixt en gemengd tot de duizenden subtiel verschillende kleuren waarmee wij in onze tuin kunnen spelen.

De vier pigmenten zijn: carotenoïden (oranje), anthocyanen (rood, paars en blauw),

xanthofylle kleurstoffen (geel) en tot slot chlorofyl, wat natuurlijk groen is. Deze pigmenten zitten verspreid door verschillende delen van de plant en zorgen voor kleur in bloem- en kelkblaadjes, vruchten, stengels en gebladerte. Maar die kleuren zijn er niet omdat wij ze zo mooi vinden in onze tuin: meestal zijn ze bedoeld om bestuivers te lokken of hongerige herbivoren af te schrikken.

Plantenkleuren blijven ook niet steeds hetzelfde. Bloemblaadjes verwelken en verbleken, vruchten veranderen van kleur naarmate ze rijpen en in herfstblad worden oranje en gele pigmenten zichtbaar die in het groeiseizoen verborgen waren door chlorofyl. Deze dynamische veranderingen maken bepaalde planten heel nuttig om kleurloze perioden tussen de verschillende seizoenen te overbruggen.

In de tuinen die ik ontwerp, zijn er een paar specifieke soorten die ik ontzettend vaak gebruik. Ik noem ze de 365-dagenplanten. Niet omdat ze per se wintergroen zijn of non-stop bloeien, maar omdat ze het hele jaar door van kleur veranderen. Hemelse bamboe (*Nandina domestica*) bijvoorbeeld.

Sambucus 'Black Beauty' heeft witte bloemen, zwarte bessen en prachtig donker blad.

De warme herfstkleur van hemelse bamboe matcht goed met skimmia.

“Deze nuttige plant verandert in alle seizoenen voortdurend van kleur”

Dat is een zuilvormige, groenblijvende heester die aan de bovenkant een beetje overhangt. Het is zo'n nuttige 365-dagenplant omdat hij op verschillende tijden van het jaar verschillende dingen doet. In de lente vormt hij roze en oranje nieuw blad, gevolgd door pluimen van witte bloemetjes. Dat worden in de zomer lichtgekleurde vruchten, maar die kleuren in de herfst felrood, tegen een achtergrond van roodoranje herfstbladeren. Ja, dat lees je goed! Het blad van deze heester verkleurt in de herfst, maar valt niet af, wat niet vaak voorkomt. De hele winter heeft hij felle bladkleuren en bessen, en deze nuttige plant verandert dus in alle seizoenen voortdurend van kleur. En dat wisselende kleurenpalet kan weer als achtergrond dienen voor opeenvolgende verschillende planten.

Andere tuinplanten die het hele jaar door van kleur veranderen, zijn *Heptacodium mi-*

conioides (zevenzonenboom) en *Cotoneaster* 'Cornubia' (dwergmispel). De zevenzonenboom heeft sikkelvormig groen blad, dat in de herfst verkleurt. Dan worden ook de roze bloemkelken zichtbaar, die in de zomer witte bloemen hebben gedragen. Maar deze grote heester heeft nog meer te bieden: prachtige, schilferende, roomkleurige schors. Net als hemelse bamboe is de dwergmispel wintergroen, maar verkleuren zijn bladeren in de herfst en heeft hij bloemen in de lente en bessen in de herfst en winter.

Met dit soort planten creëer je een goede structuur van vruchten, bloemen en bladeren door de seizoenen heen. Maar voor jaarrond kleur heb je ook nog andere planten nodig. Heel belangrijk voor je arsenaal aan kleuren in alle maanden zijn planten die altijd kleur hebben. Met andere woorden: planten die hun blad behouden, maar niet per se groen zijn.

Wist je dat?

Weinig planten bloeien het hele jaar, maar ik heb *Nemesia* 'Confetti' in een beschutte tuin jarenlang zien bloeien met zijn roze-witte, naar vanille geurende bloemen.

Een paar daarvan zijn voor mij persoonlijk iets te fel. Een plant als *Choisya ternata* 'Sundance' heeft heldergeel blad, wat in de winter soms wat extreem aandoet. Er zijn echter allerlei prachtige heesters met zachtere kleuren die er het hele jaar stralend uitzien. Een van mijn favorieten

3 planten voor een seizoen lang kleur

Geranium 'Rozanne'

Behalve langbloeiend, trekt deze ooievaarsbek ook bijen en vlinders aan.

Hoogte x Breedte 50 cm x 50 cm

Salvia 'Amistad'

Een 2 m hoge plant met bloemen van juni tot november. Wat wil je nog meer?

H x B 1,8 m x 80 cm

Euphorbia ceratocarpa

Deze bolvormige wolfsmelk heeft tot wel 10 maanden lang groengele bloemen.

H x B 1 m x 1 m

“Planten die non-stop bloeien zijn schaars, maar fantastisch”

Erysimum 'Bowles's Mauve' bloeit maandenlang onvermoeibaar tussen de lila *Nepeta* 'Blue Wonder' en de rozerode *Cirsium* 'Atropurpureum'.

is *Hebe* 'Heartbreaker'. Die heeft mooi roze, paars, roomkleurig en groen blad dat elke maand van het jaar een frisse uitstraling heeft. Een andere nuttige plant is de Australische laurier (*Pittosporum tenuifolium*), die alle seizoenen fel, lichtgroen blad heeft. Ik hou van zijn frisse, groene tinten, die prachtig contrasteren met het donkerder groen van planten als taxus en buxus, die veel mensen in hun tuin hebben staan. En al heb ik een hekel aan de knalgele choysya, de compacte *Pseudowintera colorata*, een Nieuw-Zeelandse groenblijvende heester, vind ik magnifiek met zijn meer subtiele, botergele bladeren met heerlijk roze randjes.

Er zijn ook talloze groenblijvende varens en siergrassen die het hele jaar door voor heldere kleuren zorgen, dus het is de moeite waard daar ook eens naar te kijken.

Altijd bloemen

Tot slot is het handig om een paar doorbloeiende planten te kiezen om meerdere seizoenen te overbruggen en te zorgen voor doorlopend kleur. Planten die non-stop bloeien zijn schaars, maar fantastisch. Neem bijvoorbeeld *Rosa* 'Bengal Crimson'. Deze enkelbloemige rozerode roos wordt zo'n 2,5 m

hoog en bloeit twaalf maanden lang non-stop. Het is ongelooflijk maar waar: hij houdt echt niet op met bloeien. Een goede tweede is *Anisodonteia* 'El Rayo' uit Zuid-Afrika. Deze plant uit de kaasjeskruidfamilie wordt 3 m hoog en draagt bijna het hele jaar zachtroze bloemen met een wijnrood hart. Of als je iets compacters wilt, overweeg dan eens een vaste muurbloem. *Erysimum* 'Winter Orchid' (oranje en paarsblauw) en *E.* 'Bowles's Mauve' (zachtroze) bloeien onophoudelijk in alle seizoenen.

Door 365-dagenplanten, planten die altijd kleur hebben en doorbloeiende soorten te combineren, kun je vrij makkelijk het hele jaar voor kleur zorgen. De volgende stap is deze planten te combineren met andere, waardoor hun kleuren nog beter uitkomen. Wat denk je van de paarsroze *Hebe* 'Heartbreaker' met een donkerpaars purperklokje? Of de goudkleurige, zwaardvormige bladeren van *Libertia peregrinans* als achtergrond voor je zachtroze muurbloem? De mogelijkheden zijn eindeloos en je kunt zelfs diverse planten bij elkaar zetten zodat hun verschillende tinten door de seizoenen heen goed uit de verf komen. Dus waar wacht je nog op? Ga aan de slag en transformeer je tuin in een overvloed aan non-stop kleur.

VOLGENDE MAAND Nick geeft tips om dit jaar nog kleurrijke borders te creëren.

- Praktische uitleg om lekker te gaan tuinieren
- Inspiratie en tips wat je nú in de tuin kunt doen
- Altijd de duurzame oplossing: tuinier met de natuur

Aan de slag met

Gardeners' World magazine

Cadeau bij een jaarabonnement

Wool Pots en zaden van Zaden uit Zalk

Ontvang 12x
Gardeners' World
+ Wool Pots en zaden
met **38% korting!**
Van ~~113,08~~ voor 70,-

Bij deze actie ontvang je 10 Wool Pots en een zakje verrassingszaden van Zaden uit Zalk.

Abonneer je nu via

www.gardenersworldmagazine.nl/woolpots

of bel +31 (0)24 202 78 27 of scan de QR-code met de camera van je telefoon.

Deze actie loopt t/m 23 maart 2025 of zo lang de voorraad strekt. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice. Prijswijzigingen onder voorbehoud.

Scan de
QR-code
voor meer
informatie

“Met een paar eenvoudige tuinelementen kunnen we toevluchts-
oorden creëren waar dieren kunnen
nestelen, rusten, eten en schuilen.”

In harmonie met de natuur

Het is eindelijk voorjaar! Tijd om tuindieren een warm welkom
in je tuin te bieden. **Frances Tophill** geeft nuttige tips.

Van de tuin genieten doen we met al onze
zintuigen. Het gaat niet alleen om het uiterlijk
van de tuin, maar ook om het contact met de
aarde, de geur van de planten en het geluid
van de insecten.

Als tuiniers beseffen we steeds sterker
dat we een breed scala aan levensvormen
moeten ondersteunen als we een levend,
ademend, gonzend ecosysteem willen.
We weten dat veel diersoorten worden

bedreigd door het verlies van habitats in
de vrije natuur. We weten ook dat we met
een paar simpele tuinelementen actief
kunnen bijdragen om die verloren habitats te
vervangen en toevluchts-
oorden te creëren
waar dieren kunnen nestelen, rusten, eten
en schuilen.

In dit artikel vertellen we wat de meest
effectieve manieren zijn om meer tuindieren
in je tuin te verwelkomen.

Hopen en stapels als habitat

▲ Deze kunnen allerlei vormen aannemen: een stapel stenen of houtblokken in een verloren hoekje, een stapelmuur, een plank vol dennenappels en twijgjes, een takkenril of gewoon wat plantmateriaal dat je 's winters op de

bedden laat liggen. Deze elementen bieden een permanente of tijdelijke habitat aan allerlei ongewervelden die een voedselbron zijn, en helpen bij de bestrijding van klein ongedierte en de bestuiving van planten.

Groene daken

▲ Groene daken laten zien dat harde materialen kunnen worden vervangen door iets wat mooier is en tegelijkertijd een extra habitat vormt. Een gewoon dak kan vliegende dieren afstoten, simpelweg omdat het er

onnatuurlijk uitziet. Met een groen dak trek je meer tuindieren naar je tuin. En door weideplanten en bloeiend sedum te gebruiken, bied je insecten bovendien een bron van extra nectar.

Mini-vijvers

Waterpartijen, hoe klein ook, spelen in de levenscyclus van veel dieren een belangrijke en zelfs onmisbare rol. Zelfs een kleine vijver trekt dorstige zoogdieren, vogels en insecten aan. Vogels vinden het ook

heerlijk om erin te baden. Verder biedt een goede tuinvijver huisvesting aan amfibieën, waaronder kikkers en salamanders. Maar ook aan veel insectensoorten, zoals libellen in het larvenstadium.

Composthoop

▼ Een composthoop is heel nuttig voor tuiniers, maar nog belangrijker: voor de tuindieren. De meeste planten kunnen niet zonder de interactie met ondergrondse schimmels, en in de composthoop spelen schimmels de hoofdrol. Composteren is dus een geweldige manier om zelf

mycorriza's te introduceren. Een composthoop breekt oud plantenmateriaal af en genereert warmte waarin duizenden soorten beschutting vinden, waaronder hazelwormen en andere minder bekende maar onmisbare beestjes, die helpen om het materiaal af te breken.

Weidehabitat

▲ Natuurlijke weides zijn de afgelopen eeuw grotendeels verdwenen. Als je bedenkt dat op een halve hectare weidegrond zo'n twee miljoen spinnen huizen, besef je hoe groot de gevolgen hiervan zijn, met name voor de vogelsoorten die zich met die spinnen voeden. Het is goed om wilde bloemen in je tuin te zetten, maar kies wel soorten die in jouw buurt het hardst nodig zijn. Vlinders en vogels hebben specifieke voorkeuren. Zoek contact met Natuurmonumenten of een lokale natuurorganisatie om erachter te komen welke plantensoorten in jouw buurt het nuttigst zijn.

Nectarborders

◀ Als we zorgvuldig nadenken over de soorten bloemen die we planten, kunnen we onze perken en borders maximaal benutten voor de ondersteuning van tuindieren. Heb je plek voor bomen of struiken, kies dan voor bloeiende soorten. Zorg er verder voor dat alle bloemen in je tuin (aan struiken, bomen, kruidachtige vaste planten of eenjarigen) open en enkelvoudig zijn, zodat de nectar goed bereikbaar is. Dubbele bloemen, hoe mooi ook, zijn voor hongerige bestuivers vaak volkomen nutteloos.

Natuurlijke materialen zijn goed voor de natuur en meestal goedkoper.

Praktische tips

Kies manieren en materialen die diervriendelijk en duurzaam zijn. Door met lokale steensoorten te werken, vermijd je CO₂-uitstoot en transport. Houd ook rekening met de impact op de bodem. Pas ademende in plaats van waterdichte materialen toe. Gebruik zo min mogelijk kunststof (zeker geen kunstgras) en gebruik geen

beton maar materiaal dat lucht en water doorlaat, zoals steenslag en zand, zodat ondergrondse schepseltjes kunnen overleven.

Bedenk voor elk tuinelement hoe je dat zou kunnen combineren met een habitat: een groen dak, een afscheiding van natuursteen of houtblokken, een bakstenen muur met ingebouwde

insectenhabitat, insectenhôtels, onderkomens voor solitaire bijen en vogel- of vleermuiskasten tegen verticale constructies.

En onderschat planten niet. Een heg (vooral een gemengde, inheemse heg) of latwerk dat is begroeid met klimplanten, is oneindig veel beter voor tuindieren dan massief houten panelen.

Kalender voor tuindieren

Als je tuindieren wilt helpen, dan zijn er in elk seizoen wel klusjes te doen. Maar soms kun je de tuin beter met rust laten. Deze kalender helpt je om in harmonie te komen met de natuur in je eigen tuin.

VOORJAAR

- Fatsoeneer de tuin in het voorjaar, wanneer overwinterende beestjes zijn ontwaakt.
- Snoei je heggen niet en verwijder geen klimop, want vogels nestelen nu.

ZOMER

- Verwijder verwelkte bloemen zodat planten blijven bloeien, maar laat er ook een paar zitten om zaad te zetten – een waardevolle voedselbron.
- Laat op een paar plekken het gras groeien.

NAJAAR

- Laat wat bladeren op de grond liggen voor overwinterende insecten.
- Maak na het snoeien nette stapels van het snoeiafval. Deze voorzien tuindieren van een habitat en beschutting tegen de vorst.

WINTER

- Houd waterbakken en voedersystemen gevuld. Kies voedersystemen met een bak eronder, zodat er geen ongedierte op gemorst zaad afkomt.
- Snoei heggen vóór het nestelseizoen.

Aan de slag met

Gardeners' World magazine

Maak je eigen pluktuin!

In deze speciale uitgave geven wij samen met diverse pluktuinexperts alle tips die je nodig hebt om de beste plukbloemen te kiezen, ze makkelijk op te kweken en je armen te vullen met de mooiste boeketten.

Een pluktuin is niet alleen heel productief, maar ook ontzettend mooi, en goed voor de natuur.

t/m 8 maart met
GRATIS
verzending
vanaf 18 maart ook
in de winkel

Bestel deze speciale uitgave nu voor 12,⁹⁹ via

www.gardenersworldmagazine.nl/pluktuin

Zolang de voorraad strekt. Let op: dit is een herdruk van een eerder gepubliceerde speciale uitgave.

Scan de
QR-code
voor meer
informatie

Gids voor blijvende kamerplanten

Deel 4

Verzorging van kamerplanten

Houd je planten in topconditie met een snelle opfrisbeurt en gezondheidscheck. We leggen uit hoe je dat doet.

In de knusse overdekte wereld van kamerplanten ontbreken de natuurfenomenen waaraan planten buitenshuis blootstaan. Er zijn geen regenbuien die vuil afspoelen, er is geen wind die dode bladeren wegblaast en planteneters of slakken die het loof beteugelen ontbreken eveneens. Ook zijn er geen vogels en insecten die zich voeden met bladluizen. Daarom moeten wij zelf wat huishoudelijke klusjes verrichten: schoonmaken, snoeien en opruimen.

Gelukkig is dit veel leuker dan écht huishoudelijk werk. Het geeft je ook de perfecte kans om een snelle gezondheidscheck te doen bij je planten, en eventuele problemen te signaleren voordat die zo ernstig worden dat de planten buiten op de composthoop terechtkomen.

“Schoonmaken is de perfecte kans om een gezondheidscheck te doen bij je planten.”

Gebruik een make-upkwast of verfkwast om stekelige of donzige cactussen en vetplanten van stof te ontdoen.

Steun de bladeren die je met een vochtige doek afneemt aan de onderkant, zodat ze niet beschadigen.

Potgrond voor kamerplanten mag zo 'vies' zijn als je wilt: een goed evenwicht in micro-organismen in de grond helpt planten om gezond te blijven en ongedierte te weren. Maar voor bladeren is dat een heel ander verhaal. Het is cruciaal om het loof regelmatig schoon te maken, zodat planten op hun mooist zijn en goed blijven groeien. Door stof en vuil op de bladeren gaat de fotosynthese achteruit, en dat vermindert de groeisnelheid en de algemene gezondheid van de plant.

Hoe vaak moet je het loof schoonmaken? De snelheid waarmee stof en vuil zich ophopen hangt af van een aantal factoren, waaronder het aantal huisgenoten en de aanwezigheid van huisdieren, tapijt en een open haard. Controleer de bladeren elke keer dat je water geeft en maak ze zo nodig schoon. Maar het maakt al een enorm verschil als je ze twee keer per jaar zou schoonmaken – in het voor- en najaar.

Houd je schoonmaakuitrusting simpel. Op internet vind je talloze suggesties voor huismiddeltjes voor glanzende plantenblade-

“Door stof neemt de fotosynthese af, dus maak loof regelmatig schoon, zodat planten op hun mooist zijn en goed blijven groeien.”

ren: van melk en mayonaise tot kokosolie en bier. Maar deze producten kun je het beste in je keukenkastje laten staan. Hoewel sommige het loof een tijdelijke glans geven, doen ze meer kwaad dan goed, omdat ze de stomata verstoppen. Stomata zijn huidmondjes waardoor planten kooldioxide 'inademen' en zuurstof aan de lucht afgeven. Speciale bladglanssprays lijken een beter alternatief, maar ook die kunnen de stomata blokkeren.

Wanneer je een kamerplant koopt, zijn de bladeren vaak besproeid met bladglans. Hierdoor ziet het loof er onnatuurlijk uit. Er zijn maar heel weinig kamerplanten met bladeren die van nature zo sterk glanzen als na een bladglansbehandeling. Zodra je je verwachtingen hebt bijgesteld, zie je het verschil tussen een gezond blad en een blad dat een schoonmaakbeurt nodig heeft.

Bij grote kamerplanten met stevige bladeren, zoals de gatenplant, drakenbloedboom (*Draacaena*) en philodendron, hoef je de bladeren alleen maar af te nemen met een vochtige, zachte doek (een lap van een oud T-shirt is ideaal). Gebruik zo mogelijk gedistilleerd water, omdat dat geen kalkvlekken achterlaat. Ondersteun een blad aan de onderkant en neem de bovenkant voorzichtig af. Maak de onderkant op dezelfde manier schoon.

Hier en daar een buitje

Voor planten met fragiele bladeren, zoals varens, of als je te veel planten hebt om ze allemaal individueel schoon te maken, is afspoelen een uitkomst. Zet ze onder de douche of in een gootsteen en verwijder stof en vuil met een zachte waterstraal. Laat de pot een paar minuten goed uitlekken en het water van

Douchen is een snelle en gemakkelijke manier om bladeren schoon te maken.

“Een deklaag van plantenkorrels, kiezels of schorssnippers vermindert de waterbehoefte en geeft de pot een verzorgde uitstraling.”

de bladeren druppelen voordat je de plant weer op zijn plek zet.

Bij stekelige cactussen en vetplanten met donzige bladeren of een poederig grijs oppervlak – een natuurlijke waslaag – is het van belang dat je hun uiterlijk niet verpest. Vooral de waslaag laat zich gemakkelijk van de bladeren wrijven. Gebruik hiervoor een paar schone, droge verf- en make-upkwasten in verschillende groottes en diktes. Ze zijn ideaal om stof en vuil te verwijderen. Houd je van hebbedingetjes, dan kan een ministofzuiger (eigenlijk bedoeld voor toetsenborden) ook handig zijn.

Controleer de plant ook op beschadigde en dode bladeren en verwelkte bloemen. Knip die met een schone (balkon)schaar bij de basis van de steel af. Laat het materiaal niet op de potgrond liggen, maar haal het hele-

maal weg. Potgrond voor kamerplanten heeft namelijk niet dezelfde rijkdom aan micro-organismen als de vollegrond buiten. Bladeren worden binnenshuis heel langzaam afgebroken en kunnen schimmels aantrekken.

Heb je genoeg tijd, dan kun je een deklaag op de potgrond aanbrengen. Dit betekent simpelweg dat je een laagje materiaal op de potgrond strooit, doorgaans plantenkorrels, kiezels, schorssnippers of kleigranulaat. Dit voorkomt dat er potgrond uit de pot valt, vermindert de verdamping, waardoor de waterbehoefte kleiner wordt, en geeft de pot een verzorgde uitstraling. Er is nog een andere reden om een deklaag aan te brengen, namelijk als planten te groot zijn om te verpotten: haal de bovenste laag van de oude grond weg en vervang die door een deklaag van, in dit geval, verse potgrond.

Kamerplanten-APK

Besteed wekelijks een paar minuten aan het doorlopen van deze korte checklist om je kamerplanten gezond en mooi te houden.

- Begin met de wortels. Haal de plant voorzichtig uit de pot en controleer of de wortelkluit er gezond uitziet en stevige, zoetgeurende wortels heeft. Als je weinig potgrond ziet en de wortels zich om elkaar heen hebben gewikkeld, dan is het waarschijnlijk tijd om de plant te verpotten.
- Zien de wortels er goed uit, maar stroomt het water meteen onder uit de pot en is het potgrondniveau gezakt? Neem dan een satéprikker en prik wat gaten in de wortelkluit om de wortels beter te beluchten. Trek eventuele onkruidzaailingen uit de grond en breng een extra laag potgrond aan.
- Controleer het loof: til de bladeren op om de onderkant te inspecteren, want daar kunnen rode spintmijt en tripsen zitten. Inspecteer ook de uiteinden van scheuten, waar bladluis kan huizen, en gleuven, waar wolluis zich kan schuilhouden. Je kunt met een loep inzoomen om de larven van ongedierte te ontdekken, want sommige zijn te klein om met het blote oog te zien.
- Wanneer je een plant weer op zijn plek terugzet, draai hem dan een kwartslag. Dit zorgt ervoor dat hij gelijkmatig groeit en niet naar het licht toe buigt.

De taal van je kamerplant

Vaderplant (*Tradescantia*)

De vaderplant, met zijn hangende stengels en mooie loof, heeft de neiging om na verloop van tijd iel te worden, vooral als hij niet genoeg licht krijgt. Zie je dat de afstand tussen de bladeren steeds groter wordt, dan is het tijd om hem te snoeien. Hoe vaker je snoeit, hoe voller de plant wordt. Je kunt het hele jaar door snoeien, maar in hartje winter liever niet te veel.

1 Kort stengels met een derde tot de helft in, tot vlak boven een oog – het punt waar een blad aan de stengel vastzit. Doe dit met je vingers of met een schone (balkon)schaar.

4 Verwijder eventuele bloemen als je wilt dat de plant al zijn energie aan bladgroei besteedt.

2 Dorre of zeer iele stengels, mag je bij de basis afknippen.

3 Afgeknipte gezonde stengels kun je in potgrond steken of op water zetten om te wortelen. Plant ze daarna in dezelfde pot voor een vollere look.

5 Verwijder dode bladeren na de snoei. Controleer of de plant moet worden verpot en geef hem voeding.

“Hoe vaker je snoeit,
hoe voller de
vaderplant wordt.”

VOLGENDE MAAND Onze tips hoe je jouw kamerplanten het beste verpot.

Euro-Serre

Buiten-gewoon veelzijdig, zo'n serre

Is een kas alleen maar handig als je het moestuinseizoen wilt verlengen of vroeg wilt beginnen met voorzaaien? Verre van! Je kunt een serre namelijk op veel manieren inzetten. Bart Jansen liet in Genk (België) een kas opzetten als onderdeel van Essenzi Wellness Centre – en zou niet meer terug willen.

“Door het vele glas kun je goed om je heen kijken en genieten van het groen.”

De serre van Bart Jansen staat zoals gebruikelijk in een groene tuinomgeving, maar toch wordt de tuin anders ingezet dan je wellicht verwacht. “Ons privé *wellness centre* bestaat uit drie luxe units die we verhuren. Een daarvan is Amazonica met een buitenzwembad.” Voor dit onderdeel zocht Bart een overkapping. “We keken rond naar verschillende opties, zoals een carport, maar ook had ik bij een ander *wellness centre* serres gezien. Ik ging op zoek en kwam uit bij Euro-Serre, dat ook nog eens in onze achtertuin bleek te zitten!”

De kas bleek vele voordelen te hebben. “Een voordeel is dat de kas helemaal gesloten kan worden en verwarmd”, vertelt Bart. “Zo zitten klanten ook in de winter beschut en uit de wind, maar kunnen ze wel genieten van deze unit en afkoelen na hun tijd in

de sauna. Daarbij kunnen we nu ook onze meubels het hele jaar laten staan. De *Victorian style* sluit mooi aan bij de sfeer van Amazonica en het aluminium is duurzaam.”

Veelzijdig en praktisch

Naast de functie als beschutte rustplek heeft de kas nog meer voordelen. “Door het vele glas kun je goed om je heen kijken en genieten van het groen”, legt Bart uit. “De tuin speelt een grote rol in het relaxen. We hebben zo min mogelijk harde materialen gebruikt om het groen de ruimte te geven en de tuin wordt welkelijks mooi onderhouden door onze tuinman.” Het is duidelijk dat een kas het tuinseizoen kan verlengen, maar het biedt ook kansen voor het *wellness*-seizoen: “Met de serre zorg je ervoor dat mensen het hele

jaar kunnen genieten van het zwembad. Het verraste ons dat veel klanten aangeven dat ze het juist erg waarderen dat ze ook in de winter na de sauna even kunnen afkoelen in de serre.” Bart kijkt tevreden terug op het opzetten van de kas. “De serre moest zo snel mogelijk staan,

aangezien we zeven dagen per week open zijn. Euro-Serre leverde de gebruiksklare serre zoals afgesproken netjes in twee dagen op.” Wellicht dat er ooit nog planten bij komen in de kas, geeft Bart aan, maar tot die tijd genieten klanten al volop van de serre en het groene uitzicht.

Over Euro-Serre

Euro-Serre is al meer dan 40 jaar de expert in het bouwen van hobbyserres en tuinkamers. In het ruime assortiment aluminium serres en tuinkamers is er voor iedereen de juiste kas te vinden. Ook kun je er terecht voor advies op maat en professionele plaatsing. De serres van Euro-Serre worden uitsluitend lokaal geproduceerd met behulp van energie uit zonnepanelen. De grondstoffen zijn circulair, waardoor de afvalstromen voor 95% recyclebaar zijn. Ook de poedercoating is milieuvriendelijk. Hierdoor is een kas van Euro-Serre een duurzame keuze.

Euro-Serre heeft verdelers in België en Nederland.
www.euroserre.com

Moeiteloos oogsten

Nu de winter voorbij is en het voorjaar eindelijk aanbreekt, wordt het tijd om in actie te komen, zowel in de tuin als binnen, aldus **Jack Wallington**.

Voor een tuinier moet dit een van de mooiste perioden van het jaar zijn. Ik zie maart als de mijlpaal die het licht op groen zet voor het nieuwe seizoen. En dus mag ik gaan zaaien. In onze onbeschutte tuin in Yorkshire is het vaak een maand later voorjaar dan elders, maar in maart vertoont de natuur toch echt tekenen van weersverandering, zoals bloeiende narcissen en paaiende kikkers in onze vijver.

Deze maand kan het merendeel van de groenten worden gezaaid, waardoor het een drukke tijd is. Ik doe het rustig aan en verspreid mijn zaaiactiviteiten over een paar weken, maar misschien zaai jij alles liever in één keer. Bij ons is het nog te koud en te nat om in de vollegrond te zaaien, daarom zaai ik het meeste in potten in onze folietunnel of op vensterbanken binnenshuis. Het kan hier nog tot in april streng vriezen en zelfs sneeuwen, dus met vroeger zaaien zouden we weinig opschieten. Hoe dan ook, op 20 maart vindt de lente-equinox plaats, dus langere en warmere dagen zijn in zicht.

Oogsten

Meestal zaai ik eind voorjaar prei die ik in maart het jaar erop kan oogsten, gedurende die koude weken dat er nog geen voorjaarsgroenten zijn. Afgelopen jaar heb ik de variëteit 'Tornado' gekweekt, een fantastische, probleemloze plant met stevig, gezond loof en stengels die van nature wit zijn, waardoor aanaarden niet nodig is. We wonen in een bijzonder natte streek, waar het risico op de schimmelziekte roest groot is. En hoewel preien met roest nog steeds eetbaar zijn, kan het hun groei belemmeren. Maar deze variëteit is totaal niet aangetast. Ik snijd de preien fijn en bak of rooster ze met wat fijngehakte kruiden voor wat extra smaak. Daarna meng ik ze meestal met andere groenten voor een eenvoudig, voedzaam bijgerecht.

Onze kolen 'Nero di Toscana', 'Red Russian' en 'Scarlet' zijn supersterren met een rijke opbrengst, goed voor vele winterse maaltijden. Inmiddels beginnen ze bloemknoppen te ontwikkelen, wat betekent dat hun einde nadert. Oogst de laatste bladeren en eventueel ook de bloemstengels, die je kunt bereiden als aspergebroom. Ik laat van de 'Red Russian' altijd één plant staan om zaad te zetten. De rest gooi ik op de composthoop.

“Onze kolen zijn supersterren met een hoge opbrengst, goed voor vele winterse maaltijden.”

Boerenkool zal binnenkort doorschieten, dus oogst nog zo vaak mogelijk.

Bescherm in potten gezaaide doperwten tegen muizen.

Zaaien

Buiten

Sla is de eerste groente die ik zaai, in minstens drie verschillende variëteiten met verschillende kleuren, zoals 'All The Year Round', 'Forellenschluss' en 'Red Salad Bowl'. Deze kunnen alle drie worden gekweekt als pluksla, waarvan je een paar maanden lang steeds de buitenste blaadjes kunt knippen. In warmere streken kunnen ze vanaf eind maart buiten worden gezaaid, maar hier in het Noord-Engelse Yorkshire zaai ik de eerste portie in kweektrays met turfrijke potgrond in de folietunnel. De zaailingen kunnen over een paar weken worden uitgeplant. Zaai twee zaden per persblok of cel en bedek ze met een dunne laag potgrond. Verwijder later de zwakste zaailing van elk paar.

Peultjes, zoals 'Carouby de Maussane', kunnen ook in de vollegrond worden gezaaid: 3 cm diep en 10 cm uit elkaar. Maar nogmaals, omdat het bij ons kouder is, zaai ik ze in 9cm-potten en plant ik ze uit zodra het 's nachts stelselmatig minimaal 5 °C is. Doperwten kun je op dezelfde manier kweken, maar in de keuken kosten ze meer moeite omdat ze moeten worden gedopt.

Binnen

Ik ben van plan om dit jaar in de eerste week van april tomaten te zaaien op de zonnigste vensterbank die we hebben. Dan hoeven ze namelijk minder lang binnen te staan voordat ik ze in mei in de folietunnel uitplant. Maar als je wilt, kun je ze ook nu zaaien. Ik zaai net onder het oppervlak van turfrijke potgrond in 9cm-potten. Ik zaai ook basilicum, dille, peterselie en echte kamille in potjes of in kleine zaibakken vanwaar ik ze na de ontkieming verspeen naar individuele potten.

Zaai binnen in bedden, potten en kweektrays.

3
groenten zaaien
voor blad en
malse scheuten

Tuinbonen
Snijbiet
Doperwten

Planten

Maart is een goede tijd om een aspergebed aan te leggen of uit te breiden. Asperges behoren tot mijn favoriete groenten en omdat het vaste planten zijn die elk jaar weer uitlopen, kost het kweken ervan weinig moeite. Verleden jaar heb ik in het voorjaar 'Backlim' en 'Pacific Purple' geplant, en dit jaar voeg ik daar 'Guelph Millennium' aan toe. Deze staan alle drie te boek als sterke variëteiten, maar alle aspergesoorten hebben twee of drie jaar nodig om robuuste planten te worden, voordat je de stengels mag oogsten.

Asperges hebben goed drainerende grond in de volle zon nodig. 's Zomers mag de grond echter niet te veel uitdrogen, omdat ze dicht onder het oppervlak wortelen. De oplossing is om elke winter een flinke laag compost aan te brengen, ongeveer 5 cm dik, die de grond licht, vochthoudend en voedend maakt.

De wortelkronen houden niet van concurrentie, dus maak het bed eerst onkruidvrij. Ik graaf geulen van ongeveer 20 cm diep en een spade breed, met een tussenruimte van 45 cm. Daarna hark ik wat aarde terug in het midden van de geulen zodat er een richeltje ontstaat. Vervolgens leg ik de breekbare octopusvormige wortelkronen op de richeltjes, met 45 cm tussenruimte. Ik zorg ervoor dat de planten in aangrenzende rijen ten opzichte van elkaar verspringen – in een zigzagpatroon – om ze zoveel mogelijk ruimte te geven. Dek de wortelkronen af met aarde en mulch.

3 wortelgroenten zaaien in de vollegrond

Rode biet
Knolraap
Knolselderij

Houd voor wortelkronen
van asperges de juiste
tussenruimte aan.

FOTO: MEL HERWORTH

“Asperge is een
probleemloze
groente die elk
jaar terugkomt.”

Plant wortelkronen
van asperges op een
richeltje om drassige
grond te voorkomen.

In het licht vormen aardappelen stevige kiemen, maar in het donker krijgen ze zwakke, lange scheuten.

Lichte, verplaatsbare rolwagens zijn perfect om aardappelen op voor te kiemen.

Klussen

■ Het voorkiemen van aardappelen houdt in dat je ze op een zonnige vensterbank legt om de ontwikkeling van scheuten te stimuleren, wanneer het buiten nog te koud is om ze te poten. Het idee is dat je ze een voorsprong geeft en helpt om stevige, korte uitlopers te vormen die na het poten snel gaan groeien. Ik ben er niet helemaal van overtuigd dat het veel uitmaakt, maar omdat het een kleine moeite is, doe ik het toch. Ik leg ze in een lege zaai bak of ondiepe doos voor het raam. Dit jaar plant ik de snelgroeiende variëteit 'Swift' (vroeg aardappel), de heerlijke, nootachtige 'Pink Fir Apple' (late aardappel, vastkokend) en de slakkenbestendige 'Sarpio Mira' (late aardappel). Hier in Yorkshire plant ik vroeg aardappelen half april en late aardappelen twee weken later.

■ Maak de grond nogmaals onkruidvrij om hem voor te bereiden op de groenten die je de komende maanden gaat uitplanten. Verwijder de penwortels van paardenbloemen, zuring en distels. Tot slot wens ik je veel plezier met het verwijderen van de lange wortels van brandnetels en kweekgras. Er is niets verleidelikers dan een leeg groentebed dat klaarligt om te worden ingezaaid of beplant!

VOLGENDE MAAND Jack zet zijn zaaimarathon voort met wortel- en koolsoorten, en poot aardappelen.

Over Jennita Jansen

Jennita Jansen is de eigenaresse van biologische bloemenkwekerij en studio Plukatelier. Ze schreef o.a. het boek *Pluktuin – de mooiste bloemen in kistjes en potten* (2020) en in maart verschijnt haar nieuwe bloemenhandboek *Tot bloei: eindelijk bloemen plukken uit eigen tuin*.

Voor inspiratie, workshops, biologische bloemenzaden, pluktuin-nieuws en nog veel meer kun je terecht op Jennita's website: plukatelier.nl. Updates en tips over pluktuinieren vind je ook op Jennita's Instagramaccount [@plukatelier](https://www.instagram.com/plukatelier).

Jennita geniet volop van haar bruiloft omringd door zelf gekweekte bloemen.

Kweek je eigen bloemen voor je bruiloft

Wat is er nu mooier dan je bruiloft te vieren met zelfgekweekte bloemen? Pluktuinexpert **Jennita Jansen** genoot ervan om bloemen te kweken voor haar grote dag en deelt haar tips en ervaringen met je.

Waar andere aanstaande bruiden na een huwelijksaanzoek meteen dromen over het uitzoeken van hun droomjurk, maakte mijn hart na het moment suprême een sprongetje bij het idee dat ik nu onze éígen bruiloft mocht aankleden met bloemen uit mijn tuin. En wat een feest was dat! Een koud en nat voorjaar maakte dat ik mijn verwachtingen een beetje moest bijstellen, maar desondanks was het resultaat op onze bruiloft helemaal fantastisch. Je eigen bloemen kweken voor je bruiloft is niet alleen gunstig voor je budget, het zorgt ook nog eens voor een superpersoonlijke touch op jullie grote dag. Graag deel ik een aantal tips en trucs met je over hoe je met plezier en succes de mooiste bloemen kweekt voor je eigen bruiloft.

1 Kies je trouwdatum slim

Het lijkt misschien een open deur, maar wil je bloemen uit eigen tuin op je bruiloft, dan moet de trouwdatum in het plukbloemenseizoen vallen. Grofweg is dat in Nederland tussen juni en eind oktober, met de grootste overvloed in juli, augustus en september. Kies een datum in maart of april als je graag bolbloemen zoals tulpen, narcissen en blauwe druifjes op je bruiloft ziet.

Ben je een liefhebber van een bepaalde soort, dan kan je ook andersom redeneren. Zoek de

bloeitijd van jouw lievelingssoort uit en voilà: dat is het tijdvak waarin jullie bruiloft kan plaatsvinden. Wil je pioenrozen op de bruiloft? Dan is juni echt jullie maand. Dat is trouwens wel een extra uitdaging, omdat pioenrozen vaste planten zijn en meerdere jaren nodig hebben om goed te wortelen, voordat ze veel bloemen gaan geven. Dus tenzij je het niet erg vind om minstens drie jaar van jullie verloving te genieten, kan je die misschien beter ergens gaan plukken of inkopen.

“Je eigen bloemen kweken, zorgt voor een superpersoonlijke touch op jullie grote dag.”

Jennita's topbloemen per seizoen

Winter: helleborus, droogbloemen, sneeuwkllokjes, narcissen.

Lente: margriet, kamille, boterbloem, fluitenkruid, korenbloem, tulpen, ranonkel.

Zomer: dille, rozen, cosmea, leeuwenbek, juffer-tjes-in-het-groen, duifkruid, strobloemen.

Herfst: dahlia, chrysant, crocosmia, gladiolen, rozenbottels.

Extra tip voor vroege boeketten: Is het lastig om focusbloemen te vinden in jouw trouwseizoen? Dan kun je boeketten maken met meerdere kleine, fijnere bloemen. Je boeket wordt dan wat wilder en rommeliger, wat ik zelf erg leuk vind.

Ingrediënten van een boeket

• **Focusbloemen:** de sterren van het boeket! Dit zijn vaak grotere bloemen met ronde vormen. Denk aan rozen, dahlia's en ranonkels.

• **Secundaire bloemen:** de tweede viool en daarmee de essentiële ondersteuning van je focusbloemen. Met een iets andere bloemvorm maak je de bos interessanter. Denk aan *Lathyrus*, cosmea, zinnia, goudsbloem, juffertjes, *Delphinium* of leeuwenbekjes.

• **Vullers:** deze bloemen laten je boeket vol aanvoelen. Denk aan vertakte bloemen, zoals moederkruid, *Astrantia*, *Achillea*, *Ammi*, *Daucus* en dille.

• **Groen:** blad maakt een boeket af en elk seizoen is er weer ander blad om van te genieten. Denk aan appelblad, *Eucalyptus*, frambozenblad, bloeiende oregano, munt of *Bupleurum*. Mooi grassen zorgen voor een echt veldboeket-gevoel. Kruiden brengen bijvoorbeeld een geuraccent in het boeket, en zorgen voor wat bescheiden bloei.

JENNITA'S TROUWBOEKET

1. Cosmea (*Cosmos*)
2. Zinnia (*Zinnia elegans*)
3. Vlambloem (*Phlox*)
4. Akkerschermer (*Ammi*)
5. Juffertje-in-het-groen (*Nigella*)
6. Margriet (*Leucanthemum*)

7. Siererwt (*Lathyrus*)
8. Achillea (*Astilbe*)
9. Roos 'Koko Loko'
10. Korenbloem (*Centaurea*)
11. Strobloem (*Helichrysum*)

2 Maak een moodboard

Om een beeld te krijgen van wat jullie eigenlijk aanspreekt qua bloemen, is het handig, en vooral leuk, om een moodboard te maken. Ga samen met je aanstaande een avondje plaatjes zoeken in tijdschriften en op internet en maak allebei een moodboard van de sfeer, bloemen en kleuren die jullie in gedachten hebben voor de grote dag. Hou er rekening mee dat het per soort verschilt hoeveel bloemen je kunt oogsten. Waar een violier één steel met een bloem maakt, maken korenbloemen er soms wel tien per plant.

Zodra de moodboards af zijn, ga je op zoek naar overeenkomsten en veel terugkomende kleuren en bloemsoorten. Op basis hiervan kan je vervolgens een gezamenlijk moodboard maken en de stijl voor jullie dag bepalen. Analyseer de bloemen en soorten die je op de plaatjes ziet en maak hiervan een lijstje, zodat je weet wat je straks graag terugziet. Denk ook aan de locatie die jullie hebben gekozen voor de bruiloft, zodat de sfeer van de bloemen daarbij past, en zo die plek alleen nog maar mooier wordt.

Wees niet bang om grotere vazen, potten of emmers met bloemen te gebruiken als decoratie. Kleine vaasjes vallen snel weg, zeker in een grote ruimte.

3 Wees reëel

Eigenlijk ben ik dol op grote ambities, maar voor deze bijzondere gelegenheid is het wijsheid om wel reëel te zijn. Ga je voor het eerst aan de slag met bloemen kweken, dan is het misschien slim om wat minder soorten te kiezen die je zelf gaat kweken. Ga bijvoorbeeld voor bloemen die je niet veel ziet bij een bloemist, zoals *lathyrus*, cosmea en dahlia's in jouw lievelingskleuren. Deze unieke, zelfgekweekte soorten vul je voor de bruiloft aan met bloemen die je koopt bij een lokale pluktuin, kweker of bloemist.

Heb je al wat meer ervaring? Pak dan het lijstje dat je maakte naar aanleiding van het moodboard er nog eens bij en kijk wat je zelf kunt en wilt kweken. Ook kan je overwegen het bruidsboeket en de corsages door een lokale bloemist te laten maken, en je eigen bloemen te gebruiken voor de decoratie bij de ceremonie en op de dinertafels. Zo spreid je ook het risico voor als er tijdens het groeiproces iets niet gaat zoals je hoopt en ligt er wat minder druk op.

4 Een goede planning

Als jullie zowel de datum als de bloemen gekozen hebben, kan je aan de slag met de planning. Om te beginnen ga je vanaf de trouwdatum terugrekenen naar het moment dat je gaat starten met zaaien. Voor de meeste soorten is dit in maart, april en mei. Houd er rekening mee dat de meeste eenjarige soorten minstens 75 dagen nodig hebben om van zaadje uit te groeien tot bloeiende plant. Neem hierin een aantal weken speling, zodat je geen stress krijgt als slakken alvast een voorproefje hebben genomen van jouw plantjes of wanneer ze door koud weer wat trager groeien.

Zit je dan wat krap op je trouwdatum, kies dan voor eenjarige bloemen die snel bloeien na het zaaien. Bijvoorbeeld goudsbloemen, koekruid, eenjarig gipskruid, afrikaantjes, eenjarige phlox, orlaya, papavers (voor de zaaddozen), coreopsis en korenbloemen. Het liefst weet je ongeveer een jaar van tevoren wanneer je gaat trouwen, zodat je de tijd hebt voor het opstellen van een mooi plan, inkoop van zaden en materiaal, en het zaaien/kweken zelf.

5 Maak er iets gezelligs van

De bloemen moeten natuurlijk vlak voor de grote dag geplukt en geschikt worden. Hoe leuk om dit samen met een paar vriendinnen of familieleden te doen. Zorg dat je de bloemen 2 of 3 dagen voor de bruiloft plukt, en zet ze in emmers water op een koele plek om ze een nachtje bij te laten komen.

De volgende dag kan je aan de slag met je boeketten, vaasjes vullen en alle decoratie maken zoals je het bedacht hebt. Zorg dat de bloemen genoeg te drinken hebben en zet ze weer op een koele, donkere plek.

Vraag je ceremoniemeester of een vriendin om de bloemen op jullie trouwdag bij de locatie op hun plek te zetten. Daar wil je als bruidspaar op de dag zelf niet meer over na hoeven denken.

Kies voor eetbare bloemen om de bruidstaart een extra feestelijke touch te geven!

Zo maak je een kweekplanning

- 1 Kies een trouwdatum, eventueel gebaseerd op de bloemen die je wilt of op een moment dat er veel bloeit.
- 2 Bepaal welke bloemen je wilt zaaien, hoeveel bloemen je zelf ongeveer wilt kweken en waar je aan de slag kunt hiermee (in de tuin, volkstuin, de tuin van familie of vrienden).
- 3 Reken terug vanaf de trouwdatum, wanneer je moet gaan zaaien, inclusief enkele weken speling.
- 4 Koop op tijd al je zaden en materiaal in.
- 5 Bepaal waar je de rest van je bloemen wilt bestellen, als je niet alles zelf kweekt.
- 6 Stel een plan B op voor het geval dat.
- 7 Maak ongeveer 2 maanden voor de bruiloft de balans op. Ga zo door, stel eventueel je verwachtingen bij of zet plan B in werking.

6 Zorg voor een plan B (loemen)

Wees slim en zorg voor een plan B. Zo kan je een bloemist achter de hand hebben die alle decoratie voor jullie gaat verzorgen, of een kweker waar je bloemen kunt inkopen om de decoratie alsnog zelf te verzorgen, maar dan niet (alleen maar) met eigen bloemen.

Maak ongeveer twee maanden voor de bruiloft de balans op hoe het gaat in je tuin en of het reëel is dat je op het goede moment de bloemen hebt. Misschien kan je hierin je verwachtingen of welke het precies moeten zijn ook nog wat bijstellen, en kijken of je je kunt laten verrassen door wat er wél is. Als je ziet dat ook dit krap wordt, zet plan B in werking. Zo hoef je je in de laatste weken voor je bruiloft geen stress te hebben over de bloemen.

Omringd door familie en vrienden, hun honden en zelfgekweekte bloemen genieten Jennita en Daniël van hun bruiloft.

“Na het moment suprême maakte mijn hart een sprongetje bij het idee dat ik nu onze eigen bruiloft mocht aankleden met bloemen uit mijn tuin.”

**STICHTING
NL BLOEIT!**

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.
www.nlbloeit.nl

Knoopkruid

Centaurea jacea

Ik ben een plant die zich makkelijk aanpast aan verschillende omstandigheden, wat mijn wijdverspreide voorkomen in Nederland verklaart. Ik, knoopkruid, ben lid van de composietenfamilie (*Asteraceae*) en ik word vaak aangetroffen in weg- en spoorbermen, in kruidenrijke graslanden en op open plekken in bossen. Ik ben een overblijvende plant waar heel veel soorten wilde bijen en (dag)vlinders van profiteren.

Mijn botanische naam *Centaurea* gaat terug naar de Griekse mythologie, naar een centaur die Chiron heette. Deze centaur zou arts zijn geweest en zou de helende eigenschappen van de plant hebben ontdekt. Mijn bladeren en bloemen zijn eetbaar en vroeger werd mijn blad gebruikt bij het brouwen van bier, als vervanging van hop. Uit pollenonderzoek is bekend dat ik sinds de laatste IJstijd in Nederland voorkom.

Ik heb een voorkeur voor een zonnige standplaats op droge tot licht vochtige grond die bij voorkeur voedselarm tot matig voedselrijk is. Mijn hoogte verschilt nogal, vooral vanwege de vele verschillende standplaatsen waar ik me thuis voel.

Ik bloei uitbundig van juni tot en met september en mijn alleenstaande, 2-6 cm grote bloemhoofdes zijn (rood)paars of heel soms wit. De vergrote buitenste bloemen zijn steriel en dienen specifiek voor de aantrekkingskracht van insecten.

Mijn bloemen geven veel nectar en worden dan ook druk bezocht door allerlei bijen, hommels, vlinders, (zweef)vliesen en kevers. Qua wilde bijen zijn het vaak zandbijen, pluimvoetbijen, groefbijen en veel soorten hommels. Ook veel soorten vlinders bezoeken mijn bloemen zoals de distelvlinder, bruin zandoogje, argusvlinder, kleine vos en koninginnenpage.

Er worden ook diverse soorten cultivars gekweekt, maar die stammen meestal af van de bergcentaurie (*Centaurea montana*), een verwante soort die in Nederland niet oorspronkelijk inheems is. Voor vermeerdering kun je mijn kortlevende zaden het beste zo vers mogelijk zaaien, in de maanden juli tot september.

Voor tuinen en bloemenweides ben ik een zeer aantrekkelijke en sterke plant. Ik bloei uitbundig en langdurig en verdraag ook een wat verruigde vegetatie. Als ik in de zomer word afgemaaid of gesnoeid, dan kom ik weer in bloei en bloei ik tot ver in de herfst. In tuinen en kruidenrijke vegetaties ben ik bijvoorbeeld goed te combineren met inheemse planten als beemdkroon, wilde marjolein, gewone margriet, grote centaurie, boslathyrus, zwarte toorts, wilde cichorei en sint-janskruid.

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

VOLGENDE MAAND Gewone brunel (*Prunella vulgaris*).

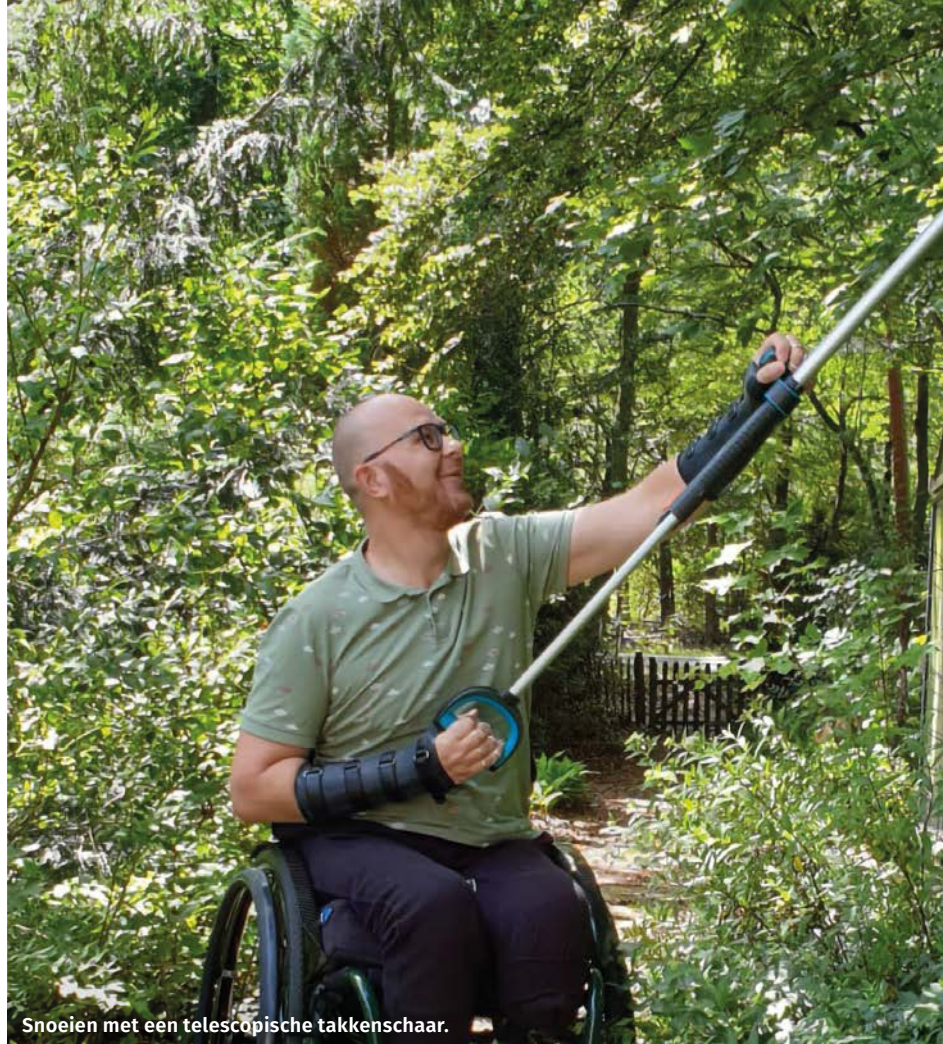

Rubber matten als tijdelijke oplossing om met de rolstoel verder de tuin in te komen.

Toegankelijk tuinieren Net even anders

Het voorjaar staat weer voor de deur. Tijd om wat te snoeien, de tuin hier en daar opnieuw in te delen, te zaaien en wat voorjaarsbloeiers in de grond te zetten. Het biedt **Ralph Stoové** meteen de kans om verder te bouwen aan het toegankelijk inrichten van zijn erf. Wanneer je een fysieke beperking hebt, komen daar wat extra aspecten bij kijken. Dus hoe pak je dan die voorjaarsklusjes aan?

FOTO S. EELKE KELDERMAN, MARLOEIN & RALPH STOOVÉ

Snoeien met een telescopische takkenschuur.

“Als je spullen gebruikt die voor jou het meest ideaal werken, motiveert dat je extra om ermee aan de slag te gaan.”

Tijd om de vlinderstruik te snoeien.

Hoger snoeien

Onze tuin ligt verscholen in het bos, waar leven in de natuur en tuinieren naadloos in elkaar overgaan. Die bossige omgeving is echter geen excuus om helemaal niet te snoeien. Neem bijvoorbeeld de vlinderstruiken, die als een soort haag langs ons tuinhek staan. Nu de vorst voorbij is, kan de snoeischaar erin. Vaak wordt geadviseerd om die tot wel 30 centimeter hoogte terug te snoeien. Dat is helemaal prima, maar ik snoei ze zelf om meerdere redenen wat hoger. Sowieso kan ik niet zo goed bukken, dus vanuit mijn rolstoel knip ik de takken op ongeveer een meter hoogte af. Wanneer de vlinderstruik in het blad en de bloemen staat, kijken wandelaars zo minder mijn tuin in.

Dat het er dan onderaan wat kaler uitziet, vind ik niet erg. Hierdoor ontstaat er ruimte voor onderbegroeiing, zoals brandnetels. In veel tuinen niet gewenst, maar brandnetels zijn de belangrijkste waardplant voor vlinders als de dagpauwoog, de kleine vos, de gehakelde aurelia en de atalanta. Zonder brandnetels kunnen sommige van deze vlinders zich niet voortplanten. Eigenlijk dus een onmisbare plant om met de vlinderstruik te combineren. Je helpt de natuur, terwijl je het jezelf makkelijker maakt. Als beloning trakteert de natuur ons elk jaar op ontelbare fladderende vlinders.

Handig tuingereedschap

Snoeien is door mijn moeilijke handen een flinke opgave. Het juiste snoeigereedschap maakt het werk al veel makkelijker. Het kan soms een zoektocht zijn naar welke snoeischaar voor jouw handbeperking het fijnste is, dus neem niet zomaar genoeg met de eerste de beste ‘ergonomische’ versie die je tegenkomt. Dat geldt eigenlijk voor de meeste tuingereedschappen of attributen bij het tuinieren. Als je spullen gebruikt die voor jou het meest ideaal werken, motiveert dat je immers extra om ermee aan de slag te gaan.

Zo heeft bijvoorbeeld een tuinier met pijnlijke handen meer belang bij een handvat dat prettig in de hand ligt, terwijl iemand met weinig kracht in de handen meer geholpen is met een snoeischaar waarbij je minder hard hoeft te knippen. Soms helpt een beetje *out of the box* denken, want een takkenschuur vergt dankzij de hefboomwerking vaak minder kracht en wanneer je een rolstoelgebruiker bent, kom je door de lengte ook wat makkelijker bij zowel lagere als hogere beplanting. Takkenschaars bestaan ook met een pompbediening, zoals de Gardena 'Slimcut'. Die zijn in de eerste plaats geschikt voor heel dichte begroeiing, dankzij een openingshoek van 0°. Wat ik zelf vooral handig vind, is dat de pompbeweging stabiel is en minder kracht kost.

Rubber ringmatten

Rubber ringmatten (of gatenmatten) zijn superhandig wanneer je als rolstoelgebruiker een tuin hebt die nog niet helemaal toegankelijk is, of als tijdelijk paadje in een ruime border. Ze voorkomen dat je met je wielen in de grond wegzakt. Je kunt de matten eenvoudig plaatsen en verwijderen – ideaal voor als je de indeling van je tuin nog wel eens wilt veranderen of nog geen definitief bestratingsplan hebt. De matten zijn ook erg handig wanneer je als rolstoelgebruiker je tuin zelf gaat aanleggen en niet steeds de transfer uit je stoel naar de grond wilt of kunt maken. Door de gaatjes in de matten, kan gras groeien, zodat ze na verloop van tijd minder opvallen. Het beste kun je kiezen voor een maat die iets breder is dan de breedte van je rolstoel. Ik raad een minimale breedte van een meter aan. Sommige bedrijven verkopen de ringmatten op rol. Dat is handig om grotere afstanden mee te overbruggen, maar ze wegen wel een stuk zwaarder en zijn moeilijker te verplaatsen.

Ergonomische handvatten
voor gesteeld gereedschap.

Buurman Henk zet de
ergonomische handgrepen
op Ralphs gereedschap.

Ergonomisch handvat voor tuingereedschap met steel

Als je lange stelen van tuingereedschap moeilijk kunt vasthouden of te weinig kracht in de armen of handen hebt, bestaan er handvatten voor een betere grip. Je vindt zulke ergonomische handvatten onder andere bij Groen op Maat. Voor mij als rolstoelgebruiker zijn gereedschappen als harken, bezems en schoffels altijd een uitdaging, helemaal omdat ik door mijn handspalken de steel niet fijn vast kan houden. Doordat zo'n ergonomisch handvat haaks op de steel staat, is de houding van mijn armen veel natuurlijker en kan ik makkelijker duwen of trekken. Het handvat kwam bijvoorbeeld goed van pas bij het aanhaken van het nieuwe plukbloemenperk.

De ergonomische handvatten van Groen op Maat zijn leverbaar in twee maten, namelijk voor steeldiameters van 26-28 mm en 29-31 mm. Hierdoor passen ze op veel soorten gesteeld tuingereedschap. Zo heb ik een van de handvatten gebruikt op een hooivork, waardoor ik snoeiafval veel beter kon hanteren. De handvatten zitten muurvast en verschoven tijdens het tuinieren niet, dankzij de 'gesloten' bevestigingsring. Het enige nadeel van dat systeem is dat je bij stelen met een eindstuk, zoals schoffels, het blad eerst moet demonteren. Met mijn handbeperking lukte dat niet, maar gelukkig heb ik een handige buurman bij wie ik altijd kan aankloppen voor zulke klusjes. Ik schreef het al: durf hulp te vragen.

Durf te vragen

Beetje bij beetje krijgt onze tuin haar nieuwe vorm. Na de rolstoeltoegankelijke verbouwing van het huis, bleef er nog een hoekje van de tuin over dat een grote ravage was. Er lag puin, bouwafval en er stond een vervallen kippenhok. De kipjes kregen een jaar geleden al een nieuw onderkomen op een andere plek, grenzend aan ons hoofdpad, zodat ik er met mijn rolstoel beter bij kan komen. De volière biedt de mogelijkheid om ook rolstoeltoegankelijk te maken, maar dat is nu nog een wens voor de toekomst. Het idee ontstond om op de vrijgekomen plek de bloemen- of moestuin uit te breiden. Het ligt namelijk op een zonnig plekje en na het jarenlang rondscharrelen van kipjes zal de grond ook flink bemest zijn.

Een van de lastigste dingen voor mij bij tuinieren met een beperking, blijft het feit dat ik zwaardere klussen echt niet zelf kan uitvoeren, zoals het afbreken van het oude kippenhok en afvoeren van het bouwafval. De belangrijkste tip die ik daarover kan geven, is om niet bang te zijn om hulp te vragen. Gelukkig heb ik altijd wel lieve vrienden die me met zo'n klus een dag willen helpen. Met voldoende koffie en hun favoriete koken maken we er een gezellig dagje van.

Ralph en Marjolein

TAT: Tuinieren Apart Together

Mijn liefvallige eega, Marjolein, heeft zich de afgelopen jaren helemaal gestort op het kweken van plukbloemen. Ik ben zelf vooral van het moestuinieren. Doordat onze tuin midden in het bos ligt, proberen we die natuurlijke uitstraling te behouden. Veel bestrating maakt de tuin voor mij weliswaar toegankelijk, maar het wordt er niet altijd mooier van. De indeling van onze tuin verandert ook nog wel eens. Het kost bovendien een flinke duist om alle paadjes op ons erf in één keer te laten bestraten. Pas als we zeker weten dat een stuk tuin definitief is, sparen we voor verharding. Beetje bij beetje maken we de tuin zo binnen onze financiële mogelijkheden toegankelijker voor mijn rolstoel.

We kiezen er bewust voor om sommige paadjes door de pluktuin van houtsnippers te maken, ondanks dat ik daar dan niet kan komen. Voor mijn vrouw geeft het een

Binnen zaaien voor buiten

Wanneer het zaai seizoen begint, neem ik zelf altijd de bakken, zaaitrays en potjes mee naar binnen. Het lijkt voor de hand liggend, maar eigenlijk kan ik het iedereen aanraden. Helemaal wanneer je niet lang kan staan of als het buiten nog guur is. Werken aan de keukentafel is voor mij als rolstoelgebruiker ergonomisch prettiger dan aan poottafeltjes, waar ik anders toch wat schuin verdraaid voor zit, en met een rolstoel is de bewegingsruimte in mijn tuinkasje wat beperkt. Wel vul ik buiten de potten al met grond, zodat je binnen wat minder een smeerboel krijgt. In webshops als [weerhandig.nl](https://www.weerhandig.nl) vind je trouwens allerlei handige schepjes en pothulpmiddelen om het je makkelijker te maken. Zo bestaan er tuinschepjes met een pistoolgreep of met een steun voor de onderarm.

Voorzaaien met de hulp van een bestekverdikker.

geruststellend gevoel dat niet alles hoeft te wijken voor mijn beperking en zo heeft ze haar eigen plekje waar ze volledig haar ei kwijt kan. Langs de rand van de plukbloemenperken, tegen de verharding, zetten we moestuinplantjes. Daar kan ik wel bij en we kunnen dan toch samen, gezellig bij elkaar, tuinieren. Dat noemen we geksscherend TAT, oftewel *Tuinieren Apart Together*.

Marjolein aan de slag met haar pluktuinbedden.

Eelke Kelderman moestuiniert in onderrijdbare plantenbakken.

FOTO: EELKE KELDERMAN

Poten en zaaien op hoogte

Om de moestuin en bloementuin te vullen, beginnen we in het voorjaar alvast met zaaien en poten. In mijn ogen is een plantenbak op hoogte daarbij onmisbaar. Niet alleen voor mij als rolstoelgebruiker, maar ook wanneer je bijvoorbeeld moeite hebt met bukken of hurken, of als je wat moeite hebt met het bewaren van je evenwicht. Hetzelfde geldt eigenlijk ook voor flink

verhoogde borders. Voor tuiniers in een rolstoel bestaan er zelfs onderrijdbare bakken, zodat je er recht voor kunt zitten en overal goed bij kan. Van verhoogde bakken kun je jaarrond genieten. Ze doen namelijk ook uitermate goed dienst als kruidentuin voor de hobbykok. Ideaal toch, als je voor je dagelijkse portie tuinkruiden niet iedere keer hoeft te bukken?

Over Ralph

Tuinliefhebber Ralph Stoové gaat rollend door het leven. Zijn drijfveer om de wereld een stukje toegankelijker te maken voor mensen met een fysieke beperking, vertaalt zich ook naar zijn passie voor tuinieren. Ralph is ervan overtuigd dat een beperking geen belemmering hoeft te vormen om tuinplezier te beleven. Het vergt alleen soms wat aanpassingen en creativiteit. In de serie 'Toegankelijk tuinieren' deelt hij tips en ervaringen om met een lichamelijke beperking optimaal in je tuin aan de slag te gaan. En bovenal: om te genieten!

Benieuwd naar de bostuinavonturen van Ralph en zijn vrouw Marjolein? Volg dan [@stoofs_tuin_en_moestuin](https://www.instagram.com/stoofs_tuin_en_moestuin) op Instagram. En wil je meer tips uitwisselen over toegankelijk tuinieren? Meld je dan aan voor de Facebookgroep 'Toegankelijk Tuinieren'.

Over Govert

Als natuurgids leid ik graag mensen door

onze prachtige natuur en daarnaast ben ik gek op tuinieren! In de serie 'Govert gidst', leid ik jullie graag door de wereld van de natuur(lijke) tuin. Het is echt niet nodig om je tuin volledig op de schop te doen en je favoriete planten bij het compost te zetten: met kleine aanpassingen kun je vaak al een wereld van verschil maken.

Door het delen van inspiratie, praktische tips én verdiepende informatie kunnen we samen in de tuinen van Nederland en België meer ruimte geven aan de natuur. Laat je inspireren en beleef de natuur in je tuin!

Govert gidst

Bouwen voor bijen

Al een aantal jaar heb ik een fascinatie voor insecten, en dan met name voor wilde bijen en wespen. Deze vegetarische wespen (ja, de voorouders waren vleeseters) komen in allerlei soorten en maten voor, met elk hun eigen gewoonten en behoeften. In Nederland komen ongeveer 360 bijensoorten voor. De bekende honingbij is daar slechts een van, en dat is een 'exoot' die hulp nodig heeft om hier te kunnen overleven. Jij als tuinier kunt écht een steentje bijdragen om deze prachtige en nuttige dieren een handje te helpen. Deze keer in 'Govert gidst' *zoemen* we in op wilde bijen in de tuin en gaan we op bezoek bij de Michel Toonen, die onder de vlag van de Bijenstichting een inspiratietuin ontwikkelt in Groesbeek.

De zeldzame gouden kegelbij
(*Coelioxys aurolimbata*)
op wild kattenkruid (*Nepeta cataria*).

FOTO'S: GOVERT DE JONG, MICHEL TOONEN

Naast netjes aangelegde stukken, heeft Michel ook wildere hoekjes waar veel (inheemse) soorten door elkaar staan.

Bijzondere beestjes

Toen ik zelf begon met het ontwikkelen van mijn tuin, heb ik vooral gekeken naar hoe ik de algemene biodiversiteit kon verbeteren; bij mij zijn alle dieren welkom (hoewel ik niet van een overdaad aan slakken hou). Met de bestaande beplanting en nieuwe inheemse planten, 'onkruid'-hoekjes en niet te veel onderhoud, bleek dat er al gauw veel insecten verschenen en daardoor eveneens tuinvogels, vleermuizen, amfibieën en egels.

Mijn fascinatie voor bijen werd aange wakkerd doordat ik in mijn tuin talloze kattenstaartdikpootbijen (*Melitta nigricans*) ontdekte. Deze kleine bijen vliegen enkel en alleen op grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*), maar ook op cultivars, zoals bij mij. Als donderslag bij heldere hemel verschijnen ze als kattenstaart bloeit en

verdwijnen ze na de bloei weer net zo snel.

Er wordt gepaard, ondergronds eitjes afgezet, non-stop gegeten en gestorven, en in het komende jaar herhaalt deze cyclus zich opnieuw. Als ik de kattenstaart verwijder uit de tuin, zullen deze bijen er ook niet meer te vinden zijn: dat zegt iets over de kwetsbaarheid van deze diertjes.

Wat bijen in elk geval nodig hebben, is voedsel (drachtplanten), water en huisvesting. Hoewel ik in mijn tuin al nectarrijke planten heb staan en een heus insectenhotel, ben ik altijd nieuwsgierig naar nieuwe ideeën en inspiratie. Om die te vinden ging ik op bezoek bij Michel, die hierover als gepassioneerd bijenfanaat van alles weet te vertellen.

Inspiratie in de bijentuin

Op een prachtige locatie tussen het Duitse Reichswald en het unieke natuurgebied De Bruuk kom ik aan bij het huis van Michel, waar ik parkeer naast een grote hoop grond. Michel begroet me: "Ik moest wel een beetje lachen, omdat ik wist dat je langs zou komen en dat in de tussentijd het grondverzetbedrijf kwam om een deel van de tuin op te ruimen." De voormalige mini-camping wordt in fases omgebouwd naar een tuin waar de focus ligt op natuurherstel, en met name voor insecten en wilde bijen.

Een aantal jaren geleden begon hij met het uitproberen van verschillende elementen in de tuin, specifiek voor bijen. Onder het motto 'Wij doen ons best, de natuur de rest' heeft hij inmiddels behoorlijk wat ervaring in wat wél en niét werkt voor deze vriendelijke bestuivers. "Het allereerste wat ik wil meegeven is: staar je niet blind op bijenhôtels, maar staar je blind op zand. Het merendeel van de wilde bijen maakt nesten ondergronds", vertelt Michel.

“Staar je niet blind op bijenhôtels,
maar staar je blind op zand.”

MICHEL TOONEN

Bij Michel maken ook de zeldzame, gewone schoorsteenwesp (*Odynerus spinipes*) en deze zeldzame, parasitaire goudwesp (*Chrysis viridula*) gebruik van het bijenhotel.

Zeldzame verrassing

In zijn bijenhotel bestaat de onderste laag uit fruitkisten bekleed met worteldoek en volgeduwd met leem. Michel: "Het eerste jaar zag ik nog weinig activiteit, maar in het tweede jaar werd het druk. Met wespen..." Niet zomaar wespen, maar de zeldzame schoorsteenwesp, vertelt hij. "Dat had ik totaal niet verwacht, en elk jaar worden het er meer." Zo zie je maar dat niet alleen bijen, maar ook hun familieleden graag gebruikmaken van deze nestelmogelijkheid.

Plannen op op zijn beloop laten?

Op een andere plek in de tuin, heeft hij een 'trapvorm' gemaakt van dezelfde grond. Ideaal voor bijen, maar wat blijkt: deze plek ligt niet lang genoeg in de zon. "Veel activiteit zie je op plekken waar de hele dag de zon op staat. Bijvoorbeeld bij een schuine rand bij de zwembad die we gegraven hebben. Deze plek is per toeval ontstaan en is favoriet bij allerlei bijen, zoals grasbijen. Soms werken dingen die je van tevoren plant minder goed dan gedacht, en waar je het niet verwacht, komen bijen massaal aanvliegen", zegt Michel.

Michel laat mij de verschillende bijenvoorzieningen zien in zijn tuin.

Dit heeft hem geïnspireerd om op de plek die ik nu als zandhoop aantrof, naast een *English cottage garden*, ook een grote helling te maken. "Deze plek ligt vrijwel de hele dag in de zon. Ik maak een muurtje van stapelstenen en zorg vervolgens voor een schuine helling (op het zuiden) met de overgebleven grond. Voor de helling komt vlakke zandgrond en dek ik het geheel af met kippengaas. Zo voorkom je dat katten gaan graven", vertelt Michel enthousiast.

Het kan geen kwaad om, voordat je aan de slag gaat met de grond, te kijken of je kleine gaatjes ziet. Dit duidt vaak op gravende bijen. Maar maak je ook niet te druk als je per ongeluk nestgangen raakt: bijen leggen niet voor niets vele eitjes.

Een tuin hoeft niet 'ruig' te zijn om bijen te trekken, zolang je niet te veel rommelt met de bodem en onbespoten planten gebruikt.

Tips voor bijenplanten

Kies inheemse planten voor échte specialistische bijen (bijvoorbeeld *Reseda* en *Knautia*), maar je kunt prima een mix aanleggen van deze en 'gewone tuinplanten' én natuurlijk een stukje bloemrijk grasland aanleggen.

Op deze planten komen veel bijen af:

- Aster
- Dropplant (*Agastache*)
- Ezelsoor (*Stachys byzantina*)
- Enkelbloemige dahlia's
- Gevlekt longkruid (*Pulmonaria officinalis*)
- Gewone betonie (*Betonica officinalis*)
- Gewone ossentong (*Anchusa officinalis*)
- Goudsbloem (*Calendula officinalis*)
- Hartgespan (*Leonurus cardiaca*)
- Klaprozen en slaapbollen (*Papaver*)
- Klokjesbloem (*Campanula*)
- Koninginnekruid (*Eupatorium cannabinum*)
- Lavendel (*Lavendula*)
- Ooievaarsbek (*Geranium*)
- Pronkerwt (*Lathyrus*)
- Slangenkruid (*Echium vulgare*)
- Smeewortel (*Symphytum officinale*)
- Vergeet-mij-nietjes (*Myosotis*)
- Vetruid (*Sedum*)

Laat deze 'onkruiden' eens staan als ze geen kwaad kunnen, ook hier komen ontzettend veel wilde bijen (en zweefvliegen) op af:

- Fluitenkruid (*Anthriscus sylvestris*)
- Gewone berenklauw (*Heracleum sphondylium*)
- Paardenbloem (*Taraxacum officinale*)
- Jacobskruiskruid (*Jacobaea vulgaris*)
- Zevenblad (*Aegopodium podagraria*)

Het bijenleven gaat niet over rozen

Ongeveer elke bij heeft een of meerdere parasieten die maar al te graag gebruikmaken van hun onwillige slachtoffer. Denk bijvoorbeeld aan broedparasitisme: een vrouwtjesbij legt bijvoorbeeld enkele eitjes in het nest van een andere bij(ensoort). Ook andere insecten zijn broedparasiet bij bijen. Sluipwespen en bijvoorbeeld wolzwevers, een vliegensoort, leggen eitjes in de nesten van bijen. In beide gevallen eten de larven van deze parasieten de larven van de bij op, inclusief voedselvoorraad. Biodiversiteit betekent óók eten en gegeten worden. “Je kunt je voorstellen dat als je een bijenhotel groepeerd op onderdelen en je er één hebt staan, je feitelijk het buffet opent voor parasieten”, vertelt Michel. “Als je de kans hebt, verspreid dan de huisvesting door de tuin, zodat je het voor parasieten minder makkelijk maakt. Net zoals in de natuur eigenlijk.”

Het bijenhotel van Michel staat vrijwel de hele dag in de zon en bevat verschillende elementen.

Een echte paardenbloemliefhebber is de weidebij (*Andrena gravida*).

Hommels, zoals deze weidehommel (*Bombus pratorum*), zijn sociale bijen en leven altijd in een volk met koningin.

De heidestruik wordt bij Michel in januari al druk bezocht door de eerste hommelskoninginnen.

Tips van Michel voor bijenhuisvesting:

Michel heeft – door te proberen en zich in te lezen – ervaring opgedaan. Deze tips raadt hij aan voor een bijenwoning:

- Heb geduld. Als je de tijd neemt en stukje bij beetje uitprobeert, zal je verrast worden.
- Verspreid, als het even kan, bijenhôtels, zandheuveltjes en boomstronken door de tuin en leg ze niet allemaal op één plek.
- Rol een rieten mat op en knip deze in stukken van 10 à 15 cm en verwerk ze in het bijenhotel, naast andere materialen zoals boomstronken met (kleine) geboorde gaten.
- Zorg dat de plekken die je kiest voor huisvesting, het grootste deel van de dag in de zon liggen.

Nog lang niet uitgepraat

Je kunt voor bijen in de tuin wel een heel boek volschrijven. “Oh, ik wil je nog één ding laten zien!”, zegt Michel, terwijl we koffie drinken aan de eettafel. Even later komt hij terug met zijn bijbel – niet geheel toevallig ook mijn bijbel – het *Plantenvademecum* van Arie Koster. “Als ik een nieuwe plant in de tuin wil, check ik hem gelijk even in dit boek. Mijn plan is om bij de planten die erin staan en de soorten bijen die erop afkomen verder uit te breiden, zo komen we steeds meer te weten.” Eigenlijk zijn Michel en ik nog lang niet uitgepraat en zal er ongetwijfeld in de toekomst nog een vervolg komen!

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

Deze maand

98 Algemene tuintaken

Mulch bedden en bescherm planten tegen naaktslakken.

101 Bloemen

Geef kleur aan schaduwrijke borders en snoei vlinderstruiken.

104 Dahlia's stekken

Test je vaardigheden.

105 Plant een klimhortensia

Geef klimhortensia's een optimale start.

106 In de kas

Zaai pepers en verspeen zaailingen.

109 Groente en fruit

Zaai rode biet en splits rabarber.

STAP VOOR STAP

Verpot vijverplanten

Verpot oeverplanten wanneer hun wortels de mand vullen en voordat ze in het slib gaan wortelen. Dit houdt ze fris en gezond. Maak de potgrond na het verpotten doornat voordat je de vijvermanden weer in de vijver laat zakken, zodat de grond niet wegdrijft of het water vertroebelt.

1

Til de plant voorzichtig uit het water. Zijn de wortels door de mand heen gegroeid, knip dan een zijkant open om de plant te bevrijden.

2

Verpot de plant naar een vijvermand met een diameter die 10 cm groter is dan de oude, en gebruik speciale vijvergrond.

3

Dek de grond af met grove kiezels die zwaar genoeg zijn om de grond in de mand te houden wanneer je die in het water zet.

Maai het gazon begin voorjaar hoogstens eens per twee weken en wanneer het warmer wordt eens per week.

Geef het gazon een eerste maaibeurt

Maai het gazon, waarschijnlijk voor het eerst dit seizoen. Als het gras nat is, kun je het maaien beter uitstellen totdat er droog weer is voorspeld. Maai

echter niet wanneer het vriest, want door bevriezing kleuren de topjes van het gras zwart.

Stel de messen begin voorjaar hoog in en zet ze iets lager naar-

mate de grond opwarmt. Steek waar nodig onkruid uit, zodat het gras in de loop van het voorjaar de ontstane kale plekken kan opvullen.

Schrob gieters met een harde borstel om vuil en algen te verwijderen.

Maak gieters schoon

Reinig gieters en emmers die in de winter buiten hebben gestaan. Op stilstaand water vormt zich een laagje algen en kunnen zich schimmelsporen bevinden. Doop een harde borstel in een emmer met een ecovriendelijk ontsmettingsmiddel en schrob de gieter

of emmer aan de binnenkant schoon. Werkt dit niet, probeer dan een schuurmiddel. Maak de tuit schoon met een flessenborstel, want daar huizen vaak slakken. Neem de sproeikop mee naar binnen om de gaten met heet water schoon te maken.

Checklist

- ☐ Leg een nieuw gazon wanneer het weer zacht en droog is.
- ☐ Controleer jonge rozenscheuten op bladluis.
- ☐ Steek vaste onkruidplanten met wortel en al uit.
- ☐ Bestel nieuwe biologische bestrijdingsmiddelen, zoals aaltjes, om slakken te weren.
- ☐ Verwijder vijvernetten.

Zet stekken in individuele potten. Pak ze beet bij de stengel en pas op dat je de wortels niet beschadigt.

Stekken van struiken verpotten

Verpot stekken van struiken die verleden jaar hebben gebloeid wanneer ze voldoende wortels hebben. Geef eerst water en duw ze daarna uit hun cellen en ontwar de wortels voorzichtig.

Doe wat turfrijke potgrond in de nieuwe pot en zet de stek in het midden. Houd de stek met een hand vast en vul met de andere hand de pot met potgrond. Druk aan. De stek moet in het midden

blijven staan. Bedek alleen de wortels met potgrond.

Geef royaal water, kort de bovenkant in om een vollere groei te bevorderen en zet de potten niet te dicht bij elkaar.

STAP VOOR STAP Tips voor voorjaarspotten

Controleer de potten om te zien of je planten moet vervangen. Potplanten kunnen er vermoeid uitzien als ze niet verder kunnen wortelen en voedingsstoffen tekortkomen. Geef de potten als volgt een opkikker – of beplant een nieuwe pot als je direct een vrolijke voorjaarscompositie wilt.

1

Geef mestkorrels met langzame afgifte om de planten te voorzien van groeibevorderende voedingsstoffen.

2

Zet madeliefjes in de potten voor kleur, totdat de zomerse perkplanten naar buiten mogen. Zet ze langs de randen en geef water.

3

Geef dichtbeplante potten vloeibare mest, nu nog met de helft verdund, later in het seizoen de normale dosering.

TIP

Reorganiseer je borders door pollen van vaste planten uit te graven en te splitsen. Heb je vorig jaar in de zomer foto's van je tuin gemaakt? Bekijk die dan eerst om te beslissen van welke planten je meer of minder wilt. Kijk ook of er lege plekken zijn die je zou kunnen opvullen met gesplitste delen.

FOTO'S: SARAH CUTTLE

Herken schade door bladrollers

Houd in de gaten of er rupsen van bladrollers in je tuin huizen. Er zijn veel soorten bladrollers en je herkent hun aanwezigheid aan spinsel en lelijke vlekken, daar waar de rupsen twee bladeren aan elkaar hebben gehecht om zich te voeden.

Veel tuiniers tolereren de rupsen omdat ze door vogels en sommige roofzuchtige insecten worden gegeten. De schade die ze aanrichten heeft geen nadelige effecten op de algehele groei. Knip wel de lelijkste bladeren af. En als je ziet dat het aantal

De rupsen van bladrollers voeden zich met bladeren.

bladrollers groeit, moet je ze met de hand verwijderen.

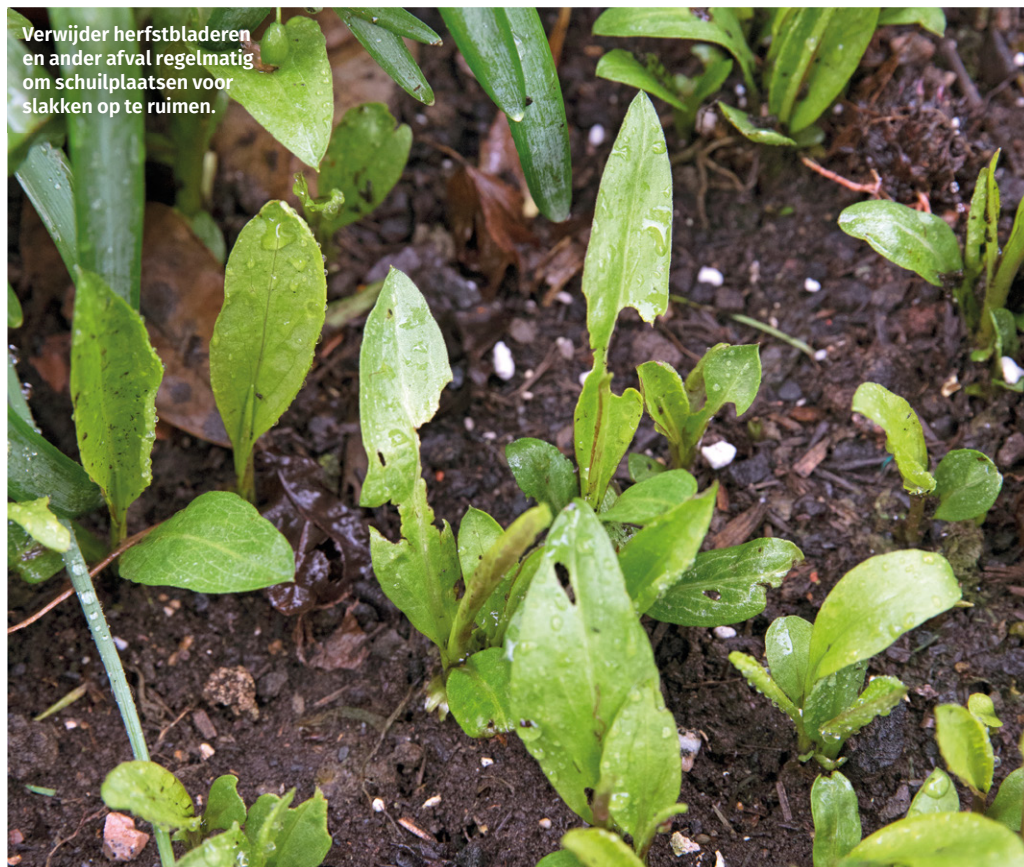
Dek planten af bij vorst

Dek matig winterharde planten tijdelijk af met vliesdoek om nieuwe scheuten te beschermen wanneer er vorst of koud weer wordt voorspeld. Misschien hoeft dat maar één nacht, dus doe het op een manier dat je het doek weer gemakkelijk kunt weghalen.

Gebruik licht vliesdoek waaronder de kwetsbare scheuten niet afbreken. Maak het met wasknijpers losjes vast aan takken of steunen. Verwijder het vliesdoek overdag, tenzij het de hele dag koud blijft of er een koude wind staat.

Gebruik knijpers om doek makkelijk te bevestigen en te verwijderen.

Verwijder herfstbladeren en ander afval regelmatig om schuilplaatsen voor slakken op te ruimen.

Bescherm planten tegen naaktslakken

Onderneem actie om slakken-schade te verminderen. Weet je de populatie in het voorjaar te beteugelen, dan zijn er minder slakken die zich kunnen voortplanten. Naaktslakken zijn het

meest actief wanneer het regent. Zet daarom nu een paar vallen, zoals een tegel op de grond waaronder ze zich verzamelen, waarna jij ze kunt verwijderen. Ga vooral 's avonds op jacht naar

volwassen exemplaren. Biervallen zijn effectief, net als koperband of schelpengrit rond kwetsbare planten. Verder trekt het werken in de tuin vogels aan die smullen van slakkeneitjes.

Mulch bedden om planten van voeding te voorzien, de bodem te verbeteren en onkruid te onderdrukken.

Wied onkruid en geef mulch

Zodra het voorjaarsonkruid opkomt, wordt het tijd om bedden grondig te wieden en te mulchen. Het mulchmateriaal onttrekt licht aan het onkruidzaad in de grond, terwijl het tuinplanten van warmte en vocht voorziet.

Breng een laag zelfgemaakte, goed verteerde compost aan om de planten te voeden en verspreid goed verteerde bladaarde om de bodem te verbeteren. Op bedden met zuurminnende planten werkt een mulch van dennennaalden heel goed. Grasmaaisel vormt ook een goede onkruidwerende, stikstofrijke mulch, maar laat het wel eerst vergaan.

Checklist

- ☐ Snoei als hakhout onderhouden kornoeljes en wilgen terug tot op twee ogen vanaf de grond, voordat de knoppen opengaan.
- ☐ Bescherm jonge scheuten van vaste planten tegen slakken met barrières en koffiedik.
- ☐ Verjong grote pollen van kruidachtige vaste planten door ze op te graven en te splitsen.
- ☐ Schep zaai- en potgrond voor gebruik om, zodat die luchtiger wordt.
- ☐ Controleer en vervang zo nodig bindtouw bij klimplanten en druivenstokken.

STAP VOOR STAP

Plant steenbreek

Steenbreek laat zich gemakkelijk kweken, is onderhoudsarm en bloeit langdurig. De planten hebben alleen een goede drainage rond de wortels en wortelhals nodig, dus ze gedijen het beste in een rots- of kiezel tuin.

1

Graaf een gat dat iets groter is dan de huidige plantenpot. Meng flink wat grof grind door de grond op de bodem van het gat om de drainage te verbeteren.

2

Haal de plant uit zijn pot en verwijder eventueel onkruid onder het loof. Trek ook een paar wortels aan de onderkant van de kluit los.

3

Plant de steenbreek met de wortelhals iets boven het grondoppervlak, zodat er ruimte is voor een mulchlaag van kiezels of grind nadat je water hebt gegeven.

Geef schaduwplekken extra liefde met de hartvormige bloemen van *Lamprocaphos*.

Geef kleur aan schaduwrijke borders

Plant nu vroegbloeiende vaste planten om vooral schaduwrijke lege plekken met kleur te vullen. Blauwwitte vergeet-mij-nietjes, roze *Lamprocaphos* (gebroken hartje) en lichtroze of witte judaspenning vrolijken sombe-

re hoekjes op en vormen een terugkerend voorjaarstapit onder bomen. De winterharde geraniums *G. nodosum* en *G. macrorrhizum* doen het ook goed in droge schaduw. Geef de planten royaal water terwijl

ze nog in hun pot staan en maak met een tuinschepje of borderspade gaten die diep genoeg zijn voor de wortelkluit. Druk de grond rondom aan, geef nogmaals water en mulch met tuincompost.

Checklist

- ☐ Plant bloeiende struiken wanneer de grond droog genoeg is om op te lopen.
- ☐ Fatsoeneer potten met alpiene planten.
- ☐ Plant stengelknollen van gladiolen en leliebollen.
- ☐ Graaf pollen sneeuwklodjes op en splits ze terwijl ze nog blad hebben.
- ☐ Werk borderranden bij zodat voorjaarsbloemen beter uitkomen.

Maak met twijgen steunen voor hoge vaste borderplanten.

Plaats plantensteunen

Maak nu steunen om hoge bloeiende vaste planten deze zomer rechtop te houden.

Steek gewoon een paar gesnoeide twijgen rond de pol in de grond en weef die bovenaan samen. De steunen moeten tot ongeveer een derde van de uiteindelijke planthoogte reiken. Metalen hoepels, bogen en gekoppelde steunen zijn ook geschikt en kun je na het seizoen schoonmaken en opbergen. Deze oplossingen zijn veel beter dan bamboestokken en touw waarmee je op het laatste moment planten overeind wil houden.

Fatsoeneer vaste planten

Trek oude stengels uit de pol om vrij baan te maken voor nieuw loof.

Geef laagblijvende vaste planten, zoals deze vrouwenmantel, een snelle schoonmaak voordat ze volop groeien. Trek bladstengels van vorig jaar met de hand uit de pol. Gebruik een snoeischaar als ze te vast zitten. De uitlopende scheuten en bladeren worden zichtbaar en krijgen de ruimte om ongehinderd te groeien. Vroegbloeiende vaste planten, zoals centaurie, mijterloof en Zeeuws knoopje, hebben ook baat bij een dergelijke schoonmaak.

10
MINUTEN
OVER

Nijp de toppen uit lathyrusplanten die je vorig najaar hebt gezaaid, zodra de planten 10 cm hoog zijn. De planten worden hierdoor voller en steviger. Geef water als ze droog staan en plant ze volgende maand uit.

Dun de tuinhibiscus met een scherpe snoeischaar uit, om de struik een open structuur te geven.

Snoei een tuinhibiscus

Wil je dat jouw winterharde tuinhibiscus (*Hibiscus syriacus*) mooi bloeit en in vorm blijft? Dan kun je er nu de schaar in zetten (of in het najaar). Doe je dit niet, dan zal de heester steeds hoger groeien, zonder zich mooi te vertakken. Wacht

wel met snoeien totdat de heester een paar jaar oud is en zo'n anderhalve meter hoog.

Eerst knip of zaag je de beschadigde en kruisende takken weg tot aan de hoofdtak of tot een sterke knop. Ook de meest zwakke, iele takken knip je

ertussenuit. Vervolgens snoei je de takken die zijn uitgebloeid terug tot boven een knop. Zorg voor een open structuur, waarbij de struik niet van binnen dichtgroeit en de takken ver genoeg van elkaar staan om de zomerbloemen alle ruimte te geven.

STAP VOOR STAP Vlinderstruiken snoeien

Snoei vlinderstruiken nu om ze in vorm en rijkbloeiend te houden. Je kunt deze groeikrachtige planten terugsnoeien tot elke gewenste hoogte, ook tot op de grond. Ze gaan snel weer groeien en bloeien aan de nieuwe takken.

1

Dun dichtgegroeide delen uit. Gebruik voor dikkere takken een snoeizaag. Houd de takken tijdens het zagen stevig vast, om te voorkomen dat ze scheuren.

2

Snoei enkele van de oudste takken tot de basis terug, zodat de plant nieuwe, groeikrachtige scheuten produceert. Het extra licht stimuleert een vollere groei.

3

Snoei met een snoeischaar zwakke, iele stengels en dunne zijscheuten tot op een gezond oog terug. Hieraan komen later in het seizoen sterke, bloeiende scheuten.

Bind takken van leirozen aan

Leid leirozen horizontaal om ze rijker te laten bloeien en de muur of het latwerk goed te laten bedekken. Trek de takken zo horizontaal mogelijk naar beneden en bind ze met bindtouw of zacht binddraad aan de steunstructuur. Houd de knopen los zodat de takken dikker kunnen worden.

Deze manier van aanbinden creëert een gestel dat de komende zomer sterk genoeg is. Verwijder ook afgestorven stompjes van eerder gesnoeide takken en wied het onkruid rond de voet van de plant.

Bind de takken losjes aan, zodat ze genoeg groeiruimte hebben.

30
MINUTEN
OVER

Stek de nieuwe uitlopers van lupine, ridderspoor en winterharde geranium. Kies scheuten van ongeveer 8 cm lang met een paar ontvouwen bladeren. Knip ze dicht bij de basis van de plant af, knip de onderste bladeren af, halveer de rest van de bladeren en steek de stekken in potten met potgrond. Houd de stekken warm en vochtig om ze te laten wortelen.

Strooi rozenmest rond de voet van de planten om een krachtige groei en rijke bloei te stimuleren.

Geef rozen voorjaarsmest

Rozenmest bevat de ideale verhouding aan voedingsstoffen die rozen nodig hebben, vooral kalium, dat de bloei ondersteunt. Wied voor het bemesten eerst de grond rond de planten. Verwijder ook afgevallen oude bladeren

om te voorkomen dat eventuele sporen van de schimmelziekte sterroetdauw de planten de komende zomer weer aantasten.

Het is een goed idee om de planten na het wieden een dag of twee met rust te laten, zodat

de vogels op zoek kunnen naar bladwesplarven. Zorg ervoor dat de grond vochtig is voordat je de mestkorrels rond de planten strooit. Geef daarna opnieuw water en dek af met een laag tuincompost.

Kop narcissen

Nijp uitgebloeide narcisbloemen bovenaan de stengel uit.

Verwijder verwelkte bloemen van narcissen om te voorkomen dat ze energie steken in zaad zetten. Nijp ze uit met je vingers of gebruik een snoeischaar. Het is verleidelijk om ook de vergelende bladeren weg te halen, maar als je volgend jaar veel bloemen wilt, kun je die beter laten zitten. Deze voeden de bol namelijk.

Heb je diverse narcisvariëteiten die in verschillende perioden bloeien, dan moet je meerdere keren koppen. Gooi snoeiafval op de composthoop.

TIP

Als je een struik wilt verhuizen, dan moet je dat uiterlijk deze maand doen, voordat hij weer volop gaat groeien. Graaf de wortelkluit zoveel mogelijk uit, maar maak je geen zorgen als je een paar ankerwortels beschadigt, want dat stimuleert de groei van nieuwe. Plant de struik op dezelfde diepte als eerst.

Dahlia's stekken

Waarom zou je niet proberen dahlia's te stekken uit de uitlopers van opgeslagen wortelknollen? Deze eenvoudige techniek wordt ook gebruikt door professionele dahliakeukers om een voorsprong te nemen en mooie bloemen voor bloemenshows te produceren. Wortelknollen die in de grond hebben overwinterd, zullen pas over een paar weken uitlopen, maar knollen die binnen zijn opgepot hebben waarschijnlijk al scheuten. De nieuwe planten die je hieruit opkweekt, kun je deze zomer uitplanten, tegelijk met de moederplanten.

Dahliastekken drogen snel uit. Besproei ze daarom met water, doe ze meteen in een plastic zak en plant ze zo snel mogelijk. De opgepotte stekken hebben een warme plek nodig om te wortelen. Zet de stekken van dezelfde plant bij elkaar in één pot – ze zullen ongeveer tegelijk wortels vormen. Controleer het loof regelmatig op grauwe schimmel en knip aangetaste bladeren af. De stekken zouden binnen vier of vijf weken voldoende wortels moeten hebben. Verpot ze vervolgens naar individuele potten.

Gestekte dahlia's kunnen in mei worden uitgeplant en bloeien komende zomer.

STAP VOOR STAP Dahliastekken nemen

1 Kies de stevigste, dikste scheut die aan de wortelknol ontspruit en snijd die met een mes of scherpe snoeischaar bij de basis af. Laat wat zacht weefsel zitten.

2 Knip alle onderste bladeren schoon af. Laat geen stompjes zitten. Je houdt een rozet van sterke, gezonde bladeren bovenaan de dahliastek over.

3 Doop de onderkant van de stek in stekpoeder om het wortelen te bespoedigen. Stekken zonder stekpoeder wortelen ook, maar hebben wat meer tijd nodig.

4 Steek de stek in een pot met stekgrond en geef royaal water. Dek af met een plastic zak of plaats hem in een kweekbak, en zet op een warme plek. Ventileer regelmatig.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM

Combineer bladverliezende klimplanten met groenblijvers, dan houd je altijd wat kleur.

Plant een klimhortensia

Klimhortensia's zijn fantastische planten voor een koele schaduwplek tegen een tuinmuur. 's Zomers dragen ze mooie witte bloemen, die later een aantrekkelijke koperkleur krijgen. En in de winter, nadat de bladeren zijn gevallen, worden ook de koperkleurige stengels zichtbaar.

Deze struikachtige klimplant groeit van nature tegen grote bomen op en kan zich ook aan muren hechten dankzij speciale wortels die aan de stengel ontspruiten.

Voor het beste resultaat moet je de hortensia voor het planten royaal water geven. Geef ook na het planten veel water en mulch de grond rond de plant met een laag compost.

De grond aan de voet van een muur ligt altijd in de 'regenschaduw', waar weinig tot geen regenwater valt. De hortensia zal daar op langere termijn goed tegen kunnen, maar geef de jonge plant het eerste jaar wel royaal water, zodat de wortels goed aanslaan. Het kan wel een jaar duren voordat de plant echt gaat groeien, maar het is het wachten zeker waard.

STAP VOOR STAP Een klimhortensia een optimale start geven

1 Graaf een plantgat op zekere afstand van de muur, zodat de wortels alle kanten op kunnen groeien. Muren hebben vaak een bredere fundering, dus verzekert je ervan dat de afstand groot genoeg is.

2 Controleer de juiste diepte door de plant – nog in de pot – in het gat te laten zakken. De potgrond in de pot moet zich op gelijke hoogte met de omringende grond bevinden. Dit helpt de wortels beter aan te slaan.

3 Houd de plant vast bij de onderkant van de stengel wanneer je hem uit de pot haalt. Giet eventuele losse grond onderin de pot voor het planten in het plantgat, zodat de plant niet te diep komt te staan. Vul het gat en druk aan.

4 Verwijder eventueel bindmateriaal, zodat je de stengels gemakkelijk naar de muur kunt leiden, waaraan ze zich na verloop van tijd zullen hechten. Geef royaal water en blijf de plant het eerste jaar voldoende water geven.

STAP VOOR STAP Zaai pepers

Zaai peper nu, zodat de planten eind mei groot genoeg zijn om buiten in potten of in de groentetuin te planten. Plaats de bak na het zaaien in een verwarmde kweekbak of op een warme, zonnige vensterbank. Het zaad ontkiemt bij 22 °C of hoger, binnen 10 tot 14 dagen. Verspeen de zaailingen naar kleine individuele potten als ze twee weken oud zijn.

1 Vul een 9cm-pot met turfrijke zaai- en stekgrond. De grond moet licht en luchtig zijn om de warmte goed vast te houden, wat voor de ontkieming belangrijk is.

2 Doe veel grond in de pot en druk het oppervlak licht aan om een vlak, stevig oppervlak te creëren. De pot moet tot ongeveer een centimeter onder de rand zijn gevuld.

3 Strooi een paar zaadjes in je hand en leg die een voor een langs de rand van de pot. Bedek ze met 3 tot 5 mm fijne (gezeefde) potgrond. Zet een label in de pot zodat je weet wat je hebt gezaaid.

4 Doorweek de potgrond met warm water uit een gieter met een fijne sproeikop. Dek de pot af met een transparante plastic zak of zet hem in een kweekbak. Je hoeft tot de ontkieming geen water meer te geven.

Anne: Mijn absoluut favoriete paprika is 'Early Perfect Italian' die massa's zoete oogst oplevert. De zaden zijn verkrijgbaar bij Kwekerij Kweek.

Week de tabletten en zaai één zonnebloemzaadje per tablet.

Zaai in zweltabletten

Zweltabletten zijn gemakkelijk in gebruik en lichter en compacter dan zakken potgrond. Je bereidt ze voor door ze te weken, zodat ze in hun biologisch afbreekbare netjes opzwellen en zacht worden. Zet ze in een zaaibak tegen elkaar aan.

Zaai in het midden van elk tablet een zaadje. Hier zaaien we zonnebloemen en drukken we elk zaadje met een potlood in de grond. Zet de bak op een warme, lichte plek.

Zodra je de wortels ziet, plant je de zaailingen in potten. Dit is snel en gemakkelijk te doen,

zonder wortelverstoring, want je hoeft de netjes niet te verwijderen – de wortels groeien er gewoon doorheen.

Anne: Let bij het kopen van deze handige zweltabletten op of de netjes die eromheen zitten van katoen zijn gemaakt. Dat is duurzamer dan het kunststof materiaal wat er nog weleens omheen zit.

STAP VOOR STAP

Zaai eenjarige klimplanten

Eenjarige klimplanten zijn heel geschikt om een trellisscherm of wigwam met exotische kleuren te bedekken. Klokwinde, Suzanne-met-de-mooie-ogen en dagbloem zijn gemakkelijk uit zaad op te kweken. Plant ze eind mei uit. Steek na de ontkieming korte stokken in de potten, zodat de planten meteen kunnen klimmen.

1

Vul diepe 13cm-potten met zaaigrond en druk aan. Zaai in elke pot drie of vier zaden op gelijkmatige afstand.

2

Controleer de zaaidiepte en bedek de zaden met fijn vermiculiet. Dit houdt vocht vast, waardoor harde zaden gemakkelijker ontkiemen.

3

Geef warm water en zet de potten in een verwarmde kweekbak bij 24°C. Dek af met een deksel om ze warm en vochtig te houden.

Wil je dat zaailingen het verspeenen overleven? Pak ze dan beet bij een blad, niet bij de stengel.

Verspeenen zaailingen

Verspeenen betekent simpelweg dat je jonge zaailingen verhuist naar een nieuwe pot of bak met meer ruimte, zodat ze goed blijven groeien. Ze hebben ook veel licht en een lagere temperatuur nodig, wat voorkomt dat ze lang en iel worden.

Vul een paar potten of bakken met turfrijke potgrond. Steek een verspeenstokje onder de wortels om de zaailing uit de grond te

wippen. Pak de zaailing beet bij een blad, niet bij de stengel, en til hem voorzichtig op. Prik een gaatje in de potgrond in de nieuwe pot en laat de wortels daarin zakken totdat de blaadjes zich vlak boven de grond bevinden. Druk de grond rondom aan en geef meteen water. Zet de pot op een lichte plek met een zachte temperatuur om een goede groei te waarborgen.

Kleine bladluizen koloniseren vooral de zachte toppen.

10
MINUTEN
OVER

Geef planten voldoende ruimte en licht. Zet opeengepakte potten en zaai bakken wat verder uit elkaar en verwissel ze van plek, als sommige meer water en licht krijgen dan andere. Gebruik alle tafels en stellingen die je hebt, want ziektes en ongedierte verspreiden zich snel als planten dicht op elkaar staan.

Checklist

- ☐ Zet zakken potgrond binnen om de grond op te warmen.
- ☐ Begin op zachte dagen met het afharden van groentezaailingen.
- ☐ Bestuif voorgetrokken aardbeienplanten met de hand.
- ☐ Neem bladstekken van begoniasoorten, zoals *Begonia rex*.
- ☐ Plant vroege aardappelen in grote potten voor een extra vroege aardappeloogst.

Pas op voor bladluizen op zaailingen

Controleer jonge zaailingen regelmatig op bladluizen. Dit ongedierte kan hebben overwinterd in de kas en vermenigvuldigt zich snel.

In het begin kan het voldoende zijn om ze voorzichtig met je vingers van de zaailingen te wrijven, waarbij je moet opletten dat je de tere stengels niet beschadigt. Als het er te veel worden, mag je de bladluizen besproeien met een biologisch vetzuur of preparaat op basis van plantaardige olie. Bespreek alleen het ongedierte, niet de plantendelen.

Puzzel & win

Vul de puzzel in en maak kans op de speciale uitgave
Het hele jaar snoeien.

**Vul in en
maak kans!**

Vul het antwoord vóór
25 maart 2025 in op
[www.gardenersworld
magazine.nl/puzzel](http://www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel)

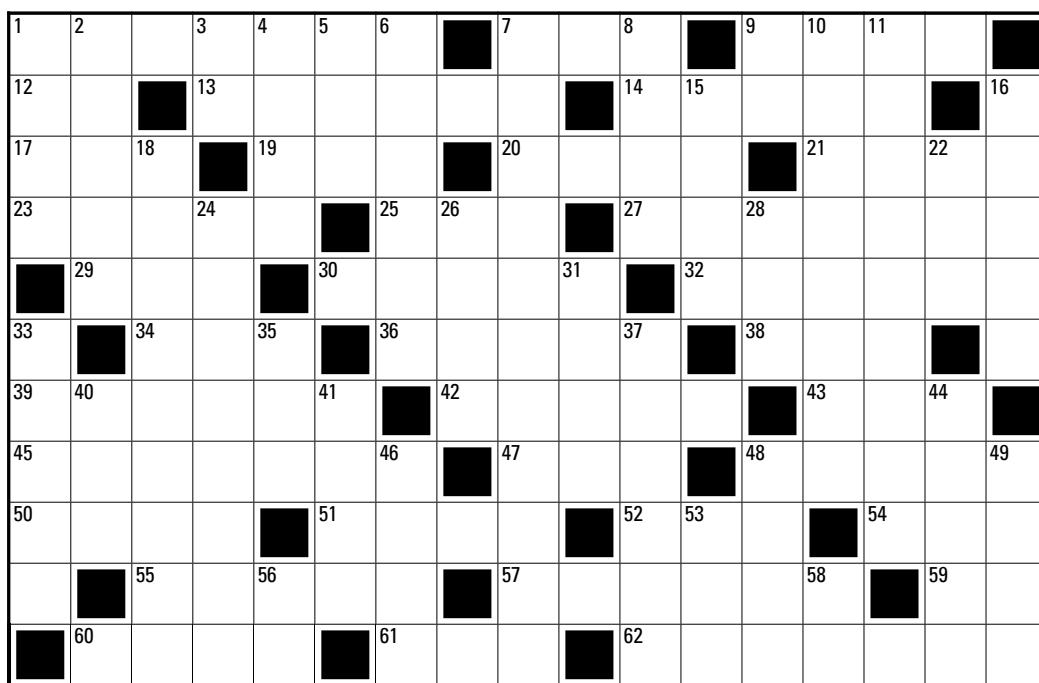
Kruiswoordpuzzel

horizontaal

1 employé 7 persoonlijkvoornaamwoord 9 gehoorzaal 12 landbouwwerktuig
13 autotoeter 14 witte bloem 17 lokvoer 19 lage vrouwenstem 20 polsband
21 zacht metalen buisje 23 steile helling 25 roem 27 nalatenschap 29 vod
30 literair genre 32 winnaar 34 snelle Franse trein 36 Scandinavische taal
38 Balt 39 meteorologisch verschijnsel 42 bliksemschicht 43 prettig 45
verlangd salaris 47 mannelijk insect 48 niet helemaal 50 bundel garen 51
pennenkoker 52 ik 54 gokbewijs 55 cadans 57 vergeving 59 muzikant 60
de edelen 61 inhoudsmaat 62 niet gedetailleerd

verticaal

1 ritme 2 effen 3 deel van Schotse namen 4 vel papier 5 hoeveelheid 6
uitwendig 7 niet op de loonlijst staand 8 winters voertuig 9 hoewel 10
het laatste in de tijd 11 zitmeubel 15 Ierland 16 zuurdeeg 18 einde van
een rede 22 mondstuk van een paard 24 dringende noodzaak 26 misdrijf
28 sprookjesfiguur 31 zangstuk 33 nationaal 35 bezit van een boer 37
onverbidelijk 40 kloosterzuster 41 gordel 44 godin van bloemen en lente
46 menselijk geluid 48 uitgestorven vogel 49 paar 53 venijn 56 theelepels
(afk.) 58 laagwater.

13	9	61	30	17	40	24	54	31
----	---	----	----	----	----	----	----	----

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar
de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

WIN!

Het hele jaar door snoeien

Stuur ons de juiste oplossing van de puzzel en maak kans op de speciale uitgave
Het hele jaar door snoeien.

We willen allemaal dat onze planten, bomen en struiken het zo goed mogelijk doen. Door ze op de juiste manier te snoeien, blijven ze letterlijk en figuurlijk in vorm. Het is dan wel belangrijk dat je op het juiste moment van het jaar op de juiste manier knipt. Of je nou je blauwregenen aan het bloeien wil krijgen of ervoor wil zorgen dat je veel appels kunt oogsten, in deze onmisbare snoeigids lees je in welk jaargetijde je welke planten en bomen snoeit, en wat de juiste technieken en gereedschappen hiervoor zijn. Met onze adviezen zul je elke snoeklus met zelfvertrouwen aanpakken.

Snijd de stonk 5-10 cm onder de kool door – de rest van de kool kun je later in de keuken schoonmaken.

Checklist

- ☐ Zaai kouderesistente kruiden, zoals peterselie, dille en kervel.
- ☐ Mulch de grond rond fruitstruiken.
- ☐ Bind losse takken van houtig kleinfruit aan steundraden.
- ☐ Zaai doperwtten op een zeer beschutte, zonnige plek in de vollegrond.
- ☐ Bescherm sla met kweekkappen om de groei te bespoedigen en de planten tegen vorst te beschermen.

TIP

Bestuif vroegbloeiende abrikozen, perziken en nectarines met de hand. Vaak gaan de bloemen al open voordat er veel bestuivers rondvliegen. Zelfbestuivende variëteiten hebben geen andere boom nodig en kunnen worden bestoven met een penseel om het stuifmeel van de ene bloem naar het hart van een andere te verplaatsen. Doe dit totdat er genoeg bloemen zijn bestoven.

Oogst winterkool

Snijd kolen met een oud keukenmes van hun stonk. De stonken zijn taai, dus het is de moeite waard om het mes eerst te slijpen.

Oogst zo mogelijk alle kolen, want zodra het voorjaar

warmer wordt, kunnen de kolen zich openen en in bloei schieten.

Op een koele plek kun je kolen een paar weken bewaren. Trek de stompen uit de grond, zodat er

aarde vrijkomt die je kunt voorbereiden op het planten van zomergroenten. Hak de stonken klein of laat ze eerst liggen en een beetje vergaan voordat je ze op de composthoop gooit.

STAP VOOR STAP Zaai rode biet

Zaai nu een paar rijen met rode bieten. Het is een van de vroegste groenten, want voor de ontkieming hoeft de grondtemperatuur maar 7 °C te zijn. Voor een goede oogst hebben rode bieten niet de zonnigste plek nodig, maar geef ze wel genoeg licht om ze van wat extra warmte te voorzien. Met een beetje tuincompost in de zaaivoren verbeter je zowel licht als zware grond, waardoor het kiempercentage stijgt en de kiemduur verkort, zelfs als het nog vrij koud is.

Span een touwtje en trek daar met het blad van een schoffel een ondiepe V-vormige geul langs. Begiet de bodem van de geul met water.

Zaai 2 cm diep, 5 cm uit elkaar. Met deze tussenruimte kun je later elke tweede plant als babybiet oogsten. De rest zal doorgroeien tot grotere exemplaren.

Bedek de zaden door de aarde met een schoffel over de geul te trekken. Druk de aarde aan zodat er een geul ontstaat waar het regenwater vanzelf naartoe zal stromen.

Splits tuinkruiden

Groeikrachtige vaste tuinkruiden, zoals marjolein en citroenmelisse, kunnen in de loop van de tijd hun plek ontgroeien.

Graaf de pollen op zodra je ziet dat ze uitlopen. Schud de meeste aarde van de wortels

en snijd de plant in stukken ter grootte van een hand.

De jongste aanwas is de beste om te kweken en mee te koken. Gooi dus het midden van de pol weg en plant de jongere buitenste delen in de

tuin. In het warmer wordende weer zullen ze snel aanslaan en volop verse, jonge scheuten produceren.

Delen die je overhoudt kun je in potten zetten of op de composthoop gooien.

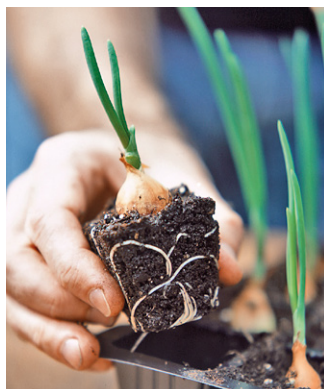
Splits tuinkruiden nu pas, want eerder in het jaar kunnen de wortels gaan rotten in de koude, natte grond.

Plant uien, knoflook en sjalotten

Uien, knoflook en sjalotten die je in zaaitrays hebt geplant, zouden nu klaar moeten zijn om buiten te planten.

Zaaien in trays is handig als je zware, plakkerige grond hebt die zoveel water bevat dat de tenen gaan rotten voordat ze kunnen wortelen.

Geef de planten in de cellen water en haal ze er vervolgens voorzichtig uit. Plant ze in de vollegrond in rijen met de juiste tussenruimte. Druk de aarde rond de planten aan en geef tot slot nog wat water.

Controleer of het wortelstelsel groot genoeg is om in de vollegrond te planten.

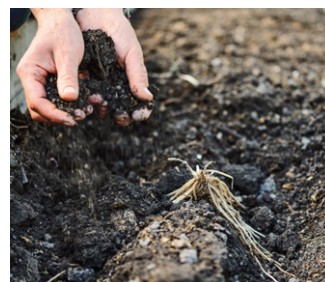
TIP

Voor een betere ontkieming kun je de grond waarin je wilt zaaien opwarmen met vliesdoek, dat je vastzet met wasknijpers of piketten. Wied eerst het onkruid en hark de grond aan. Laat het vliesdoek een paar weken liggen. In de warmere grond krijgen zaden een optimale start.

Leg een nieuw aspergebed aan

Asperges kun je het beste planten in goed drainerende grond in de volle zon. Verrijk de grond met compost en verwijder alle vaste onkruidplanten. Graaf een brede, 30 cm diepe geul en maak met de uitgegraven aarde een 15 cm hoge richel op de bodem van de geul.

Leg de wortelkronen met 15 cm tussenruimte op de richel, met de wortels aan weerszijden van de richel. Vermeng de rest van de uitgegraven aarde met compost en vul de geul daarmee. Druk steeds licht aan en geef royaal water.

Door de wortelkronen op een richel te leggen, voorkom je dat ze gaan rotten.

Schoffel onkruid

Wied met een schoffel het onkruid tussen rijen met zaailingen of opkomende ui- of knoflookplanten. Kies een mooie, droge dag en snijd het onkruid aan het oppervlak door.

Schoffel niet te dicht bij de groenten. Onkruid dat in de rijen tussen de planten staat, moet je met de hand uittrekken. Doe dit als het onkruid nog klein is, dan voorkom je problemen. Een keer per week schoffelen kost weinig tijd en je houdt het onkruid ermee onder de duim.

Met een handschoffel beschadig je planten minder snel.

STAP VOOR STAP Rabarber splitsen

1

2

3

4

Verjong en vermeerder rabarberplanten door kronen die al drie of vier jaar in de grond zitten op te graven en te splitsen. Bereid een plek voor in de zon of halfschaduw. Verwijder alle wortels van vaste onkruidplanten, want later zal dat lastiger zijn. Werk ook een royale hoeveelheid organisch materiaal door de grond. Dit geeft geleidelijk voedingsstoffen af en draagt bij aan een betere vochthuishouding.

1 Maak de grond rond de pol los met een vork en steek de spade diep onder de pol om de vlezig wortels zo laag mogelijk door te snijden. Til de hele pol uit de grond.

2 Kijk waar de individuele kronen zitten: elke kroon bestaat uit een groepje scheuten. Snijd met een spade recht door de wortels in de ruimtes tussen de kronen. Zorg ervoor dat elk deel een paar gezonde knoppen en wortels heeft.

3 Plant de delen in rijke, vochthoudende en onkruidvrije grond. Druk de aarde rondom goed aan. De kronen moet zich ter hoogte van of iets hoger dan het grondoppervlak bevinden.

4 Geef royaal water, mulch rond de planten met verteerde stalmest, maar voorkom dat de kronen dieper worden begraven. Geef bij droog weer opnieuw water en blijf alert op onkruid.

Poot vroege aardappelrassen

Tegen het einde van deze maand kun je vroege aardappelen potten. Je kunt ook niet-voorgekiemde aardappelen potten, maar die hebben iets langer nodig. Poot de aardappelen met de kiemen naar boven in een onkruidvrij bed, in rijen met 60 cm tussenruimte.

Poot de aardappelen 12 cm diep, 40 cm uit elkaar. Aard nieuwe scheuten steeds aan. Vroege aardappelen kunnen ook in grote potten worden gekweekt: één aardappel per 30 cm in het rond, onder een 15 cm dikke laag van potgrond.

Poot vroege aardappelen tussen half maart en half april.

Volgende maand

- ☐ Zaai doperwten in de vollegrond.
- ☐ Splits vaste borderplanten.
- ☐ Zaai matig winterharde eenjarige bloemen.
- ☐ Verpot vorstgevoelige planten die binnen hebben overwinterd.
- ☐ Zet voorjaarsbollen in het zonnetje.

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

[www.gardenersworldmagazine.nl/
contact](http://www.gardenersworldmagazine.nl/contact)

Wist je dat je tegenwoordig eenvoudig zelf je adres kan wijzigen? Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/adreswijzigen om je nieuwe adres door te geven. Het nieuwe adres wordt vervolgens automatisch in ons systeem gewijzigd.

Telefoon

We zijn er maandag tot en met vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.
+31 (0)24-2027 827

E-mail

Stel je vraag per e-mail aan een van onze service medewerkers.
[klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl](mailto:klantenservice@gardenersworldmagazine.nl)

ABONNEMENTSINFORMATIE Gardeners' World kost €7,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 79,- en in België € 82,- (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.magazineshop.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

BBC

Gardeners' World

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Hoofdredacteur Anne Wiegers

Redactie Lizanne Croonen, Iona van den Dries, Jos Heijmans en Govert de Jong

Met medewerking van Berthe Bogers, Milly Born, Heleen Calcoen, Jennita Jansen, Kwekerij Kleikracht, Jaap Molenaar (De Bijenstichting), Ralph Stooë, Arjan Vernhout (NL Bloeit!) en redactie Gardeners' World UK

Art Direction Nick Groenewold

Vormgeving Mylène Nales, Tom Gerrits, Lisanne Cobussen, Susan Gerbrands-Derksen, Ferry Dorrestein en Ellen Willemsen

Sales Gavin Woesthoff +31 (0)6 20509854
gwoesthoff@fnl.nl

Marketing Anouk Tolboom +31 (0)24 2404595
atolboom@fnl.nl

Drukkerij Senefelder Misset Doetinchem B.V.

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie? redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl of het onderstaande adres o.v.v. redactie Gardeners' World
Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

F&L Media

COPYRIGHT Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vernieuwvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World
Managing Director - Catriona Bolger
Head of Content - Kevin Smith

Immediate Media Co Ltd
Chairman - Martin Weiss
CEO - Tom Bureau
Director of International Licensing and
Syndication - Tim Hudson
International Partners Manager -
Molly Hope-Seton

BBC Studios, UK Publishing
Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and
Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines and Consumer Products -
Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK.publishing@bbc.com
www.bbci.com

Kweekgids

maart

Binnen zaaien ■
Buiten planten/zaaien ■
Oogsten ■

Profiteer van de langere dagen en opwarmende grond en zaai veel groenten.

De beste keuzes voor maart	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
 Aardappelen Een goede bron van kalium en vezels, die het risico op hartaandoeningen helpen verlagen. Aardappelen leveren ook vitamine C.												
Tips Aard de stengels aan tijdens de groei voor een grotere oogst. Wacht tot de bloemen opengaan voordat je gaat oogsten. Plant ↓ 15 cm diep Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 75 cm tussen rijen												
 Aardbeien Zoet maar calorie-arm, 100 g (een kopje) bevat alle vitamine C die je op een dag nodig hebt, plus andere beschermende antioxidanten.												
Tips Plant met het kroontje gelijk aan het grondoppervlak. Als je te hoog plant, droogt hij uit. Als je te diep plant, kan hij rotten. Plant ↓ gelijk aan grondoppervlak Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 60 cm tussen rijen												
 Aubergines Het paarse pigment in de schil kan bijdragen om je scherp te houden. Moderne variëteiten zijn minder bitter.												
Tips Nijp het uiteinde van de hoofdstengel als de planten 30 cm hoog zijn, om vertakking te stimuleren. Kweek onder glas voor de beste oogst. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 60 cm uit elkaar ↗ 75 cm tussen rijen												
 Knolrapen Eet ze gekookt met een beetje boter of olijfolie voor een optimale inname van de vetoplosbare vitamine K. Voeg jonge blaadjes toe aan salades.												
Tips Zaai elke twee tot drie weken kleine beetjes voor een continue aanvoer van malse, smakelijke jonge wortels. Oogst ze als ze klein en zoet zijn. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
 Knolselderij Bevat minder dan de helft aan de koolhydraten dan aardappelen en meer botopbouwende fosfor en is daardoor een gezond alternatief.												
Tips Laat planten niet uitdrogen. Houd de grond constant vochtig en strooi een dikke mulch over het oppervlak om vocht vast te houden. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 30 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												
 Komkommers Kun je het beste kunt eten met de schil en zaden voor een optimale inname van voedingsstoffen, zoals bètacaroteen.												
Tips Zaai de platte zaden op hun kant zodat ze niet gaan rotten en ondersteun de planten. Nijp scheuten een paar bladeren voorbij jonge vruchten. Zaai ↓ 2 cm diep Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												
 Pastinaak Deze zoete groente is een bron van energie gevende B-vitamines, waaronder foliumzuur.												
Tips Geef regelmatig water om de grond constant vochtig te houden, vooral in de zomer. Dit helpt voorkomen dat de wortels splijten. Zaai ↓ 1,5 cm diep Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
 Rabarber Levert vezels voor een gezonde spijsvertering, samen met vitamine K, dat wondgenezing ondersteunt.												
Tips Verwijder oude bladeren die in de herfst afsterven, om de kroon bloot te stellen aan vorst. Dit stimuleert meer stengels. Plant ↓ gelijk aan grondoppervlak Afstand ↔ 90 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
 Wortelen Rijk aan bètacaroteen, dat ons lichaam omzet in vitamine A, en essentieel is voor gezichtsvermogen, een gezonde huid en een sterk immuunsysteem.												
Tips Spit voor het zaaien de grond om en verwijder eventuele stenen om te voorkomen dat de plant gaat vertakken. Zaai ↓ 1 cm diep Afstand ↔ 10 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
 Zwarte bessen Met vier keer zoveel vitamine C dan sinaasappels leveren ze beschermende antioxidanten die ons immuunsysteem ondersteunen.												
Tips Zwarte bessen fruiten op jong hout, dus snoei oude stengels weg in de rustperiode. Geef water in droge periodes Plant ↓ 5 cm lager dan in de pot Afstand ↔ 1,5 m uit elkaar ↗ 1,8 m tussen rijen												

Volgende maand

Het april-nummer ligt vanaf 25 maart in de winkel.

Deze tomaten kun je nu nog zaaien en tot het najaar oogsten.

Kweek op je terras of balkon heerlijke groenten in potten.

Met de juiste planten creëer je het hele jaar door kleur in je tuin.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; NEIL HEPWORTH; JASON INGRAM

Tropische toppers

Monty vertelt je welke planten jouw tuin een exotisch tintje geven.

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van Gardener's World automatisch in je brievenbus.

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo of bel gratis naar +31 (0)24 2027 827

Een moestuin
begint bij
www.DeZaden.nl

Manden vol groenten en kruiden oogsten?

Maak nu een moestuinplan!

Bij De Zaden vind je:

Handige zaaikalenders • Stap-voor-stap
plannen • Zaden van originele rassen • Alle
hulpmiddelen om je planten groot te kweken

DEZADEN

www.dezaden.nl [f](#) [t](#) [i](#)

Dé oer- Hollandse schutting

Een sierraad voor uw tuin

- ✓ Ervaar het ambacht
- ✓ Particulier en zakelijk
- ✓ Natuurlijk en duurzaam
- ✓ Nederlandse kwaliteitswilgen
- ✓ Zelf plaatsen of door Van Aalsburg

Scan de QR-code en ontdek meer!

VAN AALSBURG • WILGENTENENSCHUTTINGEN.NL

NIEUWE TUINREIS 2025!

5 dagen
669,-*
halfpension

Wil jij Monty live meemaken?

**Dat kan! Ga mee op een fantastische tuinreis naar
het Gardeners' World Live Event in Groot-Brittannië!**

ONTDEK HET PARADIJS VOOR TUINLIEFHEBBERS

Tijdens deze 5-daagse tuinreis ontdekken we het betoverende graafschap Warwickshire en de omliggende regio's, bekend om hun rijke geschiedenis en prachtige tuinen. Van het charmante Anne Hathaway's Cottage, omgeven door kleurrijke tuinen, tot het indrukwekkende Gardeners' World Live Event, waar tuinliefhebbers volop inspiratie en praktische tips kunnen opdoen.

PROGRAMMA:**

- Dag 1** Heenreis
- Dag 2** Anne Hathaway's Cottage – Stratford-upon-Avon – Packwood House
- Dag 3** Gardeners' World Live Event
- Dag 4** The Mill Garden – Kenilworth Castle – Winterbourne House & Garden
- Dag 5** Terugreis

INBEGREPEN:

- 4 overnachtingen in The Abbey Hotel****
- 4 maal ontbijt
- 4 maal 3-gangendiner
- overtocht per Eurotunnel (trein) heen- en terugreis
- begeleiding door deskundige chauffeur
- reis per luxe Comfort Class touringcar met minibar, (nood)toilet en airconditioning

NIET INBEGREPEN:

- tuinentrees inclusief extra's en entreeticket à € 135,- (per persoon)
- administratiekosten à € 20 (per boeking)
- bijdrage calamiteitenfonds à € 2,50 (per boeking)
- bijdrage SGR à € 5,- (per persoon)
- eenpersoonsskamertoeslag à € 240,- (per persoon)

** Exclusief € 5,- SGR bijdrage (p.p.), € 2,50 Calamiteitenfonds (per boeking) en € 20,- administratiekosten (per boeking)*

**** Programma onder voorbehoud**

KUPERS TUINREIZEN

Ga voor meer informatie en boeken naar
www.kuperstuinreizen.nl/gardenersworld

Scan de
QR-code
voor meer
informatie